

การศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยจากการจัดกิจกรรม
ศิลปะการปะติดดอกไม้แห้ง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

พฤษภาคม 2552

การศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยจากการจัดกิจกรรม
ศิลปะการปะติดดอกไม้แห้ง

ปริญญาานิพนธ์
ของ
ศิริประภาพรณ์ ตุ่มวิจิตร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

พฤษภาคม 2552

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยจากการจัดกิจกรรม
ศิลปะการปะติดดอกไม้แห้ง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษามุขมนตรี

พฤษภาคม 2552

ศิริประภาพรภรณ์ ตุ่มวิจิตร. (2552). การศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยจากการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง. ปริญญาโท. กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).

กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม:

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์, รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์.

การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยจากการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง โดยเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้เป็นนักเรียนอนุบาลชั้นปีที่ 1 อายุ 4 - 5 ปี โรงเรียนอนุบาลพิบูลเวศม์ กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 15 คน จากจำนวน 18 คน โดยการทดสอบแล้วเลือกเด็กที่มีคะแนนต่ำ อันดับสุดท้ายมา 15 คนเป็นกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ประกอบด้วย แผนการสอนการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้งและแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen and Urban) ซึ่งมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .98 แบบแผนการวิจัยใช้แบบแผนการสอบก่อน - หลังกลุ่มเดียว (The one Group Pretest-Posttest Design) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบความแตกต่างด้วย t-test แบบ Dependent Sample

ผลการศึกษา พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง ก่อนได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์โดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 25.29 ซึ่งอยู่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คะแนนความคิดละเอียดลออ เฉลี่ยเท่ากับ 11.82 อยู่ในระดับต่ำ คะแนนความคิดยืดหยุ่น เฉลี่ยเท่ากับ 4.78 อยู่ในระดับต่ำ คะแนนความคิดริเริ่มเฉลี่ยเท่ากับ 7.16 อยู่ในระดับปานกลาง และคะแนนความคิดคล่องตัว เฉลี่ยเท่ากับ 1.53 อยู่ในระดับต่ำคะแนนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย หลังที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์โดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 40.78 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คะแนนความคิดละเอียดลออ เฉลี่ยเท่ากับ 19.29 อยู่ในระดับสูง คะแนนความคิดยืดหยุ่น เฉลี่ยเท่ากับ 11.53 อยู่ในระดับปานกลาง คะแนนความคิดริเริ่มเฉลี่ยเท่ากับ 9.09 อยู่ในระดับสูง และคะแนนความคิดคล่องตัว เฉลี่ยเท่ากับ .87 อยู่ในระดับต่ำมาก ตามลำดับ

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้งแล้ว มีความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดละเอียดลออ (ค่าเฉลี่ย 7.47) สูงขึ้นจากระดับต่ำเป็นระดับสูง ด้านความคิดยืดหยุ่น (ค่าเฉลี่ย 6.76) สูงขึ้นจากระดับต่ำเป็นระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < .01$ ด้านความคิดริเริ่ม (ค่าเฉลี่ย 1.93) สูงขึ้นจากระดับปานกลางเป็นระดับสูง และด้านความคิดคล่องตัว (ค่าเฉลี่ย .67) ลดลงจากระดับต่ำเป็นระดับต่ำมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < .05$

THE STUDIES OF CREATIVITY OF KINDERGARTER STUDENTS FROM
CONDUCTING DRIED FLOWERS ART ACTIVITIES

Presented in Partial Fulfilment of the Requirements for the
Master of Education degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University

May 2009

Siriprapapan Tumwijit. (2009). *The studies of creativity of young children from conducting dried flowers art activities*. Master Thesis, M.Ed. (Early Childhood Education).
Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee:
Assoc. Prof. Dr.Sirima Pinyoanuntapong, Assoc.Prof. Dr.Boonchird Pinyoanuntapong.

The purpose of this research were to study the impact of conducting dried flowers art activities on creative thinking of the young children and to compare the pre-test and post-test creative thinking scores of the young children from conducting dried flowers art activities.

The samples used for this study were fifteen preschool children between 4-5 year old from Anubanphiboonwes School, Pakhanong, Vattana, Bangkok, in the second term of the academic year 2008.They were selected from 18 students by testing as an experimental group with lowest scores. The research instruments consisted of the plans for conducting dried flowers art and the test for creative thinking-drawing production of Jellen and Urban with the reliability of .98.The research followed the one group pre-test and post-test design. The data were analyzed by using mean, standard, and dependent sample t-test

The research results revealed that young children had creative thinking in overall and each aspect both before conducting dried flowers art the points on the average 25.29 stay in low level. When consider lay a side Elaboration (11.82) Flexibility (4.78) the level is low Originality(7.16)moderation Fluency (1.53) the level is low and after conducting dried flowers art the points on the average 40.78 moderation. When consider lay a side Elaboration(19.29) the high-level Flexibility(11.53) moderation Originality(9.09) the high-level Fluency(.87) the low level is a lot of respectively differently; that is the significant was at $p < .01$

The research results revealed that young children had creative thinking in overall and each aspect both before and after conducting dried flowers Elaboration (7.47) tall go up from low level is high-level Flexibility (6.76) tall go up from low level is the average differently; that is the significant was at $p < .01$ and Originality (1.93) tall go up from the average is high-level Fluency (.67) be down from low level is low many level differently; that is the significant was at $P < .05$

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาอย่างสูงจากรองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญญอนันตพงษ์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์ กรรมการที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ข้อคิดตลอดจนชี้แนะแนวทางแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดีโดยตลอดมาในการทำปริญญาานิพนธ์ จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษยา ตันติผลาชีวะ และอาจารย์ ดร.พัฒนา ชัชพงศ์ กรรมการในการสอบปริญญาานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะ เพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณิศา ศักดิ์ศิริผล อาจารย์วรางคณา กันประชา อาจารย์ไพบุลย์ อุบันโน อาจารย์ศิริลักษณ์ ไทยดี อาจารย์นันทพัชร จิระขจรชัย ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลพิบูลเวศม์ หัวหน้าสายระดับชั้นอนุบาลคุณครูสายชั้นอนุบาลปีที่ 1 และนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลพิบูลเวศม์ กรุงเทพมหานคร ที่ได้กรุณาอนุเคราะห์ในด้านสถานที่เพื่อใช้เก็บข้อมูลตลอดจนให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ภูมิวิทย์ทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้การอบรมสั่งสอน ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ดี และมีคุณค่ายิ่งแก่ผู้วิจัยจนทำให้ประสบความสำเร็จในการศึกษา ขอขอบคุณ พี่ เพื่อน และน้อง นิสิตปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาศาสตร์ภูมิวิทย์ทุกท่าน ที่มีส่วนช่วยเหลือให้คำแนะนำ คำปรึกษาตลอดจนเป็นกำลังใจในการทำปริญญาานิพนธ์ด้วยดีตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อผาสุข ตุ่มวิจิตร คุณแม่ณัฐฐานันท์ สร้อยสงิม ที่เป็นกำลังใจและสนับสนุนผู้วิจัยด้วยดีตลอดจนทำให้ปริญญาานิพนธ์สำเร็จได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณทุกท่านที่มีได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือสนับสนุนและเป็นกำลังใจ จนทำให้ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของบิดามารดา ที่ได้อบรมเลี้ยงดูและให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้วิจัย และพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ผู้วิจัย ทำให้ผู้วิจัยได้รับประสบการณ์ที่ทรงคุณค่ายิ่ง

ศิริประภาพรรณี ตุ่มวิจิตร

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
	ความสำคัญของการวิจัย	4
	ขอบเขตของการวิจัย	5
	นิยามศัพท์เฉพาะ	5
	กรอบแนวคิดของการวิจัย	6
	สมมติฐานการวิจัย	7
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์	9
	ความหมายของความคิดสร้างสรรค์	9
	ความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์	10
	องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์	11
	กระบวนการของความคิดสร้างสรรค์	13
	การพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์	16
	ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์	18
	การส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์	23
	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์	25
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์	28
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง... ..	31
	ความหมายของการจัดประสบการณ์.....	31
	หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย	32
	การทำกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง	35

สารบัญ

บทที่	หน้า	
3	วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า	52
	การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง	52
	การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	52
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	57
	การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	59
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	62
	การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	62
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	62
5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	66
	วิธีดำเนินการทดลอง	66
	การวิเคราะห์ข้อมูล	67
	สรุปผลการวิจัย	67
	อภิปรายผล	68
	ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า	71
	ข้อเสนอแนะทั่วไป	71
	ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	72
บรรณานุกรม	73	
ภาคผนวก	80	
	ภาคผนวก ก	81
	ภาคผนวก ข	86
	ภาคผนวก ค	97
ประวัติย่อผู้วิจัย	99	

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ตัวอย่างการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง	58
2 การแปลผลระดับคะแนนความคิดสร้างสรรค์	61
3 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง ของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์	63
4 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนโดยรวมแบบทดสอบวัดความคิด สร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง	64
5 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ก่อน และหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้งจำแนกรายด้าน	65

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	7
2 แบบจำลองโครงสร้างของสมรรถภาพสมองของกิลฟอร์ด	21
3 ภาพจำลองรูปขอบของใบ	47

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สังคมโลกยุคปัจจุบันได้รับการยอมรับว่าเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง เนื่องจากการคิดค้นและพัฒนาที่กว้างไกลออกไปมาก ทำให้ประเทศที่มีการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านต่างๆ ได้เปรียบกว่าประเทศอื่นๆ แต่การพัฒนาประเทศจะดำเนินไปได้ด้วยดีนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะของพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศเป็นสำคัญ ฉะนั้น การพัฒนาคุณภาพของประชากรจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาประเทศ การศึกษามีส่วนสำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพของประชากรโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชากรที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องมีลักษณะประการหนึ่ง คือความคิดสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2534: 1)

ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่อยู่ในตัวบุคคล เป็นสิ่งที่ช่วยให้บุคคลกรทำสิ่งต่างๆ ได้ ประสพผลสำเร็จ แปลกใหม่ และดีกว่าเดิม ในขณะที่ประเทศของเรากำลังพัฒนา ถ้าเรามีบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ จะมีส่วนช่วยในการพัฒนาชาติมากขึ้น (เขาวพา เดชะคุปต์. 2527: 243) ความคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะการคิดที่ประกอบด้วยการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ซึ่งความคิดสร้างสรรค์จะนำไปสู่การคิดค้น ประดิษฐ์ สิ่งแปลกใหม่และเป็นประโยชน์ต่อชุมชน และสังคม ความคิดสร้างสรรค์มิใช่ได้รับการถ่ายทอดมาจากพันธุกรรม แต่เป็นความสามารถที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน เป็นสรรถภาพที่ส่งเสริมให้พัฒนาขึ้นได้โดยธรรมชาติของความคิดสร้างสรรค์มีอยู่ทุกคนตามศักยภาพ แต่จะมีความแตกต่างกันถ้าศักยภาพภาพนั้นได้รับการส่งเสริมก็จะช่วยให้มีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เพิ่มมากขึ้น (Storm.1969: 247)

ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาสมองระบุว่า 0 - 6 ปี แรกเกิดคือช่วงที่สมองมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วโดยพัฒนาถึงร้อยละ 80 ของสมองผู้ใหญ่ จึงเป็นช่วงเวลาทองที่จะส่งเสริมศักยภาพสมองของเด็ก(คันสนีย์ ฉัตรคุปต์. 2542: 14) ตามทฤษฎีพัฒนาการของ อิริคสัน (Erikson) วัย 3 - 6 ปี เป็นระยะที่เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ ถ้าเด็กได้รับการสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในการคิดทำกิจกรรมต่างๆอย่างเสรีจะทำให้เด็กพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ในทางตรงกันข้ามถ้าเด็กถูกจำกัดควบคุมการคิดและการกระทำ เด็กก็จะรู้สึกอายและไม่กล้าทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง ซึ่งจะมีผลเสียต่อการพัฒนาขั้นต่อไปดังนั้นจึงมีการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็ก โดยให้มีพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ตั้งแต่วัยเด็กและพัฒนาติดต่อกันถึงขั้นระดับสูงโดยไม่ถูกบั่นทอนให้ลดลง (วราภรณ์ รักวิชัย. 2535: 160 -161)

ตามที่หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอายุ 3 - 5 ปี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้เด็กมีสุขภาพดี เจริญเติบโตตามวัย มีสุขภาพจิตดีมีคุณธรรม และจริยธรรม ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว ช่วยเหลือตนเอง ได้เหมาะสมกับวัย มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ อันเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ให้เกิดขึ้นกับเด็ก (กรมวิชาการ, 2546: 9) แนวการจัดประสบการณ์ และกิจกรรมสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษาเน้นให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์และกิจกรรมที่หลากหลาย เน้นกระบวนการคิดและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2536: 18) และจากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย พบว่า มีการจัดกิจกรรมและประสบการณ์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์หลายวิธี เช่น ผลการวิจัยของ สดใส ชนะกุล (2538: 66-75) พบว่า การจัดกิจกรรมวาดภาพนอกห้องเรียน ทำให้เด็กปฐมวัยมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น วารุณี นวลจันทร์(2539: 78-87) พบว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบต่อเติมผลงาน ส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นได้ ส่วน กนิษฐา ชูจันทร์ (2541: 52-54) พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการสอนภาษาธรรมชาติ โดยใช้แกนนำในหน่วยการสอนสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยสูงขึ้นได้เช่นกัน และละมุล ชัชวาล (2543: บทคัดย่อ) พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นของไทยประกอบคำถามปลายเปิดมีคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามอิสระ ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เด็กปฐมวัยสามารถทำได้หลายวิธี อาทิเช่น ใช้แบบฝึกความคิดสร้างสรรค์ ใช้แบบฝึกวาดภาพ การให้เด็กฟังนิทาน การตั้งคำถาม ให้เด็กคิดหาคำตอบหลายๆ ทาง การให้เด็กเล่นสร้างสรรค์ และการให้เด็กทำกิจกรรมศิลปะ เป็นต้น ซึ่งหลักการสำคัญของวิธีการเหล่านี้คือการเปิดโอกาสให้เด็กได้คิด จินตนาการ แสดงความรู้สึกและแสดงออกตามความคิดจินตนาการนั้นๆ (อารี พันธุ์มณี, 2527: 113-141) ซึ่งมีความคิดเห็นสอดคล้องกับกุลยาตันติผลาชีวะ (2545: 34) กล่าวว่า การสอนเด็กควรได้ฝึกหัดการคิด การแก้ปัญหา การจินตนาการและการสร้างสรรค์ผลงานตามศักยภาพแห่งวัยเนื่องจากกิจกรรมเหล่านี้ล้วนแต่ส่งผลต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กทั้งสิ้น ดังนั้น การจัดกิจกรรมที่เหมาะสม และเอื้อต่อพัฒนาการของเด็กปฐมวัย จึงมีความสำคัญยิ่ง

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยสามารถกระทำได้หลายรูปแบบกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมกลางแจ้งเกมการศึกษา การเล่นตามมุม และกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาให้กับเด็กได้เพราะกระบวนการทำงานศิลปะนั้นจะเริ่มจากการวิเคราะห์

ข้อมูลซึ่งเป็นประสบการณ์การบูรณาการ ความคิดและจินตนาการเข้าด้วยกันย่อมเป็นกระบวนการเรียนรู้ด้านหนึ่งที่เหมาะสมกับวัยเด็กอย่างมาก เป็นการช่วยพัฒนาด้านการเรียนหรือพัฒนาด้านสติปัญญาโดยตรงเพราะประสบการณ์ในการสร้างสรรค์ศิลปะ เด็กต้องคิด สำรวจตรวจสอบ สร้างสรรค์ให้สัมพันธ์กับวัสดุเป็นการช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยการกระทำจริงและมีประสบการณ์ตรงให้เด็กเรียนรู้โดยให้โอกาสเด็กในการเล่น สำรวจ ทดลองมีโอกาสเลือกตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยตนเอง (สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. 2545: 36-37) ศิลปะจะช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ ช่วยให้เด็กค้นคว้าทดลอง ได้พบเป้าหมายการแสดงออก พฤติกรรมเหล่านี้พัฒนาให้เด็กเกิดประสาทสัมผัสไวในการรับรู้ มั่นใจในการคิดและกล้าแสดงออก ซึ่งนั่นเป็นวิถีทางที่มีผลต่อการพัฒนาทางสติปัญญานั้นเอง (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2539: 104)

กิจกรรมศิลปะมีบทบาทที่เด่นชัดในการส่งเสริมจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ซึ่งมีลักษณะการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ดังนี้ กิจกรรมวาดเส้นและระบายสี (Drawing and Painting) กิจกรรมศิลปะด้วยสีธรรมชาติ (Natural Color) กิจกรรมภาพพิมพ์ (Print Marking) กิจกรรมประติมากรรม (Sculpture) กิจกรรมกระดาษ (Papers) กิจกรรมประดิษฐ์ตกแต่ง (Crafts) และกิจกรรมจัดนิทรรศการ (Exhibition) (สัตยา สายเชื้อ. 2541: 43) จากกิจกรรมเหล่านี้ กิจกรรมประดิษฐ์ตกแต่ง เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมศิลปะที่ช่วยส่งเสริมให้สามารถฝึกทักษะการใช้สื่อและความคิดซึ่งกิจกรรมประดิษฐ์ตกแต่งมีเป้าหมายแตกต่างไปจากงานวาดรูปที่ไม่ได้มุ่งเน้นให้เด็กแสดงออกทางศิลปะเพียงอย่างเดียว แต่จะเน้นให้เด็กได้เรียนรู้การทำงานที่มีกระบวนการหรือมีขั้นตอนด้วย (ชดรงค์ เจริญพานิชย์กุล. 2532: 15) นอกจากนั้นในการสร้างสรรค์แต่ละกิจกรรมยังต้องคิดหลายด้านและหลายครั้ง ทั้งคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ เปรียบเทียบคุณสมบัติ ปริมาณและคุณภาพเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่แน่นอน (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2539: 143-144) ชวลิต ดาบแก้ว (2545: 28-33) ได้เสนอแนะถึงกิจกรรมที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์ตกแต่งภาพด้วยเศษวัสดุต่างๆ เป็นกิจกรรมที่น่าสนใจอีกกิจกรรมหนึ่งในการตกแต่งด้วยเศษวัสดุต่างๆ เช่น กระดาษสี ฝาน้ำอัดลม แก้วดปลา เศษผ้า ฯลฯ หรือแม้แต่การสร้างภาพด้วยวัสดุธรรมชาติซึ่งเป็นการใช้เศษวัสดุที่ได้จากธรรมชาติ และสามารถหาได้ทั่วไปในท้องถิ่นมาประดับตกแต่งเป็นงานศิลปะ เช่น ส่วนต่างๆ ของพืช เปลือกหอย กรวด ดิน หินทราย ฯลฯ และในการสร้างภาพด้วยเศษวัสดุจากธรรมชาติช่วยให้เด็กได้รับความสนุกสนาน เรียนรู้ทักษะใหม่ๆ อีกทั้งยังใช้ความคิดในการสร้างงานและเรื่องราวต่างๆ อย่างอิสระจากวัสดุ

กิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง เป็นการฝึกให้เด็กได้ใช้กล้ามเนื้อใหญ่ - เล็กประสานสัมพันธ์ระหว่างตากับมือ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของตนจากการเรียนรู้ประสบการณ์สิ่งแวดล้อมมาใช้ในการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง สร้างภาพและต่อเติมภาพจากชิ้นงาน เป็นรูปร่างตาม

ความคิดริเริ่มและจินตนาการของเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับ อารี พันธุ์ณี (2537: 172-173) ว่าการวาดภาพต่อเติมจากสิ่งเร้าเป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ได้ดี เด็กเกิดจินตนาการยั่วยุ และทำท่ายให้เสร็จเป็นรูปร่างด้วยความคิดที่เป็นอิสระและด้วยความพอใจของตน นอกจากนั้นยังส่งเสริม ความคิดแปลกไม่ซ้ำกัน เด็กแต่ละคนจะวาดภาพตามความคิดของตน ซึ่งเป็นการเริ่มต้นในการคิดและยอมรับความแตกต่างของตนจากเพื่อนคนอื่น สร้างเสริมให้เด็กเกิดความมั่นใจ กล้าคิดในสิ่งแปลกๆ อันนำไปสู่การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ต่อไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง เป็นกิจกรรมของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาอันจะเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมให้แก่ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยได้นำกิจกรรมไปจัดเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในเวลาที่เหมาะสมมีประสิทธิภาพต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเพื่อตอบคำถามวิจัยว่า ผลการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้งสามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยได้มากน้อยเพียงใด โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญ เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้งที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายเฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดสร้างสรรค์ก่อน และหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์การประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการแสดงออกของเด็ก ให้แก่ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยได้ใช้เป็นแนวทางในการเลือกจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับระดับพัฒนาการและความสนใจของเด็กในแต่ละวัยอย่างเหมาะสม

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้เป็นเด็กนักเรียนชาย-หญิงอายุระหว่าง 4 - 5 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนอนุบาลพิบูลเวศม์ แขวงพระโขนงเหนือเขตวัฒนา จังหวัดกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 5 ห้องเรียน 139 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้างนี้เป็นเด็กนักเรียนชาย - หญิงอายุระหว่าง 4 - 5 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนอนุบาลพิบูลเวศม์ แขวงพระโขนงเหนือเขตวัฒนา จังหวัดกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 15 คน ได้มาโดยวิธีจับฉลากนักเรียน 1 ห้อง ทำการทดสอบเลือกเด็กที่มีคะแนนต่ำ 15 คนอันดับสุดท้ายมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์

ระยะเวลาในการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ ทำการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 ใช้ช่วงเวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 40 นาที รวม 24 ครั้ง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **เด็กปฐมวัย** หมายถึง นักเรียนชาย - หญิงอายุระหว่าง 4 - 5 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนอนุบาลพิบูลเวศม์ แขวงพระโขนงเหนือเขตวัฒนา จังหวัดกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานการศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1

2. **กิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง** หมายถึง กิจกรรมในช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์ ด้วยการนำดอกไม้แห้ง ใบไม้แห้ง ที่เกิดจากการทับแห้ง มาประดิษฐ์ลงในวัสดุที่ทำจากกระดาษ และนำมาต่อเติมด้วยการวาดภาพ การเล่นสีน้ำ การฉีก ตัดปะกระดาษ โดยเน้นให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติผลงานด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกสื่อ วัสดุ ดอกไม้แห้ง ใบไม้แห้ง ที่มีรูปร่าง ขนาด

พื้นผิว และสีที่แตกต่างกัน มาสร้างผลงานอย่างอิสระประกอบเป็นรูปร่างขึ้นตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการของตน ซึ่งในการต่อเติมผลงานแต่ละครั้ง เด็กต้องบรรยายผลงานตามความคิดของตนเองให้ครูฟังได้ โดยดำเนินการ ดังนี้

2.1 **ขั้นนำ** เป็นการนำเข้าสู่กิจกรรมด้วยการสนทนา กระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจ การเรียนรู้ลักษณะของดอกไม้สด และดอกไม้แห้ง ที่เด็กรู้จักและไม่รู้จัก มาเปรียบเทียบ การเปลี่ยนแปลงของขนาด สี พื้นผิว รูปร่าง ฯลฯ โดยการใช้ประสาทสัมผัส

2.2 **ขั้นดำเนินกิจกรรม** เด็กลงมือปฏิบัติศิลปะด้วยตนเอง โดยการใช้ดอกไม้แห้ง ใบไม้แห้ง มาปะติดลงในวัสดุที่ทำจากกระดาษ และนำมาต่อเติมด้วยการวาดภาพ การเล่นสีน้ำ การฉีก ตัดปะกระดาษ ตามความคิดจินตนาการของตน เน้นให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติผลงานด้วยตนเอง โดยครูเป็นผู้เตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ให้ และเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดตามจินตนาการสร้างสรรค์ โดยการใช้คำถามส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระหว่างการทำกิจกรรม

2.3 **ขั้นสรุป** เด็กนำเสนอผลงานตามความคิดจินตนาการของตนเอง และเล่าเรื่องเกี่ยวกับผลงาน พร้อมทั้งครูจัดบันทึกรายละเอียดผลงานเด็ก

3. **ความคิดสร้างสรรค์** หมายถึง ความสามารถของสมองในการคิดจินตนาการ ผสมผสานความรู้และประสบการณ์ ซึ่งทำให้เกิดผลของการคิดค้นในรูปแบบของการประดิษฐ์และดัดแปลงให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ที่แตกต่างไปจากรูปแบบเดิม ในการวิจัยในครั้งนี้ จำแนกได้เป็น 4 ด้าน ประกอบไปด้วยความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ และวัดได้ด้วยแบบทดสอบของเฮลเลน; และเจอร์บัน (Jellen; & Urban.1986)

3.1 **ความคิดริเริ่ม** หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดดัดแปลงใหม่แตกต่างไปจากความคิดธรรมดาและแปลกแตกต่างจากบุคคลอื่น

3.2 **ความคิดคล่องตัว** หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดอย่างรวดเร็วและมีปริมาณการตอบสนองได้มากกว่า

3.3 **ความคิดยืดหยุ่น** หมายถึง ประเภทหรือแบบของการคิด

3.4 **ความคิดละเอียดลออ** หมายถึง ความคิดในการรายละเอียด เพื่อตกแต่งหรือขยายความคิดหลักให้ได้ความหมายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้มีองค์ประกอบใหญ่ 2 ส่วนคือ ส่วนที่เป็นตัวแปรอิสระ ประกอบด้วยกิจกรรมศิลปะการปะติดดอกไม้แห้ง และตัวแปรตาม คือความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งความเชื่อมโยงของตัวแปรได้แสดงในภาพประกอบ 1

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพประกอบ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานการวิจัย

เด็กปฐมวัยหลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้งแล้ว จะมีการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์แตกต่างจากก่อนจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้งและกำหนดสมมุติฐานเฉพาะดังนี้

1. เด็กปฐมวัยหลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้งแล้ว จะมีการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทางความคิดสร้างสรรค์ โดยรวมแตกต่างจากก่อนการจัดกิจกรรม

2. เด็กปฐมวัยหลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้งแล้ว จะมีการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทางความคิดสร้างสรรค์ แตกต่างจากก่อนการจัดกิจกรรม จำแนกรายด้าน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์
 - 1.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์
 - 1.2 ความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์
 - 1.3 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์
 - 1.4 กระบวนการของความคิดสร้างสรรค์
 - 1.5 การพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์
 - 1.6 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์
 - 1.7 การส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
 - 1.8 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
 - 1.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง
 - 2.1 ความหมายของการจัดประสบการณ์
 - 2.2 หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.3 การทำกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง
 - 2.3.1 ความหมายของศิลปะ
 - 2.3.2 ความสำคัญและประโยชน์ของกิจกรรมศิลปะ
 - 2.3.3 จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์
 - 2.3.4 หลักการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.3.5 ลำดับขั้นตอนการสอนศิลปะเด็กปฐมวัย
 - 2.3.6 การจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง
 - 2.3.7 สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการทำดอกไม้แห้ง
 - 2.3.8 ศิลปะส่งเสริมประสิทธิภาพทางการคิด
 - 2.3.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะ

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

1.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์

นักจิตวิทยา นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ไว้ ดังนี้
 มาเยสกี (Maysky.1985: 3) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นแนวทางของการคิดหรือการกระทำบางสิ่งบางอย่างที่เป็นลักษณะเริ่มแรกสำหรับบุคคลอื่นและเน้นสิ่งที่มีคุณค่า สำหรับคนคิดหรือคนอื่น ๆ ซึ่งก็คือมีหนทางใหม่ๆ ในการแก้ปัญหาหรือการสร้างผลผลิตใหม่ๆ เช่น โคลงกลอนเพลงและเครื่องจักรใหม่ๆ เป็นต้น

โรเจอร์ (Rogers. 1985: 7) ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นกระบวนการที่คิดและกระทำเพื่อให้เกิดผลผลิตใหม่ขึ้นและมีความแตกต่างไปจากบุคคลอื่น

เยลเลน; และเออร์บัน (Jellen; & Urban.1986: 139) ได้ให้ความหมาย ความคิดสร้างสรรค์ว่า ความคิดที่มีประสิทธิผลที่สามารถก่อให้เกิดผลทางปฏิบัติได้ ในด้านต่างๆ หลายด้าน ได้แก่ ความคิดที่ทำให้เกิดนวัตกรรมความคิดในด้านการสร้างจินตนาการใหม่ๆ และความคิดในด้านความรู้สึกรู้ว่าจะต้องมีการก่อให้เกิดสิ่งที่แตกต่างไปจากรูปแบบเดิม

วิลเลียม (Williams. 1996: Abstract) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึงกระบวนการทางความคิด หรือการประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ ไม่ซ้ำใคร และจะนำไปสู่การแก้ปัญหา รวมทั้งการสร้างผลผลิตใหม่

อารี รังสินันท์ (2532: 5) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางสมองที่คิดในลักษณะอเนกนัย อันนำไปสู่การคิดค้นสิ่งแปลกใหม่ ซึ่งรวมทั้งการประดิษฐ์คิดค้นพบสิ่งต่างๆ ตลอดจนวิธีการคิดทฤษฎีหลักการได้สำเร็จ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2533: 4) ได้ให้ความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์ คือ ความสามารถของบุคคลในการแก้ปัญหาอย่างลึกซึ้ง นอกเหนือจากความคิดหลายแง่มุมประสานกันจนได้ผลผลิตใหม่ที่ถูกต้องสมบูรณ์

พรณี เกษกมล (2534: 107) กล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองที่สามารถคิดได้หลายทิศทาง หลายแง่มุมและเน้นความคิดแบบอเนกนัย ประจักษ์ ความคิดเดิมผสมผสานจนเกิดเป็นความคิดใหม่ รวมทั้งการประดิษฐ์คิดค้นพบสิ่งต่างๆ ตลอดจนวิธีการคิด ทฤษฎีที่มีหลักการได้สำเร็จ

อารี พันธุ์ณี (2540: 6) ให้ความหมายความคิดสร้างสรรค์ว่า เป็นกระบวนการทางสมองที่คิดในลักษณะอเนกนัย อันนำไปสู่การคิดค้นพบสิ่งแปลกใหม่ด้วยการคิดดัดแปลงประจักษ์ความคิดต่อเติมผสมผสานกันให้เกิดสิ่งใหม่ ซึ่งรวมถึงการประดิษฐ์คิดค้นพบสิ่งต่างๆ ตลอดจนวิธีการคิดทฤษฎีหลักการได้สำเร็จ

กล่าวสรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถของบุคคลในการผสมผสานความรู้ และประสบการณ์ที่มีอยู่เพื่อการแก้ปัญหาสิ่งใหม่ๆ ด้วยวิธีการที่แปลกใหม่ไม่ซ้ำแบบเดิม ซึ่งอาจอยู่ในรูปของกระบวนการคิดผลิตหรือพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมา ซึ่งความสามารถด้านนี้มีอยู่ในตัวบุคคลของแต่ละคนในระดับที่แตกต่างกันและสามารถพัฒนาขึ้นได้ด้วยการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสม ดังนั้น ความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมและพัฒนาให้กับเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นวัยเริ่มต้นแห่งการเรียนรู้

1.2 ความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์

ได้มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ ไว้ดังนี้

เยอวา พา เดชะคุปต์ ได้กล่าวถึงข้อคิดของ เจอร์ซิล (เยอวา พา เดชะคุปต์. 2522; อ้างอิงจาก (Jersild. 1922: 153 -158) ว่าความคิดสร้างสรรค์ มีส่วนช่วยในการส่งเสริมเด็กในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ส่งเสริมสุนทรียภาพ เด็กจะรู้จักชื่นชมและมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งต่างๆ ซึ่งผู้ใหญ่ควรกระทำเป็นตัวอย่าง โดยการยอมรับและชื่นชมในผลงานของเด็ก การพัฒนาสุนทรียภาพแก่เด็ก โดยให้เด็กเห็นว่าทุกอย่างมีความหมายสำหรับตัวเขา ส่งเสริมให้เด็กรู้จักสังเกตสิ่งที่แปลกจากสิ่งธรรมดาสามัญ ให้ได้ฟังในสิ่งไม่เคยฟังและหัดให้เด็กสนใจสิ่งต่างๆ รอบตัว

2. ผ่อนคลายอารมณ์ การทำงานสร้างสรรค์เป็นการผ่อนคลายอารมณ์ลดความกดดัน ความคับข้องใจและความก้าวร้าวลง

3. สร้างนิสัยการทำงานที่ดี ขณะที่เด็กทำงานครูจะสอนระเบียบและวินัยที่ดีในการทำงาน ควบคู่ไปด้วย เช่น หัดให้เด็กรู้จักเก็บของเข้าที่ ล้างมือเมื่อทำงานเสร็จแล้ว เป็นต้น

4. พัฒนากล้ามเนื้อมือ เด็กจะสามารถพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่จากการเล่น การเคลื่อนไหว การเล่นบล็อก และการพัฒนากล้ามเนื้อเล็กจากการตัดกระดาษ ประดิษฐ์ภาพ วาดภาพด้วยนิ้วมือ การต่อภาพตัดต่อ การเล่นเกมดานตะปู

5. เปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจ ค้นคว้า ทดลอง เด็กจะชอบทำกิจกรรมและใช้วัสดุต่างๆ ซ้ำๆ กัน เพื่อสร้างสิ่งต่างๆ ซึ่งเป็นโอกาสที่เด็กจะใช้ความคิดริเริ่มและจินตนาการของเขาสร้างสิ่งใหม่ๆ ขึ้น ครูควรหาวัสดุต่างๆ ไว้ให้เด็กมีโอกาสดูแลทดลองของตนเอง เช่น กล้องยาสีฟัน เปลือกไข่และเศษวัสดุต่างๆ และเศษวัสดุเหลือใช้เพื่อให้เขามีทัศนคติเป็นนักก่อสร้าง หรือสถาปนิก

วารภรณ์ รักวิชัย (2533: 159) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ เป็นสิ่งที่สำคัญและมีคุณค่าอย่างยิ่งสำหรับมนุษย์ที่อยู่ในสังคมปัจจุบัน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผลจากความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของมนุษย์และการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม นวัตกรรมและเทคโนโลยีนั้นจะให้มนุษย์อยู่

ในสังคมอย่างมีความสุข เป็นที่สามารถปรับตัวและรู้จักคิดแก้ปัญหาต่างๆ เฉพาะหน้าได้อย่างรวดเร็ว ตามลักษณะและบุคลิกภาพของบุคคล

บรรพต พรประเสริฐ (2538: 86) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์มีประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติ

บรอมฟิลด์ (Bromfield. 2003: 143) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ว่า ช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้ดี สามารถมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม รวมทั้งสามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว จากความสำคัญที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นคุณลักษณะสำคัญที่ควรได้รับการส่งเสริม และปลูกฝังเป็นอย่างยิ่ง เพราะช่วยให้เด็กได้พัฒนาศักยภาพของตนเองในการคิดการแก้ปัญหา สนใจต่อสิ่งรอบตัว และรู้จักแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง ซึ่งทำให้เด็กเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป

1.3 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ได้รับอิทธิพลพื้นฐานมาจากทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของ กิลฟอร์ด (Guilford) ที่อธิบายว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองที่คิดได้กว้างไกลหลายทิศทาง หรือเรียกว่าลักษณะการคิดแบบออกนอกกรอบ หรือการคิดแบบกระจาย (divergent thinking) ซึ่งอาร์ พันธ์มณี (2545: 35-42) นำมาสรุปเป็นรายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ได้เป็น 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ความคิดคล่องตัว (Fluency) หมายถึง ความสามารถในการคิดหาแนวทางที่คล้ายกันในการแก้ปัญหาได้หลายแนวทางในเวลาที่กำหนด แบ่งออกเป็น 4 ชนิด คือ

1.1 ความคิดคล่องตัวในด้านถ้อยคำ (word fluency) เป็นความสามารถในการใช้ถ้อยคำ

1.2 ความคิดคล่องตัวในเรื่องการโยงความสัมพันธ์ (associational fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดหาถ้อยคำที่เหมือนกันหรือคล้ายกันมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ภายในเวลาที่กำหนด

1.3 ความคิดคล่องตัวทางการแสดงออก (Expressional fluency) เป็นความสามารถในการใช้วลีหรือประโยคและนำคำมาเรียงกันอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ได้ประโยคที่ต้องการ

1.4 ความคล่องแคล่วในการคิด (ideational fluency) เป็นความสามารถที่คิดในสิ่งที่ต้องการในเวลาที่กำหนด

2. ความคิดยืดหยุ่น (flexibility) หมายถึงความสามารถในการหาแนวทางที่ไม่ซ้ำกันได้หลายแนวทางในการแก้ปัญหา เช่น ให้คิดว่าจะนำแก้วพลาสติกไปใช้ทำอะไรได้บ้างภายในเวลาที่กำหนดแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

2.1 ความยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นในทันทีทันใด (spontaneous flexibility) เป็นความสามารถที่จะคิดได้หลายทิศทางในเวลาที่กำหนด

2.2 ความยืดหยุ่นในการดัดแปลง (adapture flexibility) เป็นความสามารถในการดัดแปลงความรู้ หรือประสบการณ์ให้เกิดประโยชน์หลายๆ ด้าน ซึ่งมีประโยชน์ในการแก้ปัญหา

3. ความคิดริเริ่ม (originality) หมายถึง ความคิดแปลกใหม่ เป็นความคิดที่แปลกแตกต่างจากความคิดเดิมซึ่งไม่เหมือนใคร อาจเกิดจากการนำความรู้เดิมมาคิดดัดแปลงและประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น ความคิดริเริ่มจึงเป็นลักษณะความคิดที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรก ด้วยการอาศัยลักษณะความกล้าคิด กล้าลอง เพื่อทดสอบความคิดของตน

4. ความคิดละเอียดลออ (elaboration) หมายถึง ความคิดในรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไปได้ที่จะนำความคิดนั้นไปสู่การปฏิบัติ การสร้างการกระทำให้เป็นผลสำเร็จ ทำให้เกิดผลงานหรือผลิตผลสร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อทำให้ความคิดริเริ่มนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในปี ค.ศ.1971 กิลฟอร์ด; และฮอฟฟ์เนอร์ (Guilford; & Hoepfner.1971: 125-143) ได้ศึกษาองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์เพิ่มเติมและพบว่ามียังองค์ประกอบอย่างน้อย 8 อย่าง คือ ความคิดริเริ่ม (originality) ความคิดคล่องตัว (fluency) ความคิดยืดหยุ่น (flexibility) ความคิดละเอียดลออ (elaboration) ความไวต่อปัญหา (sensitivity of problem) ความสามารถในการให้นิยามใหม่ (redefinition) ความซึมซาบ (penetration) และความสามารถในการทำนาย (prediction)

เยลเลน; และเออร์บัน (Jellen; & Urban.1986: 141) ได้ศึกษาถึงองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ดังนี้

1. ความคิดริเริ่ม (originality) เป็นความคิดแปลกใหม่แตกต่างไปจากเดิม ไม่ซ้ำกับบุคคลอื่นอาจจะเป็นการนำความรู้มาดัดแปลงและประยุกต์ให้เกิดสิ่งใหม่ขึ้น

2. ความคิดคล่องตัว (fluency) หมายถึงปริมาณความคิดไม่ซ้ำกันในเรื่องเดียวกันแบ่งเป็น 4 ชนิด คือ

2.1 ความคิดคล่องตัวในด้านถ้อยคำ

2.2 ความคิดคล่องตัวในด้านการโยงความสัมพันธ์

2.3 ความคิดคล่องตัวทางการแสดงออก

2.4 ความคล่องแคล่วรวดเร็วในการคิด

3. ความคิดยืดหยุ่น (flexibility) หมายถึง แบบหรือประเภทของการคิดแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

3.1 ความคิดยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นในทันทีทันใด

3.2 ความคิดยืดหยุ่นในการดัดแปลงความรู้ หรือประสบการณ์ให้เกิดประโยชน์หลายๆ ด้าน

4. ความคิดละเอียดลออ (elaboration) หมายถึง ความคิดในรายละเอียดเป็นขั้นตอน สามารถอธิบายให้เห็นภาพชัดเจน หรือเป็นแผนงานที่สมบูรณ์ จัดเป็นรายละเอียดที่นำมาตกแต่งขยาย ความคิดริเริ่มให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

5. ความไวต่อปัญหา (sensitivity to problem)

6. ความสามารถในการให้นิยามใหม่ (redifinition)

7. ความซึมซาบ (penetration)

8. ความสามารถในการทำนาย (prediction)

9. การมีอารมณ์ขัน

10. ความมุ่งมั่น

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542: 157) ได้แบ่งความคิดสร้างสรรค์ออกเป็น 2 ประเภท คือ การคิดอย่างไร้จุดหมาย เป็นการคิดเรื่อยเปื่อย ไม่มีเป้าหมายที่แน่นอนชัดเจน คิดถึงเรื่องราวหนึ่งแล้วโยนไปคิดถึงอีกเรื่องหนึ่งติดต่อกันไปโดยไม่มีข้อสรุป และการคิดอย่างมีจุดหมาย เป็นการคิดโดยใช้เหตุผลและเข้าใจสิ่งต่างๆ ได้อย่างถูกต้ององค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ที่ได้ศึกษาในครั้งนี้ เป็นองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ที่ได้รับอิทธิพลพื้นฐานมาจากทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของ กิลฟอร์ด (Guilford) และองค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์ของเจเลนและเออร์บัน (Jellen & Urban) คือความคิดริเริ่ม ความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น ความคิดละเอียดลออ ความไวต่อปัญหา ความสามารถในการให้นิยามใหม่ ความซึมซาบ ความสามารถในการทำนาย การมีอารมณ์ขัน ความมุ่งมั่น

1.4 กระบวนการของความคิดสร้างสรรค์

กระบวนการความคิดสร้างสรรค์ เป็นวิธีการคิดและการทำงานของสมองอย่างเป็นขั้นตอน และสามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาได้ โดยกระบวนการทางความคิดสร้างสรรค์ที่นักการศึกษาและนักจิตวิทยาได้เสนอไว้หลายท่าน

ฮัทซิชสัน (Hutchison. 1949: 42-44) กล่าวถึงความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ เกิดจากการหยั่งรู้ (Intuition) ซึ่งมีขั้นตอนการคิดดังนี้

1. ขั้นเตรียม (The Stage of Preparation) เป็นการรวบรวมประสบการณ์เก่าๆ มาลองผิดลองถูกและตั้งสมมติฐานเพื่อแก้ปัญหา

2. **ขั้นคิดแก้ปัญหา (The Stage of Frustration)** เป็นระยะที่เกิดความกระวนกระวายใจเกิดความรู้สึกเครียด อันเนื่องมาจากการครุ่นคิดแก้ปัญหา แต่คิดไม่ออก

3. **ขั้นเกิดความคิด (The Period of Moment of Insight)** เป็นระยะที่เกิดแนวความคิดแวบขึ้นมาในสมอง คิดคำตอบได้ออกมาในทันทีทันใด

4. **ขั้นพิสูจน์ (The Stage of Verification)** เป็นระยะเวลาของการตรวจสอบประเมินผลโดยใช้เกณฑ์ต่างๆ เพื่อตรวจสอบว่าคำตอบที่ได้ถูกต้องหรือไม่

วอลลาส (Wallas.1962: 36) ได้แบ่งกระบวนการคิดสร้างสรรค์ออกเป็น 4 ขั้น คือ

1. **ขั้นเตรียม (Period of Preparation)** เป็นขั้นที่พยายามรวบรวมข้อเท็จจริงเรื่องราวและแนวคิดต่างๆ ที่มีอยู่เข้าด้วยกันเพื่อหาความกระจางของปัญหาประเมินผลถึงวิธีการที่จะใช้แก้ปัญหา

2. **ขั้นเพาะความรู้ (Period of Incubation)** ระยะนี้ผู้คิดต้องใช้ความคิดอย่างหนักเพื่อนำความรู้ที่รวบรวมไว้แต่แรกเข้าประสมกลมกลืนเข้าเป็นร่องรอย และครุ่นคิดอยู่นั้นจิตใต้สำนึก (Unconscious Mind) ก็มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย

3. **ขั้นเกิดความคิด (Period of Illumination)** เป็นระยะที่เกิดการหยั่งรู้ ตระหนักถึงคำตอบที่สำคัญและจำเป็นสำหรับการแก้ปัญหานั้น

4. **ขั้นพิสูจน์ (Period of Verification)** เป็นการเก็บรวบรวมความรู้ที่ได้จากการหยั่งรู้แล้วทดสอบว่าสิ่งนั้นสามารถแก้ปัญหาได้หรือไม่ และสรุปเป็นเกณฑ์ต่อไป

ทอแรนซ์ (Torrance. 1965: 121-124) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ หรือกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Creative Problem Solving) ซึ่งแบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้

1. **ขั้นการค้นพบความจริง (Fact finding)** ขั้นนี้เริ่มจากเกิดความรู้สึกกังวลใจ มีความสับสน กวนวายเกิดขึ้นในใจ แต่ไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นอะไร จากจุดนี้พยายามตั้งสติและพิจารณาดูว่าความยุ่งยาก สับสน กวนวาย หรือสิ่งทำให้เกิดความกังวลใจนั้นคืออะไร

2. **ขั้นการค้นพบปัญหา (Problem finding)** มีความเข้าใจการกังวลใจว่าเกิดจากปัญหา

3. **ขั้นการตั้งสมมุติฐาน (Idea finding)** เมื่อรู้ว่ามีปัญหาเกิดขึ้นก็จะพยายามคิดและตั้งสมมุติฐานขึ้น รวบรวมข้อมูลต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการทดสอบสมมุติฐานต่อไป

4. **ขั้นการค้นพบคำตอบ (Solution finding)** เป็นการค้นพบคำตอบจากการทดสอบสมมุติฐาน

5. **ขั้นการยอมรับผลจากการค้นพบ (Acceptance finding)** เป็นการยอมรับคำตอบที่ได้จากการพิสูจน์เรียบร้อยแล้วจะแก้ปัญหาสำเร็จได้อย่างไร จากการค้นพบจะนำไปสู่หนทางที่ทำให้เกิดแนวคิดหรือสิ่งใหม่

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542: 159) ได้แบ่งขั้นตอนของความคิดสร้างสรรค์ ออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นเตรียมการ (Preparation) เป็นระยะของการเก็บรวบรวมข้อมูล และ การคิดพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบ
2. ขั้นฟักตัว (incubation) เป็นขั้นตอนของการพยายามคิดมองหาถึงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลต่างๆ ที่นำมาพิจารณาเพื่อทำการเชื่อมโยงหรือผสมผสานต่อไป
3. ขั้นการกระจ่างชัด (insight) เป็นขั้นที่สามารถคิดได้ เกิดความกระจ่างชัดมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลต่างๆ ที่มีอยู่
4. ขั้นตรวจสอบ (verification) เป็นขั้นของการลงมือตรวจสอบว่าความคิดนั้นเป็นจริงหรือไม่ ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร เหมาะสมหรือไม่ เพื่อตั้งเป็นกฎเกณฑ์ต่อไป

จากขั้นตอนดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า กระบวนการความคิดสร้างสรรค์คล้ายคลึงกับกระบวนการแก้ปัญหา แต่มีความแตกต่างกัน คือ กระบวนการแก้ปัญหามีวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เด่นชัดเฉพาะเรื่อง ส่วนกระบวนการความคิดสร้างสรรค์จำเป็นที่บุคคลจะต้องรู้จักใช้จินตนาการ และการรู้จักแก้ปัญหาทางความคิดสร้างสรรค์ได้

กิลฟอร์ด (กรมวิชาการ. 2535: 8-9; อ้างอิงจาก Guilford. 1967) กล่าวว่า คนที่มีความคิดสร้างสรรค์ต้องมีความฉับไวที่จะรับรู้ปัญหาเห็นปัญหา สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงความคิดใหม่ๆ ได้ง่ายมีความสามารถที่จะสร้างหรือ แสดงความคิดเห็นใหม่ๆ และปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ซึ่งวิธีการคิดของคนเราเป็นตามลำดับขั้น ดังนี้

1. การรับรู้และการเข้าใจ (cognition) หมายถึง ความสามารถของสมองในการเข้าใจสิ่งต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว
2. การจำ (memory) คือ ความสามารถของสมองในการสะสมข้อมูลต่างๆ ที่ได้เรียนรู้มา และสามารถระลึกออกมาได้ตามที่ต้องการ
3. การคิดแบบอเนกนัย (divergent thinking) หมายถึง ความสามารถของสมองในการให้การตอบสนองได้หลายๆ อย่างจากสิ่งเร้าที่กำหนดให้โดยไม่กำหนดจำนวนคำตอบ
4. การคิดแบบเอกนัย (convergent thinking) หมายถึง ความสามารถของสมองในการให้การตอบสนองที่ถูกต้อง และดีที่สุดจากข้อมูลที่กำหนดให้
5. การประเมินค่า (evaluation) หมายถึง ความสามารถของสมองในการตัดสินข้อมูลที่กำหนดให้ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

จากกระบวนการของความคิดสร้างสรรค์ข้างต้น สรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอนของสมอง ดังนี้ การค้นพบปัญหาหรือคำถาม การวิเคราะห์

ปัญหาที่เกิดขึ้น ตั้งสมมุติฐานของปัญหา ทดสอบสมมุติฐาน จนค้นพบคำตอบ ค้นพบสิ่งใหม่ๆ และนำไปสู่การสร้างสรรคผลงานหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ

1.5 การพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์

พัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์มักจะแตกต่างจากพัฒนาการด้านสติปัญญา เนื่องจากพัฒนาการด้านสติปัญญาจะเจริญงอกงามตามลำดับอายุ วุฒิภาวะ และประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้น แต่พัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ จะพัฒนาสูงสุดในช่วงแรกของวัยเด็ก การศึกษาพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ของเด็กในวัยก่อนเรียน อารี พันธุ์มณี (2543: 40) ได้รวบรวมงานวิจัย เกี่ยวกับจินตนาการหรือความคิดคำนึงของเด็กวัยนี้ คือ

ริบ็อต (Ribot. n.d.) กล่าวว่า จินตนาการ ใช้แทนความคิดสร้างสรรค์ โดยอธิบายว่าพัฒนาการทางจินตนาการในวัยเด็กจะเจริญและพัฒนาก่อนการพัฒนาการทางด้านเหตุผล เมื่อถึงวัยหนึ่งพัฒนาการทางด้านเหตุผลจะเจริญขึ้นอยู่ในระดับเดียวกับพัฒนาการทางด้านจินตนาการ และหลังจากนั้นเด็กจะมีความคิดเป็นเหตุผลมากขึ้นแต่ในขณะเดียวกันจินตนาการจะลดลง หรือไม่สามารคิดอะไรที่ใหม่ขึ้นอีกในคน ทัวไปหลังจากวัยหนุ่มสาวแล้ว

แอนดรู (Andrew. n.d.) กล่าวว่า การศึกษาพัฒนา ทางด้านจินตนาการของเด็กในวัยก่อนเรียน พบว่า คะแนนจินตนาการของเด็กสูงสุดในช่วงอายุระหว่าง 4-4 ½ ขวบ และจะลดลงทันทีเมื่ออายุ 5 ขวบ ซึ่งเป็นช่วงที่เด็กเริ่มเข้าอนุบาล สำหรับความสามารถในการตีความ สร้างเค้าโครงขึ้นมาใหม่ หรืออดีตผสมผสานจากพัฒนาสูงสุดระหว่างอายุ 3-4 ขวบ

แมคมิลแลน (อารี รังสินนท์. 2526: 41-42; อ้างอิงจาก Macmillan) ได้แบ่งพัฒนาการทางจินตนาการของเด็กออกเป็น 3 ชั้น คือ

ชั้นที่ 1 เป็นชั้นที่เด็กเล็ก ๆ มีความรู้สึกเกี่ยวกับความงาม ซึ่งเป็นทางนำไปสู่ความจริง

ชั้นที่ 2 เป็นระยะที่เด็กเริ่มเข้าใจถึงความเป็นจริง เด็กจะเริ่มมีคำถามถึงสาเหตุและผลด้วยการถาม “ทำไม”

ชั้นที่ 3 เด็กเริ่มเข้าใจคิดที่ละเอียด ๆ ในสิ่งที่เด็กพบเห็น ในโลกแห่งความจริง

ทอร์แรนซ์ (Torrance. n.d.) กล่าวว่า การศึกษาความคิดสร้างสรรค์เกิดขึ้นได้ทุกวัยถึงแม้ อายุ 4-4 ½ ขวบ จะเป็นวัยที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงสุด แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า ช่วงวัยอื่น ๆ ความคิดสร้างสรรค์จะไม่พัฒนา ซึ่งเขาได้ให้เหตุผลว่า อาจจะเป็นผลจากสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ประกอบด้วย มิใช่ อายุที่เพิ่มขึ้นอย่างเดียว เช่น ระเบียบ กฎเกณฑ์ วัฒนธรรม ประเพณี ที่เด็กได้เรียนรู้ ควบคู่กับอายุที่เพิ่มขึ้นได้กล่าวถึง พัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ เป็นขั้นตอนดังนี้

แรกเกิด - 2 ขวบ

ในระยาะขวบแรกของชีวิต เด็กเริ่มพัฒนาการด้านการจินตนาการจะเห็นได้จากการที่เด็ก เริ่มถามชื่อของสิ่งต่างๆ การพยายามทำเสียงต่างๆ หรือจังหวะเด็กเริ่มแสวงหาโอกาสทำสิ่งแปลกใหม่ ไปกว่าเดิมโดยมีความกระตือรือร้นที่จะทำ ที่จะคิดสำรวจสิ่งต่างๆมากขึ้น โดยการชิม ดม สัมผัสด้วยความอยากรู้อยากเห็น ดังนั้นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กได้สำรวจโดยการจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยมีที่ว่าง มีวัสดุเอื้ออำนวยต่อการคิด และการเล่นจะสามารถช่วยให้เด็กพัฒนาความคิดจินตนาการได้ดี

ระยะ 2 - 4 ขวบ

เด็กเรียนรู้สิ่งต่างๆ จากประสบการณ์โดยตรงแล้วถ่ายทอดประสบการณ์ที่รับรู้โดยการแสดงออกและจินตนาการ เช่น เด็กไม่เข้าใจว่าทำไมไม่ให้เล่นน้ำร้อน เมื่อเด็กมีโอกาสสัมผัสกับน้ำร้อนก็จะรู้ว่าเป็นสิ่งที่เล่นไม่ได้ ในระยะนี้เด็กก็จะตื่นเต้นกับประสบการณ์ต่างๆ เด็กมีช่วงความสนใจสั้นเริ่มรู้สึกเป็นตัวของตัวเองและเกิดความเชื่อมั่น แต่การเรียนรู้ใหม่ๆ อาจทำให้เด็กตกใจ หวาดกลัว ดังนั้นครู พ่อ-แม่ และผู้เกี่ยวข้องกับเด็กควรระมัดระวังให้เด็กอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยอยู่เสมอของเล่นที่ช่วยส่งเสริมจินตนาการของเด็กได้ดีคือของเล่นที่ไม่มีโครงสร้างตายตัว เช่น ดินเหนียว ดินน้ำมัน ไม้บล็อก

ระยะ 4 - 6 ขวบ

ในวัยนี้เป็นวัยที่เด็กมีจินตนาการสูง เด็กเริ่มสนุกสนานกับการวางแผนและกาคาดคะเน ในสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเล่น เด็กเริ่มเล่นเลียนแบบผู้ใหญ่หรือผู้ใกล้ชิด มีความอยากรู้อยากเห็น เด็กจะพยายามค้นพบข้อเท็จจริง เด็กเริ่มเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และเริ่มคิดคำนึงการกระทำของคนที่มีผลต่อบุคคลอื่นจากการเล่นและการแสดงบทบาทสมมุติตามจินตนาการ ครู พ่อ-แม่ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กควรส่งเสริมให้เด็กได้เล่นตามลำพัง เพราะการเล่นตามลำพังจะช่วยพัฒนาจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ของเด็กได้โดยการจัดหาของเล่นต่างๆ เช่น วัสดุเหลือใช้ประเภทต่างๆ หรือของใช้ที่ผู้ใหญ่ไม่ใช่แล้วให้เด็กเล่น

ระยะ 6 - 8 ขวบ

จินตนาการทางการสร้างสรรค์ของเด็ก เปลี่ยนไปสู่ความจริงมากขึ้น จนกระทั่ง เด็กพยายามให้รายละเอียดทุกอย่างในการเล่น เรียนรู้จากการมีประสบการณ์ ทำทหายความสามารถ และต้องการรางวัลตอบแทน อยากรู้อยากเห็นในกรณีที่โดนบังคับให้อยู่ในกฎเกณฑ์ตลอดเวลา ผู้ที่เกี่ยวข้องทำให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง

ระยะ 8 -10 ขวบ

เด็กสามารถใช้ทักษะหลายด้าน ในการสร้างเสริมและสามารถค้นพบวิธีที่ใช้ความสามารถเฉพาะของเขาในการสร้างสรรค์ เด็กมักจะเทียบตนเองกับคนที่น่ายกย่อง เด็กสามารถทำโครงการ

ระยะยาว มีความสนใจและความสามารถอย่างมาก คำถามของเด็ก ในสิ่งที่อยากรู้ อยากเห็น ชอบสิ่งที่เห็น ตื่นเต้น มีความวิตกกังวลในสิ่งที่ทำไม่ได้ รวมทั้งความกระตือรือร้นใจ จากการถูกวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่น ช่างประดิษฐ์คิดค้น

ระยะ 10 - 12 ขวบ

เด็กในวัยนี้ชอบสำรวจ ค้นคว้า เด็กผู้หญิงชอบอ่านหนังสือ และเล่นบทบาทสมมุติ เด็กผู้ชายชอบเด็กจากประสบการณ์ตรง มีความสามารถทางด้านดนตรี ศิลปะ ชอบทดลอง

ระยะ 12 - 15 ขวบ

เด็กวัยนี้มักทำกิจกรรมต่างๆ โดยไม่มีการวางแผนล่วงหน้า เด็กมักจะตอบสนองต่อสิ่งเร้ารวดเร็ว โดยไม่ใช่เหตุผลมากนัก เด็กมีพรสวรรค์ จะมีจินตนาการด้านศิลปะ ดนตรี และงานช่างต่างๆ กลัวการถูกเพื่อนไม่ยอมรับ

จากที่กล่าวมา จะพบว่า พัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก มีใช้กระบวนการเป็นไปตามแบบแผน เช่นเดียวกับพัฒนาการด้านอื่นๆ จะเป็นไปตามลำดับขั้นตอนจะข้ามขั้นไม่ได้บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับช่วงอายุต่างๆ และปัจจัยหลายประการประกอบกัน ซึ่งการจินตนาการ ก็จะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ของเด็กโดยมีขั้นตอนนี้ คือเด็กเริ่มมีความกระตือรือร้นที่จะคิดสำรวจสิ่งต่างๆ โดยประสาทสัมผัส จากประสบการณ์โดยตรง และถ่ายทอดประสบการณ์รับรู้โดยการแสดงออก มีการวางแผน คาดคะเนในสิ่งที่เกิดจากการเล่น และจินตนาการไปสู่ความจริง สามารถค้นพบวิธีที่จะใช้ความสามารถของตนเองในการสร้างสรรค์จนกระทั่งพบความถนัด และฝึกปฏิบัติมุ่งสู่อาชีพในอนาคต

1.6 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

ทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญา หรือทฤษฎีโครงสร้างสมรรถภาพทางสมอง (Structure of Intellect Model) ซึ่ง กิลฟอร์ด (Guilford. 1967: 60-64) ได้ศึกษาความคิดสร้างสรรค์ความมีเหตุผล และการแก้ปัญหา พบว่า ความสามารถทางสมองของมนุษย์จัดแบ่งเป็น 3 มิติ ได้แก่

มิติที่ 1 เนื้อหา (Content) หมายถึง เนื้อหาข้อมูล หรือสิ่งเร้าที่เป็นสื่อในการคิดที่สมองรับเข้าไปคิด ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. ภาพ (Figural) หมายถึง ข้อมูลที่เป็นรูปธรรมที่จะรับรู้และระลึกได้ เช่นภาพเขียน ภาพปั้น เป็นต้น
2. สัญลักษณ์ (Symbol) หมายถึง ข้อมูลที่อยู่ในรูปของเครื่องหมายต่างๆ เช่นตัวอักษร ตัวโน้ต และสัญลักษณ์ต่างๆ
3. ภาษา (Semantic) หมายถึง ข้อมูลที่อยู่ในรูปถ้อยคำที่มีความหมายต่างๆ แต่บางครั้งไม่อยู่ในรูปถ้อยคำก็มี เช่น ภาษาใบ้

4. พฤติกรรม (Behavior) หมายถึง ความสามารถทางสมองของบุคคลที่รู้จักและมีความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ได้ทันทีทันใด เช่น เมื่อเห็นของเล่นรูปร่างกลมๆ ทำด้วยยางผิวเรียบ ก็บอกได้ว่าเป็นลูกบอล

มิตินี้ 2 กระบวนการคิด (Operation) หมายถึง มิตินี้แสดงลักษณะกระบวนการปฏิบัติงานหรือกระบวนการคิดของสมอง แบ่งออกได้เป็น 5 ลักษณะ ดังนี้

1. การรับกาารเข้าใจ (Cognition) หมายถึง ความสามารถทางสมองของบุคคลที่รู้จักและมีความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ได้ทันทีทันใด เช่น เมื่อเห็นของเล่นรูปร่างกลมๆ ทำด้วยยางผิวเรียบก็บอกได้ว่าเป็นลูกบอล

2. การจำ (Memory) หมายถึง ความสามารถทางสมองของบุคคลที่จะเก็บสะสมรวบรวมผลข้อมูลต่างๆ ไว้แล้วสามารถระลึกออกมาในรูปเดิมได้ตามที่ต้องการ เช่น การจำหมายเลขประจำตัว การท่องสูตรคูณ

3. การคิดแบบอเนกนัย (Divergent Thinking) เป็นความสามารถของสมองของบุคคลที่สามารถคิดได้หลายมุมหลายทิศทาง คิดหาคำตอบได้โดยไม่จำกัดจำนวนจากสิ่งเร้าที่กำหนดไว้ในเวลาจำกัด เช่น ให้บอกสิ่งที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า ชาว มาให้มากที่สุด

4. การคิดแบบเอกนัย (Convergent Thinking) ความสามารถของสมองของบุคคลที่สามารถสรุปข้อสรุปที่ดีที่สุดจากข้อมูลที่กำหนดให้และการสรุปเป็นคำตอบนั้นจะเน้นเพียงคำตอบเดียว เช่น การเลือกคำตอบในการทำข้อสอบแบบเลือกตอบ

5. การประเมินค่า (Evaluation) หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่สามารถหาเกณฑ์ที่สมเหตุสมผลเกี่ยวกับความดี ความงาม ความเหมาะสมจากข้อมูลที่กำหนดให้

มิตินี้ 3 ผลผลิตของการคิด (Product) หมายถึง มิตินี้แสดงผลที่ได้จากการทำงานของสมองเมื่อสมองได้รับข้อมูลจากมิตินี้ 1 และ ใช้ความสามารถในการตอบสนองของสิ่งเร้า ซึ่งเป็นวิธีการคิดตามมิตินี้ 2 ผลที่ออกมาเป็นมิตินี้ 3 ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ลักษณะ ดังนี้

1. หน่วย (Units) หมายถึง ส่วนย่อยๆ ที่ถูกแยกออกมามีคุณสมบัติเฉพาะของตนเองที่แตกต่างไปจากสิ่งอื่นๆ เช่น หมา แมว มด นก เป็นต้น

2. จำพวก (Classes) หมายถึง กลุ่มของสิ่งมีชีวิตที่มีคุณสมบัติบางประการร่วมกัน เช่น สุนัข ปลา วาฬ คน เป็นพวกเดียวกัน เพราะต่างก็เลี้ยงลูกด้วยนม

3. ความสัมพันธ์ (Relations) หมายถึง ผลของการเชื่อมโยงความคิดแบบต่างๆ ตั้งแต่ 2 หน่วยเข้าด้วยกัน โดยอาศัยลักษณะบางประการเป็นเกณฑ์ อาจอยู่ในรูปของหน่วยกับหน่วยจำพวก ระบบกับระบบ เช่น พระกับวัด คนกับบ้าน นกกับรัง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตและที่อยู่อาศัย

4. ระบบ (Systems) หมายถึง การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของผลที่ได้หลายๆ คู่เข้าด้วยกัน อย่างมีระบบ เช่น 1, 3, 5, 7 ซึ่งเป็นระบบเลขคี่

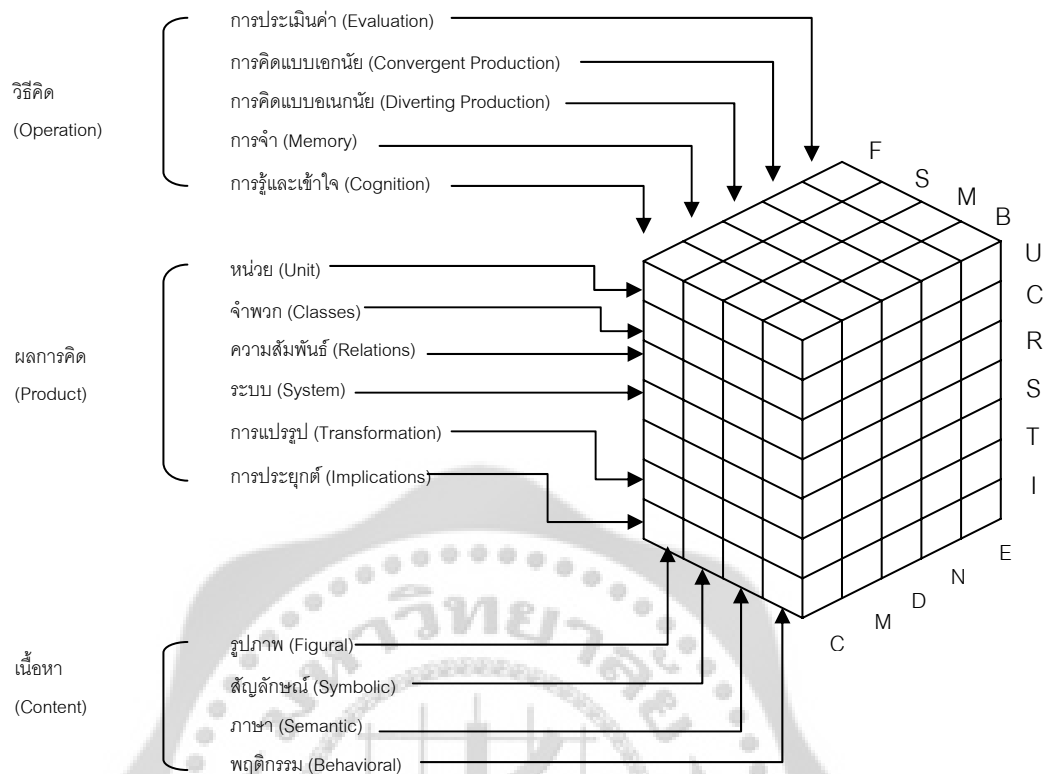
5. การแปลงรูป (Transformation) หมายถึง การแปลงรูป ปรับปรุงการให้นิยามใหม่ การตีความหมาย การขยายความ หรือการจัดองค์ประกอบของข้อมูลที่กำหนดให้เสียใหม่ เพื่อนำไปใช้ในวัตถุประสงค์อื่น เช่น การแปลงรูป

6. การประยุกต์ (Implications) หมายถึง การคาดหวังหรือการทำนายเรื่องบางอย่างจากข้อมูลที่กำหนดให้เกิดความต่างไปจากเดิม เช่น เมื่อเห็นก็คาดว่าเป็นสัญลักษณ์ของร้านอาหาร

ทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของ กิลฟอร์ด นั้นนับว่าเป็นพื้นฐานในการศึกษาความคิดสร้างสรรค์ เพราะ กิลฟอร์ด ได้อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะการคิดแบบอเนกนัย คือความคิดหลายทิศทางหลายมุม คิดได้กว้างไกล ซึ่งเป็นลักษณะการคิดที่จะนำไปสู่การประดิษฐ์ สิ่งแปลกใหม่ จากข้อสรุปนี้ ทำให้มีการศึกษาเรื่องความคิดสร้างอย่างกว้างขวางขึ้นในเวลาต่อมา

อีกทฤษฎีหนึ่ง คือ ทฤษฎีความคิดสองลักษณะ ทฤษฎีนี้กำลังได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง เพราะเป็นผลการวิจัยใหม่ เกี่ยวกับการทำงานของสมองมนุษย์ มีการเริ่มต้นศึกษาและทดลองโดยกลุ่มนักจิตวิทยาคลินิก ซึ่งมีแนวความคิดเบื้องต้นว่าเฝ้าพันธุ์ของมนุษย์อยู่รอดสืบมาจนถึงคนรุ่นปัจจุบันนี้ได้ก็ เพราะมีสมองอันเชี่ยวชาญ ความเชี่ยวชาญของมนุษย์เกิดขึ้นเพราะมนุษย์มีสมองที่แบ่งหน้าที่กันเป็น 2 ส่วน (ประมวล คิดคินสัน. 2527: 107) สมองซีกซ้ายทำหน้าที่ควบคุมเกี่ยวกับด้าน ภาษา ตัวเลข การวิเคราะห์ ความคิดในเชิงตรรกวิทยา ฯลฯ ทำให้เราเรียนเร็วในด้านการใช้ถ้อยคำ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น ส่วนสมองซีกขวาทำหน้าที่ควบคุมเกี่ยวกับด้านความคิดเป็นรูปร่าง ส่วนรวมเรียกว่า "เกสทอลท์" ความคิดริเริ่ม ความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ ฯลฯ ทำให้ผู้เรียนเรียนได้เร็วในด้าน การฝีมือ กีฬา ศิลปะต่างๆ ซึ่งต่อมา ผลการวิจัยทางสมองค้นพบว่าในขณะที่สมองซีกหนึ่งจะทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมาส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและได้เคลื่อนไหวร่างกายโดยอิสระจากความเครียดนอกจากจะช่วยให้บรรยากาศเจริญงอกงาม ซึ่งทำให้สมองได้รับการพัฒนาแล้ว ยังช่วยให้การทำงานของสมองสองซีกประสานสัมพันธ์กัน ซึ่งทำให้เกิดพลังการคิดที่มีประสิทธิภาพต่อไป (ฉันทนา ภาคบงกช. 2535: 1)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า โครงสร้างทางสติปัญญานั้น เกี่ยวข้องกับการคิดแบบอเนกนัย นับว่าเป็นการค้นพบเบื้องต้นเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ คนที่มีความคิดสร้างสรรค์จะคิดได้หลายทิศทาง หลายแง่ หลายมุม คิดได้กว้างไกล ซึ่งลักษณะความคิดนี้จะนำไปสู่การประดิษฐ์สิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ เพิ่มขึ้น

ภาพประกอบ 2 แบบจำลองโครงสร้างของสมรรถภาพสมองของกิลฟอร์ด

ที่มา: Guilford. (1967). *The nature of human intelligence*.

ทฤษฎีนี้เป็นพื้นฐานในการศึกษาด้านความคิดสร้างสรรค์ โดยที่ความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะการคิดแบบอนนัย ซึ่งเป็นความคิดแบบหลายทิศหลายทาง คิดได้กว้างไกล คิดหาคำตอบได้โดยไม่จำกัดจำนวน ผลที่ได้คือความคิดอันแปลกใหม่และหลากหลาย ทำทาสู่การสร้างนวัตกรรมทางด้านความคิด และนวัตกรรมทางด้านสิ่งประดิษฐ์ นอกจากนี้ ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ในรูปแบบของการเชื่อมโยงสัมพันธ์ (Associative Theory) เป็นการรวบรวมสิ่งที่สัมพันธ์เข้าด้วยกันแต่ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขเฉพาะอย่าง หรือเมื่อรวมกันแล้วต้องบังเกิดประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเมื่อระลึกถึงสิ่งใดแล้วก็ให้เป็นไปในทางที่ระลึกถึงสิ่งอื่นที่เชื่อมโยงประสานสัมพันธ์กันอย่างเป็นลูกโซ่ เช่น เมื่อเห็นสมุดทำให้นักถึงดินสอ ได้ยินเสียงเพลงทำให้นักถึงท่าเต้นประกอบจังหวะ เป็นต้น ทฤษฎีนี้เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ที่จะเกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้นให้เกิดความคิดหลายๆ แ่ง และประสานสัมพันธ์ต่อเนื่องโยงใยกันเป็นลูกโซ่ กระบวนการระลึกลักษณะนี้เริ่มต้นจากสิ่งที่มีอยู่อย่างธรรมดาทั่วไป เรียบเรียงไปหาสิ่งที่แปลกออกไปจากความคิดเดิม

เดวิส (กรมวิชาการ. 2535: 67; อ้างอิงจาก Davis, 1983) ได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของนักจิตวิทยาได้กล่าวถึง ทฤษฎีของความคิดสร้างสรรค์โดยแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 4 กลุ่ม คือ

1. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เชิงจิตวิเคราะห์ นักจิตวิเคราะห์หลายคน คือ Froud & Kris ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการเกิดของความคิดสร้างสรรค์ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นผลมาจากความขัดแย้งภายในจิตได้สำนึกระหว่างแรงขับทางเพศ (libido) กับความรู้สึกผิดชอบทางสังคม (social conscience) ส่วน คูบี และรักก์ ซึ่งเป็นนักจิตวิเคราะห์แนวใหม่ กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์นั้นเกิดขึ้นระหว่างการเรียนรู้กับจิตได้สำนึกซึ่งอยู่ในขอบเขตของจิตส่วนที่เรียกว่า จิตก่อนสำนึก

2. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เชิงพฤติกรรมนิยม นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีแนวความคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ว่า เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ โดยเน้นที่ความสำคัญของการเสริมแรงการตอบสนองที่ถูกต้องกับสิ่งเร้าเฉพาะหรือสถานการณ์ นอกจากนี้ยังได้เน้นความสัมพันธ์ทางสติปัญญา คือ การเชื่อมโยงสัมพันธ์จากสิ่งเร้าหนึ่งไปยังสิ่งต่างๆ ทำให้เกิดความคิดใหม่หรือสิ่งใหม่เกิดขึ้น

3. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เชิงมนุษยนิยม นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีแนวความคิดว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่มนุษย์มีติดตัวตั้งแต่กำเนิด ผู้ที่มีความสามารถนำความคิดสร้างสรรค์ออกใช้ได้ คือ ผู้ที่มีสัจจะการแห่งตนคือ รู้จักตนเอง พอใจตนเอง และใช้ตนเองเต็มศักยภาพของตน

4. ทฤษฎี AUTA ทฤษฎีสุดท้ายนี้เป็นรูปแบบของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล โดยมีแนวคิดว่าความคิดสร้างสรรค์นั้นมียุอยู่ในมนุษย์ทุกคน และสามารถพัฒนาให้สูงขึ้นได้ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ตามรูปแบบ AUTA ประกอบด้วย

4.1 การตระหนัก (Awareness) คือ ตระหนักถึงความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ที่มีต่อตนเอง สังคม ทั้งในปัจจุบันและอนาคต และตระหนักถึงความคิดสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในตนเองด้วย

4.2 ความเข้าใจ (Understanding) คือ มีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

4.3 เทคนิควิธี (Techniques) คือ การรู้เทคนิควิธีในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทั้งที่เป็นเทคนิคส่วนบุคคลและเทคนิคที่เป็นมาตรฐาน

4.4 การตระหนักในความจริงของสิ่งต่างๆ (Actualization) คือ การรู้จักหรือตระหนักในตนเอง พอใจในตนเอง และพยายามใช้ตนเองอย่างเต็มประสิทธิภาพ รวมทั้งการเปิดกว้างรับประสบการณ์ต่างๆ โดยมีการปรับตัวได้อย่างเหมาะสมการตระหนักถึงเพื่อนมนุษย์ด้วยกันการผลิตผลงานด้วยตนเอง และการมีความคิดยึดหยุ่นเข้ากับทุกรูปแบบของชีวิต

จากทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่า ทุกทฤษฎีต่างให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในบุคคล

ทุกคน และสามารถที่จะพัฒนาให้สูงขึ้นได้โดยกระบวนการเรียนรู้ การมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม การจัดสภาพบรรยากาศที่เอื้อต่อการคิด การแก้ปัญหา และการได้รับโอกาสในการแสดงออกซึ่งความรู้ ความคิดริเริ่ม และจินตนาการ จากสถานการณ์ต่างๆ

1.7 การส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

แมคแคนเลนส์; และอีวานส์ (McCandless; & Evans. 1978: 209-301) ได้เสนอแนะว่า ความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาได้และสนับสนุนแนวคิดของ เพียเจต์ (Piaget) ที่ว่าการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เป็นเป้าหมายของการศึกษา ซึ่งต้องควรสนับสนุนให้เกิดขึ้นในโรงเรียน เพราะโรงเรียนสามารถส่งเสริมให้มีการพัฒนาได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในทางตรง คือ การสอน การฝึกฝน การอบรม และในทางอ้อม คือการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมความเป็นอิสระในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของรอเจอร์ส (อาร์ี รังสินันท์. 2526: 74-76; อ้างอิง Rogers.1959) ที่ว่าความคิดสร้างสรรค์ไม่สามารถบังคับให้เกิดขึ้นได้ แต่สามารถส่งเสริมให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งเปรียบเหมือนกับชาวนาที่สามารถทำให้ต้นพืชงอกงามจากเมล็ดได้ก็ต่อเมื่อจัดสิ่งแวดล้อมให้พอเหมาะทั้ง อากาศ น้ำ และดิน เมล็ดพืชนั้นจึงงอกงามได้ ความคิดสร้างสรรค์ก็เช่นเดียวกันจะเสริมสร้างขึ้นได้ก็ด้วยการจัดการสภาพการณ์ เทคนิควิธีที่ถูกต้องเหมาะสม

ทอร์เรนซ์ (อาร์ี รังสินันท์. 2526: 166-167; อ้างอิงจาก Torrance.1979) ได้เสนอหลักในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ไว้หลายประการ โดยเน้นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน ดังนี้

1. การส่งเสริมให้เด็กถามและให้ความสนใจต่อคำถาม และคำถามที่แปลกๆ ของเด็กครูไม่ควรมุ่งที่คำตอบที่ถูกแต่เพียงอย่างเดียว เพราะในการแก้ปัญหาแม้เด็กจะใช้วิธีการเดา เสียบ้างก็ควรจะยอม แต่ควรจะกระตุ้นให้เด็กได้วิเคราะห์ค้นหาเพื่อพิสูจน์การเดา โดยใช้การสังเกตและประสบการณ์ของเด็กเอง

2. ตั้งใจฟัง และเอาใจใส่ต่อการคิดแปลกๆ ของเด็กด้วยใจเป็นกลาง เมื่อเด็กแสดงความคิดเห็นในเรื่องใด แม้จะเป็นความคิดที่ยังไม่เคยได้ยินมาก่อน ผู้ใหญ่อย่าเพิ่งตัดสิน และวิตรอนความคิดนั้น แต่ควรรับฟังก่อน

3. กระตุ้นหรือรับฟังคำถามที่แปลกๆ ของเด็ก ด้วยการตอบคำถามอย่างมีชีวิตชีวาหรือชี้แนะให้เด็กหาคำตอบจากแหล่งต่างๆ ด้วยตนเอง

4. กระตุ้นแบบส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเอง ควรให้โอกาสและเตรียมการให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเองและยกย่องที่มีการเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูอาจเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ชี้แนะ ลดการอธิบายและบรรยายลงบ้าง แต่เพิ่มการให้เด็กมีส่วนร่วมกิจกรรมด้วยตนเองมากขึ้น

5. เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ ค้นคว้าอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ โดยไม่ต้องใช้วิธีชู้ด้วยคะแนน หรือ การสอบการตรวจสอบ เป็นต้น

6. พึงระลึกว่าการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในเด็กจะต้องใช้เวลาพัฒนาอย่างต่อเนื่องค่อย เป็นค่อยไป

7. ส่งเสริมให้เด็กใช้จินตนาการของตนเอง และยกย่องชมเชยเมื่อเด็กมีจินตนาการที่แปลก และมีคุณค่า

บลอนด์; และคลอสไมเออ (Blount; & Klausmier: 1965) เสนอวิธีส่งเสริมให้นักเรียนมี ความคิดสร้างสรรค์ ดังนี้

1. สนับสนุนการกระตุ้นการแสดงความคิดหลายๆ ด้าน ตลอดจนการแสดงออกทางอารมณ์
2. เน้นสถานการณ์ที่ส่งเสริมความสามารถอันจะนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ เช่นความคิด ริเริ่ม เป็นต้น ตลอดจนไม่จำกัดการแสดงออกของนักเรียนเป็นไปในรูปแบบเดียวกันตลอด

3. อย่าพยายามหล่อหลอมหรือกำหนดแบบให้นักเรียนมีความคิดและบุคลิกภาพเหมือนกันไปหมดทุกคน แต่ควรสนับสนุนและส่งเสริมการผลิตสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ตลอดจนความคิดและวิธีการคิดที่แปลกๆ ใหม่ๆ ด้วย

4. อย่าเข้มงวดกวดขันหรือยึดมั่นอยู่กับจารีตประเพณี ซึ่งยอมรับการกระทำหรือผลงานอยู่ เพียง 1 2 หรือ 3 อย่างเท่านั้น สิ่งอื่นสิ่งใดนอกเหนือจากแบบแผนเป็นสิ่งผิดไปเสียหมด

5. อย่าสนับสนุนหรือให้รางวัลแต่เฉพาะผลงานหรือการกระทำ ซึ่งมีผู้ทดลองทำเป็นที่นิยม กันมาแล้ว ผลงานแปลกๆ ใหม่ๆ ก็จะได้มีโอกาสได้รับรางวัลหรือคำชมเชยด้วย

เยาเวพา เดชะคุปต์ (2527: 180-182) ได้เสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์ว่า จะต้องประกอบด้วย การส่งเสริมอิสรภาพในการทำงาน การหัดให้เด็กได้รู้จักชื่น ชมและมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งต่างๆ ที่ควรได้รับการพัฒนา การจัดกิจกรรมให้เด็กได้กระทำตามที่เด็กพึง พอใจ การพักผ่อนเพื่อผ่อนคลายอารมณ์ ความคับข้องใจ และความก้าวร้าวลง การสร้างวินัยในการ ทำงานที่ดี การให้โอกาสเด็กได้มีการสำรวจ ตรวจสอบ ค้นคว้า และทดลองเพื่อค้นพบคำตอบด้วย ตนเอง ส่วนผู้สอนก็ต้องคำนึงถึงบทบาทในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดแก่ตัวเด็ก โดยที่ ผู้สอนต้องมีทัศนคติที่ดี สามารถเลือกและใช้วัสดุอุปกรณ์ได้อย่างเหมาะสม และคำนึงถึง ความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของเด็กแต่ละคนซึ่งสอดคล้องกับ พงษ์พันธ์ พงษ์โสภณ(2542: 161) ที่ได้กล่าวถึงวิธีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า ต้องให้เด็กฝึกคิดแปลกไปจากคนการพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์ให้เจริญงอกงามให้เกิดแก่ผู้เรียน ผู้สอนที่เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์จึงต้องมีบทบาทสำคัญอย่างมาก

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภะ (2542: 162-163) ได้เสนอแนวทางแก่ผู้สอนในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ดังนี้

1. สอนให้เด็กได้รู้จักคิด คิดเป็น คิดหลายๆ แง่ และสามารถคิดแก้ปัญหาได้สำเร็จ
2. กระตุ้นให้เด็กกล้าแสดงความรู้สึกนึกคิดออกมาในวิถีทางที่สร้างสรรค์
3. ส่งเสริมให้เด็กรู้จักใช้จินตนาการและความสามารถของตนเอง อันที่จะนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์
4. เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
5. ส่งเสริมให้เด็กได้รู้จักการถาม และสนใจต่อคำถามของเด็ก
6. นำวิธีการสอนที่กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง
7. สนับสนุนให้เด็กแสดงออกทางความคิดในเชิงสร้างสรรค์
8. สร้างบรรยากาศการเรียนรู้อย่างอิสระ
9. จัดสภาพห้องเรียนให้ดูแปลกใหม่อยู่เสมอ
10. ไม่ควรกำหนดรูปแบบความคิดและบุคลิกภาพของเด็กมากเกินไป

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นคุณสมบัติด้านสติปัญญาที่ควรได้รับการส่งเสริมบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะสามารถสร้างสรรค์ตนเองและสิ่งแวดล้อม ให้เกิดความสามารถพัฒนาสิ่งต่างๆ ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ การส่งเสริมและการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์นั้นจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ และฝึกฝนโดยเน้นกระบวนการ เทคนิควิธีเป็นสำคัญมากกว่าการเรียนรู้ที่ตัวเนื้อหาสาระ สามารถกระทำได้โดยการระดมพลังสมอง การคิดให้ได้ปริมาณมากและมีคุณภาพในช่วงเวลาจำกัด การฝึกจินตนาการ หรือการคิดฝัน คิดในสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น การฝึกแก้ปัญหา ให้เป็นคนช่างสังเกต ฝึกตนเองให้มีความคุ้นเคยกับสิ่งที่แปลกอยู่เป็นประจำ ให้อิสรภาพ และเวลาในการคิด คิดเชิงสมมติอยู่เสมอ กระตุ้นให้เกิดการคิดอย่างคลุ้มเคลือ ไม่ยึดติดกับความถูกต้องและความผิดพลาด และต้องมีทัศนคติที่ดีต่อชีวิต

1.8 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

กิจกรรมหรือวิธีการที่ส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย เป็นสิ่งที่สำคัญที่ควรจัดให้เด็กได้ฝึก ซึ่งทอร์เรนซ์ เชื่อว่าทุกคนสามารถได้รับการฝึกให้มีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นได้ ในการฝึก ต้องใช้วิธีการสอนที่ต่อเนื่องและทำอยู่เป็นประจำ วิธีการฝึกของทอร์เรนซ์ มุ่งไปในด้านการคิดแก้ปัญหาการทำกิจกรรม เช่น การวาดภาพแต่งเรื่องโดยใช้จินตนาการ และการให้คิดริเริ่มตกแต่ง สิ่งที่ไม่สมบูรณ์ เช่น ภาพหรือเรื่องที่ยังไม่สมบูรณ์ เป็นต้น เนื่องจากเด็กจะมีแรงจูงใจที่คิดสร้างสรรค์ได้มากถ้าอยู่ในสถานการณ์ที่มีข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ วราภรณ์ รักวิจัย (2533: 164-48) ที่

กล่าวว่า กิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์จะเป็นกิจกรรมด้านศิลปะ คำพูดและการกระทำ ดังนี้

1. กิจกรรมด้านศิลปะ

กิจกรรมทางศิลปะ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และชวนฝึกประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตา การรู้จักใช้ความคิดของตนเองในการแสดงออกทางความคิดหลายๆ ด้าน เช่น ความสนุก การกระโดด โลดเต้น แสดงออกถึงอารมณ์และความรู้สึก เป็นการพัฒนาความรู้สึกนึกคิดจะนำไปสู่การคิดอย่างสร้างสรรค์ต่อไป กิจกรรมศิลปะ ได้แก่ การวาดภาพ การละเลงสีหรือวาดภาพด้วยนิ้วมือ (Finger Painting) การฉีก ปะกระดาษ การพับกระดาษ การปั้นดินน้ำมัน ปั้นแป้ง ปั้นดินเหนียว และการประดิษฐ์เศษวัสดุ

1.1 การวาดภาพ

1.1.1 ให้อิสระในการเขียนภาพ ลากเส้นตามความพอใจ เสนอแนะเด็กให้คิดถึงสิ่งที่เราชอบ ที่เราอยากทำ หรือเราอยากจะทำอะไรสักอย่าง ปล่อยให้เด็กนั่งคิด แล้วลงมือวาด โดยบอกให้เด็กลงมือทำ โดยให้ วาดภาพตามใจชอบ วาดภาพตามจินตนาการ วาดภาพจากประสบการณ์วาดภาพจากสิ่งแวดล้อม หรือ วาดภาพจากเสียงเพลง

1.1.2 การวาดภาพต่อเติมจากสิ่งเร้าที่กำหนดให้ หรือวาดภาพต่อเติมจากส่วนที่ไม่สมบูรณ์ ให้ภาพที่ไม่สมบูรณ์แก่เด็ก อาจจะให้รูปเฉพาะปาก หัว ฯลฯ แล้วให้เด็กคิด ใช้จินตนาการต่อเติมส่วนต่างๆ นั้นให้เป็นรูปอะไรก็ได้ หรือ ให้สิ่งเร้ากับเด็กโดยเป็นรูปอะไรก็ได้ เช่น ให้ภาพวงกลมสามเหลี่ยม เส้นตรง แล้วให้เด็กใช้จินตนาการเติมให้เป็นรูปอะไรก็ได้

1.2 การละเลงสีด้วยมือ

การใช้มือละเลงสีบนกระดาษ ใช้นิ้วมือลากเป็นรอยเส้นต่างๆ ซึ่งเป็นไปตามอารมณ์จินตนาการ จังหวะ การเคลื่อนไหว ภาพที่เกิดขึ้นจะเป็นรอยลากเส้นด้วยส่วนต่างๆ ของมือ อาจจะเป็นการสร้างรูปแบบใหม่ๆ ในขณะที่มือละเลงสีลงไป

1.3 การฉีกกระดาษ ปะกระดาษ และการตัดกระดาษ

เป็นกิจกรรมที่ใช้กระดาษต่างๆ มาฉีก ตัด แล้วนำมาติดลงบนกระดาษให้เกิดเป็นภาพโดยให้เด็กหาภาพจากที่ต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ กระดาษห่อของขวัญมาฉีก หรือตัด แล้วนำมาติดประกอบเป็นรูปใหม่ขึ้น

1.4 การพับกระดาษ

เป็นกิจกรรมที่พับกระดาษเป็นรูปทรงต่างๆ ตามความนึกคิดจินตนาการและติดลงบนกระดาษ และให้ต่อเติมภาพให้สมบูรณ์

1.5 การปั้น

การปั้นด้วยแป้ง ดินน้ำมัน ดินเหนียว โดยให้เด็กปั้นตามจินตนาการนั้นโดยการดูสิ่งเกิดสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบๆ ตัว

1.6 การประดิษฐ์เศษวัสดุ

โดยการจัดหาอุปกรณ์จำพวกกล่องขนาดต่างๆ กระดาษห่อของขวัญ เศษผ้า ฯลฯ ให้เด็กคิดประดิษฐ์อะไรก็ได้ตามใจชอบ ตามจินตนาการ และความต้องการของเด็ก

เดวิส (Davis. 1994: 205-206) ได้รวบรวมแนวคิดของนักจิตวิทยา และนักศึกษาที่จะกล่าวถึงเทคนิคในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เป็นมาตรฐาน เพื่อใช้ในการฝึกฝนบุคคลทั่วไปให้มีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นเทคนิคเหล่านี้ได้แก่

การระดมพลังสมอง (Brainstorming) หลักการสำคัญในการระดมพลังสมอง คือการให้โอกาสคิดอย่างอิสระที่สุด โดยการเลื่อนการประเมินความคิดออกไป ไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ในระหว่างที่มีการคิด การวิจารณ์หรือประเมินผลใดๆ ก็ตามจะเกิดขึ้นระหว่างการคิดจะเป็นสิ่งขัดขวางความคิดสร้างสรรค์จุดประสงค์ของการระดมพลังสมองก็เพื่อจะนำไปสู่การที่สามารถแก้ปัญหาได้

อเล็กซ์ ออสบอร์น (Alex Osborn) เป็นผู้คิดเทคนิคนี้ขึ้นมา โดยการแบ่งขั้นตอนการระดมพลังสมองเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ตัดการวิจารณ์ออกไปช่วยทำให้เกิดการรับรู้โดยมีสถานการณ์ที่สร้างสรรค์ ซึ่งจำเป็นต่อการเกิดจินตนาการ

ขั้นที่ 2 ให้อิสระจึงมีความคิดกว้างไกลเท่าไรก็ยิ่งดี เพราะเป็นไปได้ที่ความคิดที่ดูไร้สาระอาจนำไปสู่บางสิ่งบางอย่างที่มีจินตนาการได้

ขั้นที่ 3 ขั้นปริมาณ ขั้นนี้จะสะท้อนให้เห็นจุดมุ่งหมายของการระดมพลังสมองยิ่งมากความคิดมากคำตอบ ยิ่งทำให้โอกาสได้พบกับความคิดที่ดีๆ ได้มากขึ้น

ขั้นที่ 4 การผสมผสานและการปรับปรุงความคิด นั่นคือ การขยายความคิดให้กว้างออกไป ในระหว่างการอภิปรายนักเรียนจะได้พิจารณาความคิดของตนเองและของเพื่อนตามลำดับ

เดวิส (อารี รังสินันท์. 2535: 75; อ้างอิงจาก Davis.1986) ได้เสนอแนวการสอนความคิดสร้างสรรค์ ดังนี้

1. สอนให้เกิดจินตนาการหรือใช้เทคนิคการสอนแบบสร้างสรรค์ การสอนเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ มุ่งกระตุ้นให้เกิดความคิดแปลกใหม่ และคิดสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น

2. สอนให้เด็กเรียนรู้จากการสร้างสรรค์โดยการกระทำแนวคิดเกี่ยวกับการสอนให้เด็กเรียนรู้การสร้างสรรคโดยการกระทำนี้สนับสนุนความคิดของดิวอี้ (Dewey) ที่เน้นการเรียนรู้ โดยการปฏิบัติจริง (Learning by doing)

วิลเลียมส์ (ณัฐสุภากร รัตนอมต. 2536: 41; อ้างอิงจาก Williams.1971. *Journal of Reseach and Development in Education*) ได้ศึกษาถึงการสอนความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งพบว่า การสอน เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์เป็นการสอนให้เด็กรู้จักการคิด การแสดงความรู้สึกและการแสดงออกในวิถีทางของความคิดสร้างสรรค์และการสอนเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์จะต้องสอนอย่างต่อเนื่องกันไปเป็นลำดับในทางตรงส่วนทางอ้อมได้แก่ การจัดกิจกรรมต่างๆ การปรับปรุงสภาพแวดล้อมต่างๆ ตลอดจนความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก และความสามารถในการแสดงออก

กิจกรรมความคิดสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมหนึ่งที่มุ่งพัฒนาส่งเสริมศิลปะเด็กปฐมวัยเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ มีหลากหลายวิธี ซึ่งครูสามารถใช้เทคนิคต่างๆ ได้แก่ การระดมสมอง การให้อิสระในการใช้ความคิด การใช้คำถามกับเด็ก การฝึกต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง และฝึกเป็นประจำสม่ำเสมอ

1.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ วิจัยในต่างประเทศ

ความคิดสร้างสรรค์เป็นหัวใจสำคัญที่จะให้เกิดผลผลิตขององค์ความรู้ (Knowledge Production) นักการศึกษาหลายคน จึงได้พยายามศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

เบล (Bell.1984: 2752) ได้ศึกษาการเล่าเรื่องของเด็กอายุ 6 - 7 ปี โดยการจับคู่ระหว่างสติปัญญากับความสร้างสรรค์ ผลการศึกษาพบว่า การเรียบเรียงเรื่องราวที่เล่าและการจินตนาการเรื่องราวมีความสัมพันธ์กับระดับสติปัญญาและความคิดสร้างสรรค์

เอลเลน; และเออร์บัน (เยาพา เดชะคุปต์. 2536: 85; อ้างอิงจาก Jellen; & Urban.1986: 147) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ กับศักยภาพทางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยใช้แบบทดสอบ TCT-DP (Test for Creative Thinking – Drawing Production) ผลปรากฏว่าผู้มีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการต่ำหรือสูง ไม่จำเป็นต้องมีศักยภาพทางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ต่ำหรือสูงตามด้วย ดังนั้น ผู้ที่เรียนสาขาแพทย์ วิศววะ หรือนักวิทยาศาสตร์ อาจจะไม่ใช้ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าผู้เรียนพลศึกษา ศิลปศึกษา หรือภาษาศาสตร์

ไคลแอต; และชอร์ว (Cliatt; & Shaw.1986: 86-88) ได้ทำการศึกษาถึงรูปแบบที่เหมาะสมในการฝึกครูเพื่อสนับสนุนให้เด็กเกิดความสามารถในการคิดอเนกนัยได้ โดยครูที่ทำการสอนเด็กจะต้องได้รับการฝึกจากผู้เชี่ยวชาญก่อน กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย เป็นเด็กอนุบาลซึ่งถูกแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมครูจะต้องวางแผนทำการสอนเด็กเป็นเวลา 3 ชั่วโมงต่อ 1 สัปดาห์ และครูต้องพบผู้เชี่ยวชาญเพื่อรับเทคนิคต่างๆ ที่นำมาใช้ในการสอนเด็ก เด็กในกลุ่มทดลองมีครูผู้สอนจำนวน 19 คน

และกลุ่มควบคุมมีครูผู้สอนจำนวน 18 คน ใช้เวลา 18 สัปดาห์ในการทำการสอน ผลการศึกษาพบว่า เด็กในกลุ่มทดลองถูกถามคำถามเพื่อกระตุ้นให้เกิดการคิดแบบอเนกนัยมากกว่า 250 คำถามเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมซึ่งมี 25 คำถาม ซึ่งมีผลทำให้เด็กที่อยู่ในกลุ่มทดลองมีความสามารถในการคิดแบบอเนกนัยมากกว่ากลุ่มควบคุม และเมื่อทำการทดสอบภายหลังถึงความรู้ในการถามคำถามของครูพบว่า ผู้ที่ได้รับการฝึกจากผู้เชี่ยวชาญจะมีความรู้ในการถามคำถาม และมีคำถามเพื่อกระตุ้นให้เด็กคิดอเนกนัยมากกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งสรุปได้ว่า รูปแบบที่ประกอบด้วยการพัฒนาความรู้ โอกาสในการประยุกต์และนำความรู้มาใช้และการประเมินผลของงานที่ทำมีผลไปเพิ่มจำนวนของคำถามที่ส่งเสริมความคิดอเนกนัยได้

ซิมป์สัน (Simpson.1999: 106) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคิดสร้างสรรค์ ความฉลาด แรงจูงใจ และเพศของเด็กปัญญาเลิศ งานวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบของ เรนซูลลี (Renzulli) อธิบายลักษณะความเป็นเลิศทางสติปัญญาเกี่ยวกับความฉลาดระดับสูง ความสามารถทางด้านความคิดสร้างสรรค์และการปฏิบัติงานขั้นสูง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนปัญญาเลิศ เกรด 5 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการศึกษาพบว่า ความฉลาด และแรงจูงใจเป็นปัจจัยต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่ความคิดสร้างสรรค์ไม่จำเป็นต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเพศไม่เป็นปัจจัยสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กปัญญาเลิศ

งานวิจัยในประเทศ

วารุณี นวลจันทร์ (2539: 78-87) ได้ศึกษาวิจัยการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบต่อเติม ผลงานที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุระหว่าง 5-6 ปี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2539 โรงเรียนชุมชนบ้านโนนสว่าง อำเภอภูซาง จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 60 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์แบบต่อเติมผลงานมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง 17.20 และหลังการทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ย 26.20 ส่วนกลุ่มควบคุมมีค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง 17.13 หลังการทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ย 20.46

กนิษฐา ชูจันทร์ (2541: 52-54) ได้ศึกษาวิจัยผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวทางการสอนภาษาธรรมชาติ โดยใช้แกนนำในหน่วยการสอนที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีอายุระหว่าง 5-6 ปี ซึ่งกำลังเรียนอยู่ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2540 โรงเรียนอนุบาลหนูน้อย สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร จำนวน 27 คน ผลการศึกษาวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการสอนภาษาธรรมชาติ

โดยใช้แกนนำในหน่วยการสอนภาษาธรรมชาติ โดยใช้แกนนำหน่วยการสอนสูงชันกว่าการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนการทดลองเท่ากับ 25.25 หลังการทดลองค่าคะแนนเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 37.14

จงลักษณ์ ช่างปลื้ม (2541: 94-98) ได้ศึกษาวิจัยความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการวาดภาพของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 จากการจัดกิจกรรมวาดภาพประกอบการฟังนิทาน โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย-หญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลสุพรรณบุรีอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2540 ผลการศึกษาพบว่า หลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพประกอบการฟังนิทาน มีพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ และมีความสามารถในการวาดภาพจากการทดสอบหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ละมุล ชัชวาลย์ (2543: 70-73) ได้ศึกษาวิจัยผลของการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิดที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ของนักเรียนชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2543 โรงเรียนบ้านโนนป่าซาง สังกัดสำนักงานประถมศึกษาอำเภอผาขาว จังหวัดเลย จำนวน 30 คน พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิดกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามอิสระ มีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิดที่สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามอิสระ

นงนุช ชาญวิฑิตกุล (2545: 56-60) ได้ศึกษาผลของการฝึกคิดแบบซีเนติกส์ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร พบว่าหลังจากการที่ได้รับการฝึกคิดแบบซีเนติกส์นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนนักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกคิดแบบซีเนติกส์นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกคิดแบบซีเนติกส์มีความคิดสร้างสรรค์มากกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกคิดแบบซีเนติกส์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทำได้หลากหลายรูปแบบ ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยสามารถนำไปใช้ได้ตามความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ของตน ไม่ว่าจะเป็นการฝึกการคิดแบบต่างๆ การจัดกิจกรรมการวาดภาพนอกห้องเรียน กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบต่อเติมผลงานกิจกรรมการวาดภาพประกอบการฟังนิทาน และกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิด เป็นต้น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นวิธีการคิดและทำงานของสมองอย่างเป็นขั้นตอน เป็นทักษะที่จำเป็นต้องสร้างให้เกิดขึ้นในตัวเด็กด้วยการฝึกหัดทักษะต่างๆ หลายวิธีหลายขั้นหลายตอน และต้องอาศัยระยะเวลาในการฝึกฝน (พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. 2542: 162-163) เนื่องจากลักษณะการดำเนินชีวิตของบุคคลในยุคปัจจุบันต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา และผลิตผลงานอย่างสร้างสรรค์ การเล่นจึงนับเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างหนึ่งของเด็กที่สามารถส่งเสริมให้เด็กฝึกการคิดอย่างริเริ่มสร้างสรรค์ได้ดี เพราะเด็กปฐมวัยเป็นวัยแห่งการเล่น เด็กจะใช้เวลาส่วนใหญ่หมดไปกับการเล่น การสำรวจเพื่อทำความเข้าใจและค้นพบตนเองกับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว โดยเริ่มจากการใช้ประสาทสัมผัสด้านต่างๆ การลองผิดลองถูก การเลียนแบบ การแก้ปัญหาอันจะนำไปสู่ความคิดการพัฒนาด้านสติปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ (สุชา จันทน์เอม.2543: 80-82) รูปแบบการจัดกิจกรรมการเล่นโดยใช้วัสดุปลายเปิดเป็นวัสดุที่ไม่สำเร็จรูป เปิดโอกาสให้เด็กได้ดี มีรูปแบบการใช้ที่หลากหลายตัววัสดุไม่บ่งบอกถึงจุดมุ่งหมายที่ตายตัว และสามารถนำมาสร้างหรือทำให้เกิดผลผลิตอย่างใดอย่างหนึ่งได้(กุลยา ตันติผลาชีวะ.2545: 45-47) นำพาไปสู่การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดีกระบวนการพัฒนาทางสติปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ของเด็กเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ที่หลากหลาย จากข้อมูลทั้งหมดที่ได้ศึกษาค้นคว้ามา ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเล่นโดยใช้วัสดุปลายเปิดนี้มาจัดกิจกรรมกับเด็กในช่วงหลังเลิกเรียนในแต่ละวันด้วยความเชื่อว่าการเล่นโดยใช้วัสดุปลายเปิดนี้จะเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยให้สูงขึ้นได้

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมศิลปะการปะติดดอกไม้แห้ง

2.1 ความหมายของการจัดประสบการณ์

ได้มีผู้ให้ความหมายของการจัดประสบการณ์หลายท่านไว้ดังนี้

กู๊ด (Good.1959: 214) กล่าวว่า ประสบการณ์ คือ กระบวนการในการได้รับความรู้หรือเกิดทักษะโดยอาศัยการกระทำหรือการเห็นสิ่งๆ หรือกระบวนการของจิตสำนึก ในการเรียนรู้ ทักษะ และทัศนคติ โดยมีส่วนร่วมในการกระทำสิ่งต่างๆ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2526: 194) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ หมายถึง การจัดสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก การจัดวัสดุอุปกรณ์ สื่อจำลองหรือสื่ออื่นๆ ที่มีลักษณะและคุณสมบัติที่เหมาะสมอันเป็นสถานการณ์ที่กระตุ้นให้เด็กทำกิจกรรมเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์นั้น และสถานการณ์นั้น และเกิดประสบการณ์ต่างๆ ตามจุดมุ่งหมาย

ราศี ทองสวัสดิ์; และคนอื่นๆ (2529: 2) ได้ให้ความหมายของการจัดประสบการณ์ไว้ว่า หมายถึง การจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์และการจัดประสบการณ์ตรงจากการเล่น การลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดีและเพื่อส่งเสริมพัฒนาการให้ครบทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา

พัฒนา ชัชพงศ์ (2530: 24) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ หมายถึง การจัดการศึกษาให้กับเด็กปฐมวัย เพื่อพัฒนาครบทุกด้านมิได้มุ่งอ่านเขียนได้ ดังเช่นระดับประถมศึกษาแต่เป็นการปูพื้นฐานให้โดยคำนึงถึงวัยและความสามารถของเด็กและการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาให้พร้อมที่จะเรียนรู้ในระดับต่อไป

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2539: 10) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ สำหรับเด็กก่อนประถมศึกษา คือการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัย 3 - 6 ปี เป็นการจัดลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อเป็นรากฐานในการดำรงชีวิตและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

กล่าวสรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์ คือการจัดกิจกรรมให้เด็กปฐมวัย เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน สื่อและอุปกรณ์ต่างๆ ให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็กเพื่อพร้อมที่จะเรียนรู้ในระดับต่อไป

2.2 หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

ในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยสำหรับเด็กปฐมวัย ได้มีผู้กล่าวถึงหลักการจัดประสบการณ์ไว้ต่อไปนี้

ภรณ์ี คุรุรัตน์ (2523: 76-81) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ ให้แก่เด็กปฐมวัยมีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นให้เด็กได้พัฒนาไปในรูปแบบที่พึงประสงค์ทั้ง 4 ด้าน คือ ทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ครูหรือผู้ดูแลเด็ก จึงควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุที่มาของพฤติกรรมและลักษณะพัฒนาการโดยทั่วไป เพื่อเป็นรากฐานในการจัดประสบการณ์ ที่จะส่งเสริมพัฒนาการดังกล่าว โดยให้สอดคล้องกับความพร้อม วุฒิภาวะ ความสนใจ ความต้องการและความสามารถของเด็ก ตลอดจนป้องกันหรือแก้ไขพฤติกรรมที่อาจเป็นปัญหาได้อย่างเหมาะสม หลักการจัดประสบการณ์ ให้แก่เด็กปฐมวัย ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. การจัดประสบการณ์ต้องเหมาะสมกับวัย ความต้องการ และความสามารถของเด็ก
2. การจัดประสบการณ์ต้องดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพเด็ก

3. การจัดประสบการณ์ต้องสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสฝึกฝนตนเองให้เหมาะกับสภาพท้องถิ่น

4. การจัดประสบการณ์ต้องเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดควรเป็นอุปกรณ์ที่หาได้ในท้องถิ่นนั้น อาจนำวัสดุในท้องถิ่นมาดัดแปลงทำเป็นอุปกรณ์ต่างๆ ได้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541: 20) ได้กล่าวแนวการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยดังนี้

1. จัดกิจกรรมในรูปแบบบูรณาการโดยคำนึงถึงพัฒนาการทุกด้าน
2. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการเพื่อสนองต่อความต้องการและความสามารถในการเรียนรู้ของเด็ก
3. จัดกิจกรรมการเล่นที่หลากหลายให้เด็กได้มีโอกาสเลือกเล่นตามความสนใจ
4. จัดกิจกรรมยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง โดยคำนึงถึงความสนใจ ความต้องการความแตกต่างของเด็กแต่ละคน
5. จัดกิจกรรมที่มีความสมดุล มีทั้งกิจกรรมที่เด็กมีความคิดริเริ่มและครูริเริ่มใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก ในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เคลื่อนไหวและสงบ
6. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมในท้องถิ่น และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
7. จัดกิจกรรมให้เด็กมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อส่วนรวมรักธรรมชาติ และท้องถิ่น
8. ให้เด็กมีนิสัยรักการทำงาน มีส่วนร่วมในการวางแผน ลงมือปฏิบัติ และ บอกผลการปฏิบัติกิจกรรมของตนเองและผู้อื่นได้
9. จัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้มีมุมเล่น หรือมุมประสบการณ์ หรือศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ ให้เด็กมีโอกาสได้เล่นร่วมกับผู้อื่น
10. จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศให้มีความอบอุ่นเป็นกันเอง เน้นให้เด็กมีความสุขในการร่วมกิจกรรม

จากหลักการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ดังกล่าว กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 49-57) จึงได้กำหนดกิจกรรมหลักสำหรับเด็กปฐมวัย 6 กิจกรรม ดังนี้

1. กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่ให้เด็กเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายตามจังหวะอย่างอิสระโดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง เครื่องเคาะจังหวะและอุปกรณ์อื่นๆ ประกอบการเคลื่อนไหว เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดจินตนาการความคิด

2. กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นกิจกรรมในวงกลม หรือกิจกรรมที่เป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ ซึ่งจัดให้เด็กได้มีโอกาสฟัง พูด สังเกต คิด และปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยจัดในรูปแบบต่างๆ เช่น สนทนา อภิปรายซักถาม สาธิต ทดลอง ศึกษาออกสถานที่ เป็นต้น

3. กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาเด็กให้แสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยการใช้ศิลปะและวิธีการต่างๆ เป็นเครื่องมือ เช่น การวาดภาพ ระบายสี การพิมพ์ภาพ การปั้น การฉีกตัดปะ การประดิษฐ์ การทำกิจกรรมจะเน้นกระบวนการทำงานมากกว่าผลงาน ควรจัดทุกวันและเลือกจัดตามความเหมาะสม

4. กิจกรรมกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก และการทำงานประสานสัมพันธ์ของอวัยวะต่างๆ การเล่นกลางแจ้งเป็นการตอบสนองความต้องการตามธรรมชาติของเด็กช่วยให้เด็กมีร่างกายแข็งแรง อารมณ์ จิตใจเบิกบาน สดชื่น แจ่มใส มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเด็กและผู้ใหญ่รับบทบาทของการเล่นและการอยู่ร่วมกันกิจกรรมกลางแจ้ง ได้แก่ การเล่นเครื่องเล่นสนาม เล่นของเล่นประเภทลาก เช่น จู๋ เล่นทรายเล่นน้ำ เคลื่อนไหวข้ามเครื่องกีดขวาง อย่างง่ายๆ เกมและการละเล่นพื้นเมืองต่างๆ เป็นต้น

5. กิจกรรมเสรี เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเล่นอิสระตามมุมประสบการณ์ หรือศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ ที่จัดไว้ภายในห้องเรียน เพื่อช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้เกิดความคิดสร้างสรรค์จินตนาการและสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง เช่น มุมบล็อก มุมหนังสือ มุมดนตรี เป็นต้น

6. เกมการศึกษา เป็นเกมการเล่นที่ฝึกการสังเกต พัฒนาระบวนการคิด และเกิดความคิดรวบยอด เกมการศึกษามีกฎกติกาต่างๆ เด็กสามารถเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่มได้ เกมการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย เช่น เกมการจับคู่สิ่งๆ ที่เหมือนกัน เกมการเรียงลำดับ เป็นต้น

กิจกรรมหลักทั้ง 6 กิจกรรมนี้สามารถนำมาจัดลงในกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ โดยยึดหลักการจัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนในอัตราส่วนที่เหมาะสมกิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดทั้งในกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ ควรใช้เวลาประมาณ 15 - 20 นาที และ กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี ควรใช้เวลาประมาณ 30 - 60 นาที มีความสมดุล ระหว่างกิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่กับกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมสงบและเคลื่อนไหว กิจกรรมใช้ความคิดและกิจกรรมผ่อนคลาย ควรจัดให้ครบทุกประเภท

กล่าวสรุปได้ว่า หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการทั้ง 4 ด้านได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา โดยมีหลักการจัดในลักษณะของการบูรณาการโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้โดยเด็กได้รับประสบการณ์ตรง กิจกรรมที่จัดมีหลากหลายรูปแบบตอบสนองความต้องการ ความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคลสามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม

2.3 การทำกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง

2.3.1 ความหมายของศิลปะ

คำว่า Art ในภาษาอังกฤษ มีรากฐานมาจากภาษาละตินว่า Ars ซึ่งมีความหมายถึง ทักษะ หรือความชำนาญชำนาญ หรือความสามารถพิเศษ ศิลปะ ทางภาษาจีนใช้คำว่า ยี-ชู่ก็มีความหมายถึง การฝึกฝนทางทักษะเช่นกัน ส่วนคำว่าศิลปะในภาษาไทยมาจากภาษาสันสกฤตว่า ศิลปะ ภาษาบาลี ว่า สิปป์ มีความหมายว่า ฝีมือยอดเยี่ยม หรือศิลปะเกี่ยวข้องกับทักษะหรืองานฝีมือ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. 2530: 771) โดยหมายความรวมถึงความพยายามอันเกิดจากจิตสำนึกในอันที่จะสร้างสรรค์ สีสัน รูปทรง เส้น เสียง สีลาการเคลื่อนไหวและปรากฏการณ์ด้านอื่นๆ ที่แสดงออกซึ่งความรู้สึกรักใคร่หรืออารมณ์ (วิรุณ ตั้งเจริญ.2539: 39); และสิริพรรณ ต้นศิริรัตน์ไพศาล (2545: 9) อ้างอิงจาก ลอเวนฟีลด์และบริเตน (Lowenfeld; & Brittain.1975: 7) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ศิลปะสำหรับเด็กคือ สิ่งที่เด็กแสดงออกซึ่งความเจริญเติบโต ความนึกคิด ความเข้าใจและการแปลความหมายของสิ่งแวดล้อม แต่เมื่อเขาเติบโตขึ้น วิธีการและสิ่งที่เขาแสดงออกก็จะเปลี่ยนไป ส่วนวิรุณ ตั้งเจริญ (2539: 51,54) กล่าวว่า ศิลปะเด็ก คือ ศิลปะที่เด็กแสดงออกตามสภาพความสนใจ การรับรู้ และความพร้อมของเด็กแต่ละคน โดยที่การแสดงออกนั้นจะแสดงออกด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งผ่านวัสดุที่เหมาะสมและปรากฏเป็นผลงานศิลปะที่รับรู้ได้ด้วยประสาทตาหรือที่เรียกว่าทัศนศิลป์ คือ ศิลปะสองและสามมิติ ศิลปะสองมิติคือ งานศิลปะบนพื้นราบที่สามารถวัดความกว้างและยาวได้ เช่น ภาพวาด ภาพเขียน ภาพพิมพ์ ภาพกระดาษปะติด ฯลฯ ส่วนศิลปะสามมิติคือ ศิลปะที่ปรากฏรูปทรงให้สามารถลูบคลำหรือวัดได้ทั้งความกว้าง ยาวและหนา เช่น รูปปั้น รูปแกะสลัก รูปโครงสร้าง ฯลฯ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมที่เด็กปฐมวัยสามารถแสดงความคิดสร้างสรรค์และยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาของเด็ก และเป็นทักษะหรือฝีมือที่เกิดความพยายามที่จะสร้างสรรค์ผลงานอันเกิดจากความรูสึกนึกคิด เป็นแนวทางที่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออก ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจและส่งเสริมทักษะในการสร้างเป็นผลงานเพื่อเป็นฐานที่ดีในการเรียนต่อไป

2.3.2 ความสำคัญและประโยชน์ของกิจกรรมศิลปะ

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ มีความสำคัญและให้ประโยชน์แก่อย่างมากมีผู้กล่าวไว้ ดังนี้

จิตทวารวรรณ เดือนฉาย (2541: 31) กล่าวว่า การวาดภาพเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีคุณค่าสำหรับเด็กปฐมวัย เพราะนอกจากจะช่วยให้เด็กเพลิดเพลินแล้ว ในขณะที่เด็กกำลังวาด เด็กจะได้ฝึกการสังเกตจำแนก และเปรียบเทียบ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ โดยผ่านประสบการณ์ตรง

ปิยะชาติ แสงอรุณ (2526: 49-52) ได้กล่าวว่ากิจกรรมการวาดภาพเป็นกิจกรรมทางศิลปะที่จัดให้แก่เด็กในลักษณะเชิงของเล่น เด็กจะมีความสนใจ สนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดความรู้สึกเหมือน

ได้เล่นของเล่น ขณะเดียวกันเด็กจะเกิดการพัฒนาในด้านการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะ ความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างกล้ามเนื้อมือกับความคิดเห็นที่สามารถแสดงออกถึงการรู้จักคิด รู้จักการแก้ปัญหา รู้จักค้นคว้าและทดลอง รู้จักใช้เหตุผล รู้จักสร้างสื่อที่ตนเข้าใจจากจินตนาการของตนเอง นอกจากนี้ยังเป็นกระบวนการสร้างความสุนทรีย์ให้เกิดขึ้นในจิตใจ ความรู้สึกของเด็กอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาสติปัญญาและความเจริญเติบโตของเด็กต่อไป

โอเวิร์ต การ์ดเนอร์ (มะลิฉัตร เอื้ออนันท์. 2532: 88-89; อ้างอิงมาจาก Howard Gaedner. 1977) ได้กล่าวถึงประสบการณ์ทางศิลปะของบุคคลและอธิบาย ความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้คิดด้านรูปลักษณะเกิดจากการรู้ในรูปลักษณะของสิ่งหนึ่งเช่น เส้น สี รูปร่างต่างๆ เป็นการรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่ คือ การรวมสิ่งเข้า การรับรู้และสัญลักษณ์นั้นเข้าด้วยกัน ส่วนการคิดในด้านการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ เช่น การวิพากษ์วิจารณ์ศิลปะเป็นความสามารถในการรับรู้เกินไปกว่าข้อมูลที่มีให้ผลสะท้อนนี้ถือเป็นการแสดงออกด้วยเชาว์ปัญญาและพัฒนาด้านความรู้จากคุณค่าของกิจกรรมศิลปะ

พีระพงษ์ กุลพิศาล (2533: 140) กล่าวว่า ศิลปะศึกษาให้ความสำคัญต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการตามวัยของเด็กในด้านต่างๆมากในปัจจุบันแนวคิดในระบบการศึกษาศิลปะของเราส่วนใหญ่จะไม่เน้นถึงที่ทักษะหรือผลสำเร็จของตนแต่เน้นถึงสิ่งที่เด็กจะได้รับระหว่างกระบวนการสร้างสรรค์ กล่าวคือเห็นว่ากิจกรรมศิลปะเป็นสื่อหรือเครื่องมือเพื่อให้เด็กมีพัฒนาการต่างๆ

วิรุณ ตั้งเจริญ (2539: 31-34) กล่าวว่า ความมุ่งหวังที่ใช้กิจกรรมศิลปะเป็นสื่อกลางในอันที่จะสะท้อนคุณค่าไปสู่บุคลิกภาพของเด็ก และสร้างสรรค์ศิลปะจะสร้างเสริมลักษณะนิสัยให้กับเด็กปฐมวัยต่าง ดังนี้

1. สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางการแสดงออก เมื่อการแสดงออกทางศิลปะเป็นกระบวนการที่ต้องตัดสินใจเสนอความคิด ตัดสินใจที่จะกระทำและแสดงออกมาตามความคิดคำนึง เหตุผลของแต่ละคนซึ่งเป็นพื้นฐานที่จะกระตุ้นให้เด็กกล้าแสดงออกในทุกๆ ด้าน

2. สร้างเสริมลักษณะนิสัยในด้านความคิดสร้างสรรค์ ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์เป็นคนพร้อมที่จะแสวงหาสิ่งใหม่ที่ดีกว่า เหมาะสมกว่า และเป็นการปลูกฝังในพฤติกรรมของคนเราได้เมื่อได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง กิจกรรมศิลปะเป็นวิธีทางหนึ่งที่พร้อมมูลในทางที่จะสั่งสมความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็กปฐมวัย

3. สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางการจินตนาการสิ่งต่างๆ ที่คนเราสร้างสรรค์ขึ้นมาย่อมเริ่มต้นด้วยจินตนาการก่อน และย่อมมีเหตุผลหรือความจริงเป็นพื้นฐาน เป็นเรื่องของการคาดคิด ความหวัง หรือปรารถนาจะให้เกิดสิ่งที่ดีงาม ซึ่งกิจกรรมศิลปะย่อมผลักดันเด็กไปสู่ความคิดคำนึงที่กว้างไกล มีผลต่อเด็กและสืบต่อไปในอนาคต

4. สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางด้านสุนทรียภาพ เป็นเรื่องของความรู้สึกส่วนบุคคล เป็นความรู้สึกอันละเอียดอ่อนและฉับไว เมื่อสัมผัสกับสภาพแวดล้อมแล้วจะรู้สึกสัมผัสในความงาม ความ เป็นระเบียบประณีตและคุณค่าของสิ่งนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ ศิลปะ วัตถุ หรือรูปแบบของ ความคิดต่างๆ ซึ่งต่างก็มีความงามและคุณค่าอยู่มากน้อยแตกต่างกันออกไป ผู้ที่มีสุนทรียภาพอยู่ใน ตัว จึงพร้อมที่จะรับรู้และซาบซึ้งคุณค่าทางด้านต่างๆ ของสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัว ศิลปะเป็นสิ่งสำคัญ สิ่งแรกที่ยอมรับกันว่าเป็นคุณค่าทางด้านต่างๆ ของสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัว ศิลปะเป็นสิ่งสำคัญสิ่งแรกที่ ยอมรับกันว่าเป็นตัวการกระตุ้นความรู้สึกสัมผัสทางด้านนี้ การสร้างสรรคศิลปะของเด็ก จึงเป็นการ สะสมคุณภาพของสุนทรียภาพในตัวบุคคลากรโดยตรง เพื่อชีวิตและจิตใจที่ประณีตงดงาม

5. สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางด้านความประณีต การทำงานศิลปะต้องอาศัยความตั้งใจ การใช้ความสามารถ การสังเกต และความประณีตเรียบร้อยอยู่ตลอดเวลา

6. สร้างเสริมลักษณะนิสัยด้านการทำงาน กิจกรรมศิลปะต้องอาศัยความรักความพยายาม ที่จะทำกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติด้วยมือ งานเสร็จเด็กจะเกิดความภาคภูมิใจ ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันให้ กระตือรือร้นที่จะทำงานขึ้นไป

7. สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางด้านปฏิสัมพันธ์ การทำงานกิจกรรมศิลปะไม่ใช่การเรียนรู้ เพียงอย่างเดียวต้องมีการพูดคุย ปรึกษาหารือ หยิบยื่นสิ่งต่างๆ ต่อกัน เป็นการส่งเสริมให้เด็กสามารถ ทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพตั้งแต่ระดับพื้นฐาน

อุบล ตูจินดา (2532: 19-22) ได้กล่าว ถึงคุณค่าของศิลปะที่ช่วยส่งเสริมความพึงพอใจ ความเจริญงอกงามและพัฒนาการด้านต่างๆ ดังนี้

1. การพัฒนาการทางด้านร่างกาย กิจกรรมทางศิลปะ ช่วยพัฒนาการทางด้าน การเคลื่อนไหว การเจริญเติบโต การออกกำลังกาย การฝึกหัดใช้มือ แขน ขา กล้ามเนื้อ ความสัมพันธ์ของ มือกับประสาทตา ความคิดการรับรู้และระบบการสั่งงานของสมอง

2. พัฒนาการด้านอารมณ์ ขณะที่เด็กเจริญเติบโต สิ่งแวดล้อมต่างๆ และประสบการณ์ ในการรับรู้เป็นอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้นั้นเด็กมีความพอใจ ความสนใจอยากรู้ อยากเห็น การทำงาน ศิลปะเด็กได้แสดงออกอย่างเสรี เพลิดเพลิน สนุกสนาน และภาคภูมิใจ ยังจะช่วยพัฒนาอารมณ์ เกิด ความเชื่อมั่นในตนเอง มีความพึงพอใจ มีอารมณ์แจ่มใส เบิกบาน ซาบซึ้งในความงามของสิ่งต่างๆ เช่น สีของดวงอาทิตย์ ท้องฟ้า ดอกไม้ ต้นไม้ รูปร่างของสิ่งต่างๆ รอบตัวที่มีอยู่ทุกเวลา ทุกสถานที่ การ ใช้กิจกรรมศิลปะส่งเสริมให้เด็กได้สังเกตมีความสามารถในการมองเห็นความงามเหล่านี้ได้ เด็กก็จะ เกิดอารมณ์ชื่นชม รู้ค่า รู้สึกเป็นสุข

3. พัฒนาการทางด้านสังคม ศิลปะเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างความรู้สึกร่วมกัน เพราะศิลปะเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่ง ระหว่างผู้สร้างผลงานศิลปะด้วยกัน และระหว่างผลงาน

ทางศิลปะกับผู้ชมผลงานศิลปะยังช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างเพื่อนในห้องเรียน ระหว่างครูกับนักเรียน ระหว่างครูกับนักเรียน กิจกรรมแสดงออกทางศิลปะส่วนใหญ่ จึงเน้นสาระที่เกี่ยวข้องกับสังคม และสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว

4. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา สติปัญญา คือ เครื่องสะท้อนที่แสดงให้เห็นความสามารถของบุคคลที่ใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ที่สามารถแก้ไขปัญญาได้ การที่เด็กแสดงออกทางศิลปะในแต่ละวัยแต่ละบุคคล และแต่ละช่วงเวลาแตกต่างกัน ย่อมแสดงถึงความแตกต่างทางด้านสติปัญญาด้วย ข้อแตกต่างนั้นอาจจะปรากฏในแง่รายละเอียด รูปทรง การออกแบบ สี ความคิด หรือจินตนาการ กิจกรรมทางศิลปะมีขอบเขตกว้างขวาง เด็กจึงมีโอกาสได้ทดลองทำและค้นหาความสามารถของตนเองว่าความถนัดมีความสามารถในการทำอะไรบ้าง ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้มีการสำรวจ ทดลองสร้างสรรค์กับวัสดุนานาชนิด จะเป็นการเพิ่มประสบการณ์ใหม่ ทำให้มีความคิดริเริ่ม มีเหตุผล มีรสนิยมอันดีมีความเป็นตัวของตัวเอง มีสติปัญญากว้างขวางยิ่งขึ้น

5. พัฒนาการทางด้านความรู้ การรับรู้ หมายถึงกระบวนการที่คนได้รับรู้โดยอาศัยประสาทสัมผัส มีความตั้งใจ ความต้องการรับรู้ของมนุษย์มักจะมีลักษณะการจัดสิ่งทีรับรู้เป็นหมวดหมู่เพราะในการรับรู้แต่ละครั้งอวัยวะรับรู้สัมผัสหลายอย่างจะทำงานร่วมกัน คือแทนที่จะรับรู้รายละเอียดเรามักจะรับรู้ส่วนรวมได้มากกว่านอกจากนี้มนุษย์ยังรับรู้ทางด้านคุณค่าและการวิเคราะห์ควบคู่กันไป ด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531: 6-15) ได้สรุปความสำคัญของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

1. เด็กแสดงออกอย่างอิสระ ส่งเสริมอิสรภาพในการทำงานควรวางวัสดุอุปกรณ์ในพื้นที่ที่เด็กสามารถหยิบมาใช้ได้ และมีโอกาสเลือกหยิบได้ตามความสนใจ ในขณะที่เดียวกันเด็กจะสามารถแลกเปลี่ยนแนวคิดของตนเองกับเพื่อนๆ ได้

2. เด็กมีสุนทรียภาพต่อสิ่งแวดล้อม เด็กจะรู้จักชื่นชมและมีทัศนคติต่อสิ่งต่างๆ เป็นสิ่งที่ควรได้รับการพัฒนา ซึ่งผู้ใหญ่ควรทำตัวอย่าง โดยการยอมรับและชื่นชมในผลงานของเด็ก โดยฝึกให้เด็กเห็นว่าทุกๆ อย่างมีความสำคัญสำหรับตัวเขา ส่งเสริมให้เด็กรู้จักสังเกตสิ่งที่มีเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อมให้ได้ยินในสิ่งที่ไม่เคยได้ยิน และฝึกให้เขาสนใจสิ่งต่างๆ รอบตัว

3. เด็กเกิดความพอใจและสนุกสนานในขณะที่เด็กทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ต่างๆ เด็กควรทำตามความพอใจและมีความสนุกสนาน การพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนเป็นโอกาสที่เด็กจะแสดงออกความสามารถทางสร้างสรรค์จะช่วยให้เด็กตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ช่วยส่งเสริมให้เขามีกำลังใจ เข้าใจตนเองว่ามีความคิดที่ดีและมีความสามารถหลายอย่าง

องค์ประกอบที่จะช่วยให้เด็กเกิดความสุขความพอใจ สนุกสนานในขณะที่ทำกิจกรรม คือ เวลาและสถานที่ เด็กต้องการเวลาทำงานมากพอที่เขาจะได้เสร็จตามความพอใจและต้องการเนื้อที่กว้างขวางพอที่จะทำสิ่งต่างๆ ได้อย่างสนุกสนาน

4. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ช่วยลดความตึงเครียดทางอารมณ์ การทำงานสร้างสรรค์เป็นการผ่อนคลายทางอารมณ์ ลดความกดดัน ความคับข้องใจและความก้าวร้าวลง ซึ่งกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จะช่วย让孩子แสดงออกและผ่อนคลายอารมณ์ได้ดีที่สุด

5. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ช่วยสร้างลักษณะนิสัยการทำงานที่ดี ในขณะที่เด็กทำงานต่างๆ ครูควรสอนระเบียบและนิสัยในการทำงานควบคู่กันไปด้วย เช่น เก็บของเป็นที่ ล้างมือเมื่อทำงานเสร็จแล้ว

6. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อจากการตัดกระดาษ ประดิษฐ์ภาพ วาดภาพด้วยนิ้วมือ การต่อภาพ ฯลฯ กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้จะส่งเสริมให้เด็กแสดงความคิดสร้างสรรค์ และความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตาควบคู่กันไปด้วย

7. กิจกรรมสร้างสรรค์ช่วยให้เด็กรู้จักสำรวจ ค้นคว้า ทดลอง เด็กจะชอบทำกิจกรรมและใช้วัสดุต่างๆ ซ้ำๆ กันเพื่อสร้างสิ่งต่างๆ ซึ่งเป็นโอกาสที่จะใช้ความคิดริเริ่มและจินตนาการของเขาการค้นคว้า สำรวจ ฝึกฝนสร้างสิ่งใหม่ๆ ขึ้นจากการใช้วัสดุซ้ำๆ กัน

เอกสารที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่ากิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ – เล็ก ประสานสัมพันธ์ระหว่างตากับมือ ด้านอารมณ์ จิตใจ เกิดความสุขสนุกสนานในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรม ลดความเครียด รู้จักชื่นชม และมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งต่างๆ ทางสังคม ฝึกนิสัยการทำงาน ความรับผิดชอบ และทางด้านสติปัญญา เด็กรู้จักการสังเกต สำรวจค้นคว้า ทดลอง มีความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ซึ่งในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์นั้นผู้สอนควรตระหนักถึงขอบเขตของเด็กที่แสดงออก และต้องใช้เวลาให้เหมาะสม จัดอุปกรณ์ที่หลากหลาย เด็กจะได้สามารถสร้างสรรค์ผลงานของตนได้เต็มที่

2.3.3 จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์

การจัดกิจกรรมด้านนี้แก่เด็กปฐมวัย มีเป้าหมายเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในเรื่องพื้นฐานของโครงสร้างรูปร่าง ฝึกฝนทักษะในการใช้กล้ามเนื้อมือกับตาให้สัมพันธ์กัน และให้เกิดความคล่องแคล่วของกล้ามเนื้อทั้งสองมากขึ้น เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และยังช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2526: 299) อีกทั้งเป็นการปลูกฝังลักษณะนิสัยให้เป็นคนประณีต มีความละเอียดอ่อน เป็นคนมีระเบียบและรักความสะอาดในการทำงาน ซึ่งนอกจากจะช่วยเสริมทางด้านลักษณะนิสัย แล้วยังเป็นการปูพื้นฐานทางด้านการสร้างสรรคงานในระดับสูงต่อไป (เกสร ธิตะจาวี.

2543: 280-281) งานศิลปะประดิษฐ์มีเป้าหมายแตกต่างไปจากงานวาดรูปหรือกิจกรรมประติมากรรม เพราะไม่ได้มีจุดหมายให้แสดงออกอย่างเดียว แต่จะเน้นให้เด็กได้เรียนรู้การทำงาน และมีกระบวนการหรือขั้นตอนด้วย (สตัยา สายเชื้อ. 2545: 145)

วิรุณ ตั้งเจริญ; และคณะ (2544: 52) กล่าวถึงกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์ไว้ว่ากิจกรรมการประดิษฐ์วัสดุเป็นทัศนศิลป์สมัยใหม่นิยมใช้วัตถุจริง (ready – made object) ต่อประกอบเข้าด้วยกัน สร้างสรรค์เป็นงานศิลปะวัตถุหรือวัสดุต่างๆ ที่คุ้นเคยจะช่วยให้เราสื่อสารความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวข้องกับวัตถุเหล่านั้นได้ดี การประดิษฐ์วัสดุเป็นกิจกรรมที่เด็กชื่นชอบ และสามารถแสดงออกได้อย่างน่าสนใจ เป็นการสร้างสรรค์รูปทรงและวัตถุหรือวัสดุต่างๆ เข้าด้วยกัน เด็กต้องใช้จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์อย่างมาก ในการประดิษฐ์วัสดุ ต้องจินตนาการถึงรูปทรงที่จะสร้างสรรค์และต้องเลือกสรรสิ่งต่างๆ มาต่อประกอบเข้าด้วยกัน หรือตัดตกแต่งสิ่งต่างๆ เหล่านั้น ให้สอดคล้องกับจินตนาการที่คาดหวัง นอกจากนี้ยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นให้เด็กฝึกฝนความคิดในการแก้ปัญหาอีกด้วย นอกจากนี้ยังได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์ไว้ว่า (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2539: 146)

1. ส่งเสริมการริเริ่มสร้างสรรค์ศิลปะที่ต้องอาศัยการคิดสังเคราะห์ แก้ปัญหา การใช้วัสดุอุปกรณ์และกระบวนการทำงานให้ประสบผลสำเร็จลงได้ด้วยดี
2. ส่งเสริมการปฏิบัติงานที่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นในการแสดงออกให้กับเด็กเพราะความเชื่อมั่นย่อมนำไปสู่ความสำเร็จ
3. ส่งเสริมการดำเนินชีวิตที่ต้องแก้ปัญหการทำงาน ต้องรู้จักปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและรู้จักประดิษฐ์คิดค้นสิ่งต่างๆ

ส่วน อารี พันธุ์มณี (2546: 200) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายที่สำคัญของกิจกรรมสร้างสรรค์ทางการประดิษฐ์ไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมความคิดและการถ่ายทอดออกมาเป็นผลงาน
2. ฝึกการแก้ปัญหา
3. ฝึกความขยัน ช่างคิด ช่างทำ
4. ส่งเสริมความเป็นนักประดิษฐ์คิดค้น
5. ฝึกการทำงานด้วยตนเองตามลำพัง

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์มีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างไปจากงานศิลปะทั่วไป ทั้งนี้เพราะกิจกรรมที่จัดขึ้นจะเน้นให้เด็กเรียนรู้การทำงานอย่างมีกระบวนการและเป็นขั้นตอนอย่างชัดเจน ดังนั้นเป้าหมายสำคัญของการจัดกิจกรรมคือ เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในเรื่องพื้นฐานของ

โครงสร้างรูปร่างและเป็นการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาด้านความคิดที่ต้องอาศัยการคิดสังเคราะห์และแก้ปัญหาเกี่ยวกับวัสดุ-อุปกรณ์ที่ใช้เพื่อประดิษฐ์ผลงานออกมาตามจินตนาการที่คาดหวังไว้

2.3.4 การจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย

ศิลปะเป็นแนวทางที่จะช่วยให้เด็กได้แสดงความสามารถและความรู้สึกนึกคิดของตนเองออกมาในรูปของรูปภาพหรือสิ่งของ เด็กจะใช้ศิลปะเพื่อเป็นสื่ออธิบายสิ่งที่เขาทำ เห็น รู้สึกและคิดออกมาเป็นผลงาน การจัดกิจกรรมให้แก่เด็กจะช่วยให้เด็กมีโอกาสค้นคว้าทดลองและสื่อสารความคิด ความรู้สึกของตนให้ผู้อื่นและโลกที่อยู่รอบตัวเขาได้เข้าใจ (เยาเวพา เดชะคุปต์. 2528: 96) ขณะเดียวกันครูจำเป็นต้องกำหนดขอบเขตการแก้ปัญหาทางจินตนาการให้เด็กด้วย ขอบเขตนี้ครูอาจจะตั้งให้หรือเด็กคิดเอง ซึ่งต้องสอดคล้องกับประสบการณ์และสภาพการรับรู้ของเด็กแต่ละคนหรือของเด็กที่อยู่ในกลุ่มอายุเดียวกัน ขอบเขตดังกล่าวโดยทั่วไปจะตั้งโดยใช้เรื่องราวเป็นหัวข้อกำหนด ถ้าเป็นงานที่เด็กทำคนเดียว ควรกำหนดหัวข้อที่สามารถกระตุ้นให้เกิดจินตนาการจากประสบการณ์ส่วนตัวให้มากที่สุดและสำหรับเด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 5-6 ขวบควรจัดกิจกรรมศิลปะแยกออกมาให้เด่นชัดด้วยอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้งและควรมีการจัดชั่วโมงศิลปะให้เด็กบ้างอย่างมีกระบวนการ มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนว่าต้องการให้เด็กมีความรู้หรือประสบการณ์ทางศิลปะอย่างไร (พีระพงษ์ กุลพิศาลและคณะ. 2533: 212-214) ส่วนการตั้งคำถามเป็นเทคนิคการสอนที่ถือว่าเป็นหัวใจของการสอนเพราะการสอนศิลปะไม่ว่าจะสอนด้วยวิธีแบบใด การใช้คำถามจะอยู่ทุกขั้นตอนการสอน การใช้คำถามไม่จำเป็นที่ครูจะใช้คำถามอยู่เพียงฝ่ายเดียวนักเรียนอาจจะใช้คำถามแทนครูหรือใช้คำถามโต้ตอบกันเองก็ได้ ซึ่งประโยชน์ของคำถามในการสอนศิลปะจะช่วยส่งเสริมความสามารถทางความคิดให้กับนักเรียน จะเป็นการสร้างนิสัยการคิดที่ดีให้กับนักเรียนและเป็นสื่อกลางเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่เพื่อโยงเข้ามาสู่เรื่องที่จะได้เรียนรู้ต่อไป การใช้คำถามที่ดีเป็นการขยายความคิดและแนวทางในการเรียนรู้ศิลปะให้กว้างขวางขึ้น (อุบล ตู้อินดา. 2532: 160 -162) ในการจัดกิจกรรมศิลปะให้แก่เด็กนั้น สัตยลักษณ์ สุวรรณวัศมี (ม.ป.ป: 15) มีหลักที่ต้องคำนึงถึงหลายประการ ดังนี้

1. จะต้องจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะให้ได้ทุกวัน โดยผู้สอนต้องเตรียมอุปกรณ์ที่เด็กต้องการใช้ให้พร้อม เช่น สีเทียน สีน้ำ ดินน้ำมัน และเศษวัสดุต่างๆ ไว้ตามโต๊ะล่วงหน้า
2. ก่อนให้เด็กเข้าทำกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะ ควรใช้วิธีปล่อยให้เด็กเข้าทำกิจกรรมอย่างมีระเบียบ ซึ่งสามารถกระทำได้หลายๆ วิธี เพื่อให้เด็กเข้ากลุ่มได้ เช่น ผู้สอนอาจถามว่า เมื่อเช้าใครรับประทานข้าวกับผักก็ให้เข้ากลุ่มเดียวกัน

3. การจัดโต๊ะกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะ ควรจัดให้เป็นโต๊ะรวมที่เด็กสามารถล้อมวงกันทำงาน ได้มีโอกาสใช้ของร่วมกัน เช่น โต๊ะสำหรับวาดภาพด้วยสีเทียนและโต๊ะสำหรับวาดภาพด้วยสีน้ำ เป็นต้น

4. ตลอดเวลาที่เด็กทำงาน จะต้องเดินดูเด็กเพื่อคอยเขียนชื่อหลังกระดาษและคอยให้กำลังใจเด็ก แต่ไม่มีหน้าที่ไปชี้แนะว่าให้เด็กทำอะไร

5. หากเด็กทำเศษวัสดุหล่น ควรแนะนำให้เด็กเก็บเองทุกครั้ง

6. หากเด็กทำงานไม่ถูกต้อง ต้องไม่บอกให้เด็กแก้ไขอย่างไร ตรงไหน แต่จะใช้คำถามที่จะช่วยให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจและมีความมั่นใจในตนเอง

7. หากพบว่า เด็กคนหนึ่งคนใดชอบเล่นอยู่ที่เดียวโดยไม่ยอมลุกให้ที่คนอื่น ๆ บ้าง ต้องให้คำแนะนำแก่เด็ก ให้รู้จักการแบ่งปัน และแนะนำให้ทำกิจกรรมต่อไปในวันรุ่งขึ้น

8. เมื่อเด็กทำงานเสร็จ ควรตรวจผลงานเด็กเพื่อดูพัฒนาการของเด็ก

9. ไม่ควรมองผลงานของเด็กด้วยความขบขัน แต่ต้องแสดงให้เห็นว่าผลงานที่เด็กตั้งใจทำนั้นมีค่าเสมอ

10. เมื่อใกล้จะหมดเวลา ต้องให้เด็กเก็บของเข้าที่เองทุกครั้ง

โดยทั่วไป การจัดกิจกรรมศิลปะให้แก่เด็กจะต้องใช้เวลาให้เด็กปฏิบัติกิจกรรมอย่างเหมาะสม ซึ่งในการจัดกิจกรรมประจำวันต้องคำนึงถึงหลักจิตวิทยาพัฒนาการและจิตวิทยาเด็กโดยใช้ระยะเวลาในการทำกิจกรรมที่เหมาะสมดังนี้

เด็กอายุ 3 – 4 ขวบ ใช้เวลาทำกิจกรรม 10 – 20 นาที

เด็กอายุ 5 – 6 ขวบ ใช้เวลาทำกิจกรรม 20 – 30 นาที

สำหรับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ จะใช้ระยะเวลามากขึ้น ตั้งแต่ 40–60 นาทีหรือมากกว่านั้น ส่วนสิริพรรณ ตันตริรัตน์ไพศาล (2545) ได้กำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมการสอนศิลปะสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน คือ

1. จัดเนื้อหาและหลักสูตร เน้นให้เด็กมีโอกาสจัดกระทำ (Manipulation) เพราะเด็กวัยนี้จะเรียนรู้โดยอาศัยประสาทสัมผัส การรับรู้ การเคลื่อนไหว (Sensory-Motor) เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา

2. การจัดกิจกรรมควรเน้นพัฒนาประสาทสัมผัสให้มากที่สุด กิจกรรมกระตุ้นให้คิดและจัดกระทำหรือลงมือปฏิบัติกิจกรรม รวมทั้งสัมผัสและต้องให้เห็นสิ่งต่างๆ หรือเรียนรู้สิ่งต่างๆ ทั้งประสาทสัมผัสทั้ง 5 ซึ่งช่วยให้เกิดสิ่งใหม่ๆ รอบตัว

3. การเลือกวัสดุโดยเด็กมีโอกาสสัมผัสหรือจับต้องสิ่งของที่มีอยู่ในธรรมชาติ เช่น ดิน หิน ทราย น้ำ ฯลฯ ซึ่งจะช่วยให้พัฒนาประสาทรับรู้การเคลื่อนไหวของเด็ก ให้เข้าใจสภาพความจริง

ของวัตถุ เช่น เรือกระดาษ เนื้อสารจะนำไปสู่การเชื่อมโยงกับโครงสร้างอื่น จึงให้เด็กได้จัดทำเพื่อพัฒนาประสาทสัมผัสมากที่สุด (เยาวพา เดซุคอปต์. 2636: 94)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ(กระทรวงศึกษาธิการ. 2540: 28-29) กำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมไว้ดังนี้

การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ ควรจัดให้เด็กทำทุกวัน โดยอาจจะวันละ 3 – 5 กิจกรรม ให้เด็กเลือกทำอย่างน้อย 1-2 กิจกรรม ตามความสนใจดังตัวอย่างการดำเนินการดังนี้

1. เตรียมจัดโต๊ะวัสดุและอุปกรณ์ให้พร้อมโดยอาจมอบหมายให้เด็กรับผิดชอบช่วยจัดอุปกรณ์ให้แต่ละวัน ตัวอย่างการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ใน 1 วัน เช่น

กิจกรรมที่ 1 ปั้นดินน้ำมัน / ดินเหนียว - แบ่งโดว์

กิจกรรมที่ 2 วาดภาพและระบายสีด้วยสีเทียน

กิจกรรมที่ 3 วาดภาพด้วยสีน้ำ

กิจกรรมที่ 4 ฉีกปะกระดาษ

กิจกรรมที่ 5 ประดิษฐ์เศษวัสดุ

หรืออาจจัดเพิ่มกิจกรรมการเล่นเครื่องเล่นสัมผัส และกิจกรรมสร้างสรรค์อื่นๆ เช่น

กิจกรรมที่ 1 ปั้นดินน้ำมัน / ดินเหนียว - แบ่งโดว์

กิจกรรมที่ 2 วาดภาพระบายสี

กิจกรรมที่ 3 ฉีกปะกระดาษ

กิจกรรมที่ 4 การสร้างรูปด้วยยางจากกระดานตะปู

กิจกรรมที่ 5 การเล่นเกมการศึกษา (ภาพตัดต่อ)

2. สร้างบรรยากาศในการทำกิจกรรมให้มีความสดชื่นแจ่มใสและมีอิสระให้เด็กเลือกทำกิจกรรมอย่างมีระบบ โดยใช้เทคนิคต่างๆ เช่น

การใช้คำถาม / สนทนา เช่น “อาหารมื้อเช้าวันนี้ ใครรับประทานไข่บ้าง” เมื่อเด็กยกมือตอบ ครูอนุญาตให้เด็กเหล่านั้นเลือกทำกิจกรรมสร้างสรรค์ที่จัดเตรียมไว้ หรือเลือกเล่นอิสระในมุมเล่นต่างๆ ครูจะเปลี่ยนคำถามเป็นอาหารชนิดอื่นๆ ต่อไปจนเด็กได้เข้าทำกิจกรรมครบทุกคน

3. ให้เด็กเลือกกิจกรรมอย่างอิสระตามความสนใจของตนอย่างน้อย 1 - 2 กิจกรรม

4. การเปลี่ยน / หมุนเวียนการทำกิจกรรม ครูต้องกำหนดข้อตกลงกับเด็กว่าในกรณีที่โต๊ะ / กลุ่มใดมีเด็กครบหรือเต็มตามจำนวนที่กำหนดหรือจัดไว้แต่เด็กสนใจที่จะทำกิจกรรมนั้นบ้างเด็กจะต้องคอยจนกว่าจะมีที่ว่างหรือให้เลือกเล่นในมุมเล่นก่อน เมื่อมีที่ว่างจึงจะสามารถเข้าทำกิจกรรมที่ตนสนใจได้

5. กิจกรรมใดที่เป็นกิจกรรมใหม่สำหรับเด็ก ครูควรแนะนำอุปกรณ์และวิธีใช้ เช่น การละเลงสีด้วยนิ้วมือ ซึ่งจะต้องใช้น้ำทาโต๊ะแล้วทากระดาษลงไป (เพื่อกันไม่ให้กระดาษเลื่อนไปมา) ตักแป้งที่ผสมสีลงบนกระดาษ ใช้ส่วนต่างๆ ของมือ เช่น นิ้วมือ ฝ่ามือ ส้นมือ ฯลฯ วาดแบ่งเป็นรูปต่างๆ และควรแนะนำให้เด็กสวมพลาสติกกันเปื้อนเพื่อไม่ให้เลอะเทอะเสื้อผ้า

6. ขณะเด็กทำกิจกรรมครูต้องคอยดูแล ชี้แนะหรือให้คำปรึกษาเมื่อเด็กต้องการครูไม่ควรบอกหรือสั่งให้เด็กทำตามความคิดเห็นของครูหรือให้ทำกิจกรรมเหมือนกันหมดทั้งห้องและต้องคอยให้กำลังใจแก่เด็ก อย่าตีเตียนจนเด็กหมดกำลังใจ

7. ควรกระตุ้นให้เด็กรู้จักคิดแก้ปัญหา เช่น พบว่าเด็กวาดภาพรถยนต์ที่ไม่มีล้อแทนที่ครูจะบอกให้เด็กเติมล้อรถ ครูอาจใช้คำถามว่า“รถคันนี้จะแล่นได้อย่างไร” การถามเช่นนี้จะช่วยให้เด็กคิดและพบคำตอบด้วยตนเอง

8. เมื่อทำงานเสร็จหรือหมดเวลา ต้องให้เด็กเก็บวัสดุ เครื่องมือ เครื่องใช้เข้าที่และดูแลทำความสะอาดห้องเรียนให้เรียบร้อยทุกครั้ง

9. เมื่อเด็กทำงานเสร็จ อาจให้เด็กเล่า / อธิบายผลงานของตนเอง ทั้งนี้เพื่อพัฒนาภาษาและทักษะการคิดของเด็ก ถ้าเป็นภาพวาด ครูควรบันทึกเรื่องที่เด็กเล่า ควรเขียนด้วยตัวบรรจงขนาดตัวหนังสือใหญ่พอที่เด็กจะเห็นลีลาการเขียนที่ถูกต้อง เพื่อให้เด็กมีโอกาสคุ้นเคยกับตัวหนังสือ

ดังนั้นสรุปได้ว่า กิจกรรมศิลปะเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกประสาทสัมผัสให้เกิดความพร้อมและเป็นแนวทางในการสร้างภาพรวมของการพัฒนาความรู้ความคิดและเปลี่ยนแปลงความใฝ่ฝันของเด็กให้เป็นความจริง โดยครูจะเป็นผู้ทำทนาย ยั่วยุ ให้เด็กได้มีโอกาสแสดงออกเพื่อพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ประสบการณ์กิจกรรมทางศิลปะจะช่วยพัฒนาความคิดในการรับรู้ ซึ่งการตั้งคำถามของครูมีส่วนสำคัญอย่างมากที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทางด้านความคิด ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง ครูควรคำนึงถึงหลักจิตวิทยาพัฒนาการของเด็กและจัดกิจกรรมให้สอดคล้องเหมาะสมกับความพร้อมและความต้องการของเด็กด้วย

2.3.5 ลำดับขั้นตอนการสอนศิลปะเด็กปฐมวัย

การสอนศิลปะในเด็กระดับปฐมวัยจะต้องมีการวางแผน และเตรียมตัวผู้สอน การทำแผนการสอนและเตรียมวัสดุอุปกรณ์การสอนเป็นเรื่องสำคัญมากเพราะผู้สอนจะได้ทราบขั้นตอนในการสอน ข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อจะได้แก้ไขให้เรียบร้อยก่อนลงมือสอนจริง ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้สอนควรปฏิบัติให้เป็นกิจนิสัย การสอนศิลปะจะสอนแบบสุกเอาเผากินไม่ได้ ต้องละเอียดถี่ถ้วนอดทน ผู้สอนจะต้องเตรียมตัวก่อนสอนทุกครั้งและดูแลความเรียบร้อยเมื่อเสร็จกิจกรรมด้วย (สิริพรรณ ตันติรัตน์ไพศาล. 2545: 40-41) ต่อไปนี้คือลำดับขั้นตอนในการสอนศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย

1. วางจุดหมายในการสอน

2. การเตรียมก่อนลงมือสอน

2.1 เตรียมแผนการสอน ได้แก่ จุดประสงค์ เนื้อหา ระยะเวลา สื่อการสอน จำนวนเด็ก จำนวนกิจกรรม สถานที่

2.2 เตรียมอุปกรณ์การสอน

3. ทดลองและตรวจสอบอุปกรณ์ในการสอนก่อนลงมือสอนจริง

4. ทำการสอนจริง ตามแผนการสอน และสาธิตการปฏิบัติงาน

5. เตรียมตัวเด็กให้พร้อมก่อนปฏิบัติงานเช่น เตรียมสวมเสื้อคลุมหรือผ้ากันเปื้อนเตรียมแบ่งจำนวนเด็กตามจำนวนกิจกรรม ฝึกความเป็นระเบียบวินัยในการเข้าแถวรับอุปกรณ์และสับเปลี่ยนหมุนเวียนในการทำกิจกรรม

6. การปฏิบัติงานของเด็ก โดยมีผู้สอนดูแลให้คำแนะนำช่วยเหลือตลอดจนการเขียนชื่อ ลงวันที่ปฏิบัติ ให้แก่เด็กที่ยังเขียนชื่อเองไม่ได้

7. การเก็บ การรักษาและการทำความสะอาด ฝึกเด็กให้ช่วยกันเก็บอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ให้เข้าที่ เข่ากล่อง ลงตะกร้า ตากผลงานที่ยังไม่แห้ง เก็บผลงานเข้าที่ฝึกเด็กให้ช่วยกันทำความสะอาด เช่น เก็บกระดาษหนังสือพิมพ์ที่ปูไว้ระดมกวาดเช็ดทำความสะอาด เป็นต้น

8. ประเมินผลงานเด็ก

การสอนศิลปะแก่เด็กปฐมวัย ครูจะต้องดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด แต่ไม่ใช่เข้าไปช่วยหรือเข้าไปยุ่งกับงานของเด็ก

2.3.6 การจัดกิจกรรมศิลปะการปะติดดอกไม้แห้ง

การปะติด (collage) สร้างเป็นภาพ นอกจากจะใช้กระดาษหรือผ้ามาตกแต่งแล้ว วัสดุจากธรรมชาติและเหลือใช้หลายชนิดน่าจะนำมาใช้กับงานนี้ได้ดี เช่น ดอกไม้แห้ง ใบไม้แห้งข้าวโพด เมล็ดข้าว ถั่วชนิดต่าง ๆ เปลือกไข่ เปลือกหอย มะกะโรนี ผาขวด ไม้จิ้มฟัน ฯลฯ

การเก็บวัสดุต่างๆ มาปะติดนั้นทำได้หลายวิธี เช่น

1. วาดรูปลายเส้นที่ต้องการลงบนกระดาษแข็ง แล้วเลือกวัสดุมาทากาวปะติดจะเป็นวัสดุชนิดเดียวกัน หรือต่างชนิดกันก็ได้ ถ้าเป็นวัสดุชนิดเดียวกันก็เลือกที่มีสีต่างกัน หรือวางเรียงให้ต่างทิศทางกันปะลงในลวดลายที่วาดไว้ก็จะได้ภาพที่สวยงาม

2. นำวัสดุที่มีอยู่มาจัดตกแต่งเป็นช่อ เป็นชั้น เช่น นำดอกไม้ ใบไม้ หรือผลไม้แห้งแล้วมาจัดเป็นช่อก่อน แล้วจึงปะลงบนกระดาษ หรือแผ่นไม้

3. การปะติดโดยไม่ต้องเตรียมล่วงหน้า คือ การนำกระดาษแข็ง หรือไม้ที่จะเป็นพื้นมาทากาวให้ทั่วแล้วใช้วิธีโรย หรือโปรยวัสดุที่ต้องการลงไปโดยไม่กำหนดว่าจะเป็นภาพอะไร การทำวิธีนี้อาจใช้วัสดุหลายชนิดที่แตกต่างกันก็จะไดงานศิลปะปะติดที่มีวัสดุที่มีขนาด พื้นที่ สีและรูปทรงที่ต่างกัน เมื่อแห้งดีแล้วอาจแต่งเพิ่มเติมได้

2.3.7 สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการทำดอกไม้แห้ง

ดอกไม้แห้ง หมายถึง ผลิตภัณฑ์ดอกไม้ ไม้แห้ง และผลผลิตจากพืช โดยนำมาผ่านขบวนการแปรรูป ตากแห้ง หรืออบแห้งเพื่อให้ได้ดอกไม้แห้งที่มีคุณภาพสูง การเลือกวัสดุดิบในการทำดอกไม้ และไม้แห้ง ควรเลือกดอกไม้และไม้สดที่มีความสมบูรณ์ มีรูปร่างของกลีบดอก และใบที่หลากหลายขนาด เป็นดอกไม้และไม้ที่สามารถหาได้ตามท้องถิ่น

การเลือกสรรดอกไม้

1. ให้เลือกกลีบที่ไม่อ่อนและหนามาก เนื่องจากจะใช้เวลาในการทับให้แห้งน้อย และไม่มี ความชื้นมากจะทำให้ไม่เกิดเชื้อราระหว่างการทับ
2. ดอกไม้ที่มีลักษณะกลีบดอกวางซ้อนกันเยอะ ๆ เช่น กุหลาบ บัว ดอกคาร์เนชั่น เป็นต้น ควรแกะกลีบดอกไม้แล้วทับทีละกลีบ
3. ดอกไม้ที่มีความหนาอยู่ตรงกลางดอก เช่น ดอกเบญจมาศ ดอกเยอบีร่า เป็นต้น นำแต่ กลีบดอกไม้มาทับเท่านั้น
4. ดอกไม้ที่มีความแข็งอย่าง ดอกกล้วยไม้ ไม่ควรใช้วิธีการทับ ควรปล่อยให้แห้งเองตามธรรมชาติ

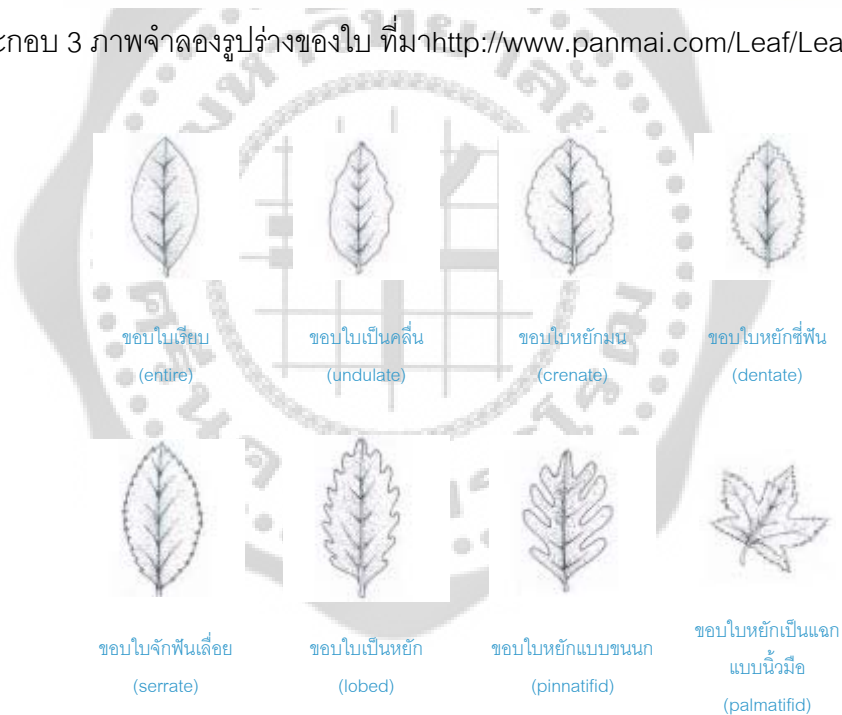
การเลือกสรรใบไม้

ลายตาข่าย ควรเลือกใบไม้ที่มีเส้นของใบกว้างอย่างตาข่ายแบบบาง เช่น ใบไม้ของดอก กุหลาบ พุทรา มะขามเทศ และหลักเฉียงใบหนา เช่นใบกล้วยไม้ เพราะจะทำให้แห้งช้าและถ้านำไป ทับแห้งจะทำให้เกิดเชื้อราขึ้นได้ง่าย

ลายพื้น เส้นของใบไม้จะมีสภาพเป็นเส้นไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งอย่างเช่น ใบไม้

ภาพประกอบ 3 ภาพจำลองรูปร่างของใบ ที่มา <http://www.panmai.com/Leaf/Leaf.shtml>

ภาพประกอบ 4 ภาพจำลองรูปขอบของใบ

ที่มา: <http://www.panmai.com/Leaf/Leaf.shtml>

วัสดุอุปกรณ์

การทำดอกไม้แห้งแต่ละวิธี จะใช้วัสดุอุปกรณ์ในการทำที่แตกต่างกัน วิธีที่นิยมการทำดอกไม้แห้งคือการปล่อยให้แห้งตามธรรมชาติ กับการทับดอกไม้แห้ง โดยนำนิตยสารเก่าๆ หนังสือพิมพ์ หรือสมุดโทรศัพท์หน้าเหลือ เพราะเป็นกระดาษที่มีคุณภาพต่ำเนื้อกระดาษหยาบ มี

คุณสมบัติดูดซับความชื้นของดอกไม้ เหมาะสำหรับการใช้งาน เวลาที่สอดคล้องในนิตยสารเรียงดอกไม้ไม่ให้มาก โดยที่ไม่ให้ซ้อนกันประมาณ 10 หน้ากระดาษ

วิธีการทำดอกไม้แห้ง และการเก็บรักษา

การเก็บรักษาดอกไม้ให้มีอายุยาวนาน ได้มีการทำในรูปแบบต่าง ๆ มานานแล้ว โดยมีหลายวิธีการ คือ

ปล่อยให้แห้งตามธรรมชาติ วิธีการนี้สามารถทำได้ง่ายที่สุดเมื่อได้ดอกไม้สดมา ให้แบ่งเป็นก่ายย่อยๆ ห่อด้วยหนังสือพิมพ์ ใช้เชือกมัดเข้าด้วยกันก่า แล้วจึงนำไปแขวนกลับหัวลง เพื่อให้ก้านมีความตรง เมื่อแห้ง การแขวนควรแขวนในที่ๆ แห้ง และไม่ถูกแสงแดดโดยตรง ใช้เวลาประมาณ 15 ถึง 20 วัน หรืออาจมากกว่านี้ขึ้นกับชนิดของดอกไม้ เมื่อสังเกตว่าดอกไม้แห้งดีแล้ว จึงนำมาใช้ได้

การทำดอกไม้ทับแห้ง ควรเลือกดอกไม้ที่มีกลีบบาง แต่ถ้าจะเลือกที่มีกลีบซ้อนหลายชั้น ควรนำแคะกลีบแยกต่างหาก นำดอกไม้และใบไม้มาลงในสมุดหนังสือ ควรเขียนชื่อ และวันที่กำกับเพื่อสะดวกต่อการเก็บ ค้นหา และการนำมาทำกิจกรรม วิธีการนี้ดีเมื่อใช้กับดอกไม้เล็กๆ สีสดๆ พวกดอกดาวกระจาย ดอกกุหลาบ เป็นต้น

วิธีทำ เมื่อเราได้ดอกไม้มาแล้ว ลองดูว่าลักษณะเป็นอย่างไรก่อน ถ้าเป็นลักษณะเล็ก หรือบาง เช่นดอกเข็ม ดอกดาวกระจาย ก็ไม่ต้องทำอะไร แต่ถ้าเป็นดอกไม้ใหญ่ หรือดอกไม้ที่มีกลีบซ้อนกันมาก เช่นดอกกุหลาบ ควรนำมาตัดแต่งก่อน ถ้าต้องการให้ดอกไม้ทับของเรา อยู่ในตำแหน่งที่ต้องการก็ควรตัดส่วนโคนดอกออก ดึงกลีบที่อยู่ด้านหลังออก เพราะว่ามันไม่มีประโยชน์อะไรแล้ว ในกรณีที่ต้องการให้เห็นบางส่วนของดอกไม้ ให้ตัดครึ่งดอกตามแนวยาวแล้วดึงกลีบ ด้านในดอกออกบ้าง จะแห้งเร็วขึ้น ถ้าเป็นจำพวกกล้วยไม้ก็เช่นกัน ตัดส่วนที่เป็นกระเปาะออกเลย แล้วกดกลีบดอกกับกระดาษทรายเล็กน้อย จะทำให้ ดอกไม้แห้งเร็วขึ้นใช้แผ่นกระดาษแข็งๆ อาจเป็นแผ่นไม้ หรือ แผ่นกระเบื้อง ขนาด 1x1ฟุต วางรองก่อนเป็นชั้นแรก แล้วใช้กระดาษกล่องลูกฟูกวางซ้อน หลังจากนั้นใช้กระดาษซับ (ใช้ทิชชูแทนก็ได้ พับ 3- 4 ชั้น) วางซ้อนลงไปอีก หลังจากนั้นจึงเรียงดอกไม้ที่เราเตรียมไว้ ในตำแหน่งที่ต้องการ ปล่อยให้ดอกซ้อนทับกัน ควรเว้นระยะห่างระหว่างดอกด้วย เมื่อเต็มพื้นที่แล้ว วางกระดาษซับทับลงไป ตามด้วยกระดาษกล่องลูกฟูก ถ้ายังมีดอกไม้อีกก็วาง กระดาษซับ - ดอกไม้ - กระดาษซับ - กระดาษกล่อง ลงไปอีก ก็ชั้นก็ได้ สุดท้ายวางกระดาษปิดไว้ แล้วหาของหนักๆ มาวางทับไว้ วางในที่อากาศถ่ายเท และแห้ง ลองเปิดออกดู 2 - 3 วันครั้ง

การใช้สารดูดความชื้น

โดยการใช้ซิลิกาเจลแบบเม็ดละเอียด(ทราย) ซึ่งอาจใช้ร่วมกับ เตาไมโครเวฟหรือไม่ก็สุดแล้วแต่ชนิดของดอกไม้

วิธีทำ เริ่มต้นจากการนำเอาดอกไม้ที่ต้องการอบแห้งมาตัดก้านออกให้เหลือความยาวประมาณ 1 นิ้วเป็นอย่างต่ำ หลังจากนั้นก็หาภาชนะ ที่มีขนาดใหญ่พอที่จะบรรจุดอกไม้ที่เราต้องการอบ (ถ้าจะใช้ไมโครเวฟด้วยก็ต้องเลือกภาชนะ ที่สามารถใช้กับเตาไมโครเวฟได้) และเพื่อความสูงสำหรับส่วนของซิลิกาเจลที่ต้องกลบ ดอกไม้อีกประมาณ ครึ่งนิ้ว หลังจากนั้น เติมซิลิกาเจลลงในภาชนะประมาณ 1/2 - 1 นิ้ว ปักดอกไม้ที่เราเตรียมไว้ลงในซิลิกา แล้วค่อยๆ ใช้ช้อนตัก ซิลิกาเติมลงไปรอบๆ ดอก และ ในระหว่างกลีบดอก ระวังอย่าให้กลีบพับ จนกระทั่งกลบดอกไม้ทั้งหมด ในขั้นต่อไปนี้คงต้องใช้การทดลองทำหลายๆ ครั้ง เพราะการแห้งของดอกไม้แต่ละชนิดจะไม่เหมือนกัน เช่น ถ้าเป็นดอกกุหลาบ ก็ปิดฝาให้แน่นสนิท แล้วทิ้งไว้ประมาณ 7 ถึง 10 วัน หรือถ้าเป็นดอกกล้วยไม้ ก็ยังไม่ต้องปิดฝา นำไปใส่เตาไมโครเวฟ ใช้ไฟแรง 1 นาที หลังจากนั้นนำออกมาตั้งทิ้งไว้ให้เย็นตัวลง (บางคนก็ปิดฝาแล้วทิ้งไว้อีก 2-3 วัน) เมื่อดอกไม้แห้งพอแล้ว ค่อยๆ เทซิลิกาเจลออก แล้วใช้ฟู่กันขนนุ่มๆ ปิดเศษซิลิกาเจลที่ติดๆ อยู่อกให้หมด ต้องเบามือมากๆ เพราะมันจะเปราะบางมากๆ ซิลิกาเจลใช้แล้วใช้อีกได้เรื่อยๆ สังเกตว่าเม็ดสีฟ้าๆ เมื่อเปลี่ยนเป็นสีชมพู ก็จะต้องนำไปอบที่อุณหภูมิ 250 องศาฟาเรนไฮต์ ประมาณ 20 นาที ให้เม็ดสีชมพูเปลี่ยนกลับมาเป็นสีฟ้า(น้ำเงิน) แล้วจึงนำมาใช้อีกได้

การใช้กลีเซอริน

เป็นอีกวิธีที่ใช้ถนอมดอกไม้และใบไม้ได้วิธีหนึ่ง สามารถคงสภาพรูปร่างคล้ายใบไม้สดมาก แต่สีจะเปลี่ยนไปบ้าง คือจะเขียวเข้มขึ้น หรือ อาจเป็นสีน้ำตาลเข้ม หรืออ่อน ซึ่งขึ้นอยู่กับตัวแปรหลายๆ อย่างเช่น ความอ่อนแก่ของใบ ชนิดของใบ กระบวนการแช่ ฯลฯ อาจจำเป็นต้องมีการตกแต่งสีเพิ่มเติม

วิธีทำ เตรียมสารแช่โดยผสม กลีเซอริน (หาซื้อตามร้านขายเคมีทำสบู่) 1 ส่วน กับน้ำอุ่น (เกือบร้อน) 2 ส่วน กวนผสมกันให้ดี ตั้งทิ้งไว้ให้เย็น (กะปริมาณให้มากพอท่วมใบไม้)

เตรียมดอกไม้ และใบไม้โดย เลือกที่สวยงาม สมบูรณ์ ไม่มีรอยถลอก หรือฉีกขาด รอยพวกนี้จะเห็นชัดขึ้นเมื่อเสร็จกระบวนการแช่ เรียงใบในภาชนะโดยให้ส่วนโคนใบอยู่ด้านล่าง ตั้งปลายใบขึ้น แล้วจึงเทสารแช่ลงไปให้ท่วม ใช้เวลา 1 สัปดาห์ ถึง 2 เดือน เอาใบขึ้นมาล้างน้ำ เช็ดให้แห้งและวางตากลมให้แห้งเท่านั้นก็ได้แล้ว กลีเซอรินที่ใช้แล้ว สามารถใช้ต่อไปได้อีก

2.3.8 ศิลปะส่งเสริมประสิทธิภาพทางการคิด

การคิดทางศิลปะเด็กนั้นแสดงถึงความฉลาดมีไหวพริบและการปฏิบัติตามความคิด เด็กๆ สามารถประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์ผลงานจากประสบการณ์ ความจดจำ จินตนาการ รายละเอียดของผลงานจะเป็นผลตอบสนองของจุดมุ่งหมายเมื่อเด็กมีประสบการณ์เต็มที่ (สิริพรรณ ตันศิริตันไพศาล. 2545: 19) ในขณะที่เด็กสร้างสรรค์ศิลปะนั้น เด็กจะจัดระบบความคิดอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องในอันที่

จะควบคุมการแสดงออกให้เป็นอย่างที่ได้กิดคิดคำนึง และจะสร้างสรรค์สัญลักษณ์โดยแปลความรูปทรง ออกมาหลากหลายชนิดและเกือบจะไม่ซ้ำกันในแต่ละครั้ง ซึ่งเป็นวิถีทางการเรียนรู้ทางหนึ่งที่เป็น ผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพในการคิดทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลงานศิลปะและเกี่ยวโยงไปถึง สิ่งต่างๆ จากการรับรู้การคิดพื้นฐานนี้ย่อมเป็นการปูพื้นฐานอันสำคัญ เป็นเสมือนการเพิ่มพลังและ ทักษะในอันที่จะแยกแยะสิ่งต่างๆ ให้กระจ่างชัด (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2539: 20-21) เนื่องจากกิจกรรม ศิลปะมีเนื้อหาและกรรมวิธีการแสดงออกหลายรูปแบบแต่ศิลปะมีลักษณะพิเศษที่เด่นชัดประการหนึ่ง คือ มีลักษณะยืดหยุ่นสูง ไม่มีคำตอบชนิดแน่นอนตายตัวดังนั้น ศิลปะจึงมีบทบาทอย่างสำคัญในการทำ หน้าที่เสมือนเป็นกุญแจที่ไขไปสู่แห่งการพัฒนาความคิดและก้าวไปยังโลกแห่งจินตนาการอย่างไม่มี ขอบเขตจำกัด นับตั้งแต่การแสดงออกทางศิลปะของเด็กโดยการสำรวจ ทดลอง ค้นคว้ากับวัสดุนานา ชนิด ทำให้เด็กๆ ต้องผ่านกระบวนการทางด้านสติปัญญา เช่น การแก้ปัญหา การเลือกสรร การ ตัดสินใจ การวางแผนงานและลงมือกระทำจริง (เลิศ อำนันทนะ.2523: 45) ซึ่งสอดคล้องกับความคิด ของวิรุณ ตั้งเจริญ ที่กล่าวว่า สำหรับศิลปะของเด็กแล้ว เราเชื่ออย่างหนึ่งว่ากิจกรรมต่างๆ จะช่วย เพิ่มพูนประสิทธิภาพทางการคิดได้ ในขณะที่เด็กสร้างสรรค์ศิลปะนั้น เขาจะจัดระบบความคิด อย่างรวดเร็วและต่อเนื่องในอันที่จะควบคุมการแสดงออกให้เป็นไปอย่างที่เขาคิดคำนึง นอกจากนั้นยัง สรุปได้ว่า งานศิลปะของเด็กเปลี่ยนไปตามแง่มุมความคิดต่างๆ ซึ่งความคิดทั้งหมดย่อมมี ความหมายสำหรับเขา การคิดและการมีความหมายสำหรับเขาจึงเป็นวิถีการเรียนรู้ทางหนึ่ง (มานพ ถนอมศรี. 2538: 66)

สรุปได้ว่า ศิลปะจะช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพทางด้านความคิดให้กับเด็ก เนื่องจากงาน ศิลปะเป็นงานที่มีลักษณะยืดหยุ่นสูง ไม่มีคำตอบแน่นอนตายตัว ดังนั้นเด็กจะแสดงถึงความฉลาด ความมีไหวพริบในการที่จะวางแผน เลือกสรรวัสดุ แก้ปัญหา ตัดสินใจและลงมือปฏิบัติตามความคิด หรือจินตนาการของตนเองได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้เป็นการฝึกการจัดระบบทางความคิดในขณะ กิจกรรมได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่องเพื่อให้ได้ผลงานตามที่ตนเองต้องการ

2.3.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะและกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์

ฐิติพร พิษณุกุล (2538: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ ได้รับการจัดประสบการณ์ศิลปะประดิษฐ์แบบกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัด ประสบการณ์ศิลปะประดิษฐ์แบบกลุ่มกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ศิลปะประดิษฐ์แบบ รายบุคคลมีความสามารถในการแก้ปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ชนกพร ธีระกุล (2541: บทคัดย่อ) ศึกษาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็ก ปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบเน้นกระบวนการ ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบเน้นกระบวนการและเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะ

สร้างสรรค์แบบปกติมีทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พนิดา ซาตยาภา (2541: บทคัดย่อ) ศึกษากระบวนการพัฒนาการสื่อความหมายของเด็กปฐมวัยโดยการสร้างเรื่องราวในกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ถ่ายทอดความคิดอย่างอิสระที่มีการสนทนาซักถามและเล่าเรื่องจากสิ่งที่พบเห็น แล้วนำมาสร้างเป็นผลงานศิลปะ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาการสื่อความหมายของเด็กปฐมวัย

กรรณิการ์ โยธารินทร์ (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มโดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยโดยเฉลี่ยรวมและแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ การร่วมมือความเป็นเพื่อนการช่วยเหลือ ความเห็นอกเห็นใจและความไม่เห็นแก่ตัวของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์ซึ่งผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยก่อนจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มในแต่ละช่วงสัปดาห์ มีพฤติกรรมทางสังคมโดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงสัปดาห์พบว่าคะแนนพฤติกรรมทางสังคมโดยเฉลี่ยรวมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เพิ่มขึ้นตลอดในช่วงสัปดาห์ที่ 1-6 และสัปดาห์ที่ 9 ยกเว้นในสัปดาห์ที่ 7 และสัปดาห์ที่ 8 มีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมทางสังคมมีแนวโน้มลดลง เมื่อวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้านพบว่า คะแนนพฤติกรรมทางสังคมทั้ง 5 ด้าน มีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่ไม่คงที่

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะ สรุปได้ว่ากิจกรรมศิลปะเป็นสิ่งที่เด็กชื่นชอบซึ่งส่งผลดีต่อการเรียนรู้ จึงมีการศึกษานำกิจกรรมศิลปะมาเป็นสื่อเพื่อใช้ในการส่งเสริมลักษณะที่พึงประสงค์ต่างๆ ให้กับเด็กเช่น ความสามารถในการแก้ปัญหา กระบวนการพัฒนาการสื่อความหมาย ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์พฤติกรรมทางสังคม ดังนั้นจึงควรนำกิจกรรมศิลปะมาใช้ในการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่เด็กปฐมวัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้เป็นนักเรียนชาย-หญิงอายุระหว่าง 4-5 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนอนุบาลพิบูลเวศม์ แขวงพระโขนงเหนือ เขตวัฒนา จังหวัดกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขต 1 จำนวน 5 ห้องเรียน 139 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้านี้เป็นเด็กนักเรียนชาย-หญิงอายุระหว่าง 4-5 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนอนุบาลพิบูลเวศม์ แขวงพระโขนงเหนือ เขตวัฒนา จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 15 คน ได้มาโดยวิธีจับสลากนักเรียน 1 ห้องเรียน แล้วสอบเลือกเด็กที่มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ต่ำมาก 15 คน อันดับสุดท้ายมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

1. แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากการวาดภาพ TCT-DP (Test of Creative Thinking-Drawing Production) ของ เยลเลน; และเออร์บัน (Jellen; & Urban .1986: 138-155)
2. แผนการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง

1. แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากการวาดภาพ TCT-DP (Test of Creative Thinking-Drawing Production) ของ เยลเลน; และเออร์บัน (Jellen; & Urban .1986:138-155)

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เยลเลนและเออร์บัน (Jellen & Urban) ซึ่งมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎี หลักการ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เยลเลน; และเออร์บัน (Jellen; & Urban) ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่มีการหาค่าความเชื่อมั่นโดย เยลเลนและเออร์บัน ได้นำแบบทดสอบไปใช้กับเด็กกลุ่มตัวอย่างต่างๆ ได้ค่าความเชื่อมั่นดังนี้ นำไปใช้กับเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ได้ค่าความเชื่อมั่น .89 นำไปใช้กับเด็กพิเศษหูตึงได้ค่าความเชื่อมั่น .91 นำไปใช้กับเด็กที่เรียนโปรแกรมคณิตศาสตร์ ได้ค่าความเชื่อมั่น .94 และนำไปใช้กับเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ได้ค่าความเชื่อมั่น .97 ตามลำดับ

1.2 ศึกษาลักษณะของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เยลเลน; และเออร์บัน (Jellen; & Urban) ซึ่งแบบทดสอบนี้เป็นแบบทดสอบที่ใช้กระดาษและดินสอในการทดสอบเป็นรายบุคคล ซึ่งกำหนดรูปแบบดังนี้ คือ

1.2.1 ถ้าสิ่งที่กำหนดเป็นสิ่งที่เร้าที่จัดเตรียมไว้ในรูปของชิ้นส่วนเล็กๆ มีขนาดและรูปร่างแตกต่างกัน เช่น รูปครึ่งวงกลม รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสปลายเปิด รูปจุด รูปรอยเส้นประ รูปเส้นโค้งตัว S ซึ่งประกอบอยู่ด้านในและด้านนอกกรอบสี่เหลี่ยมใหญ่

1.2.2 ผู้ถูกทดสอบสามารถตอบสนองสิ่งเร้าได้อย่างอิสระตามจินตนาการ โดยการวาดภาพขึ้นมาในขอบเขตของช่วงเวลาที่กำหนดให้และมีเกณฑ์สำหรับยึดถือเป็นหลักในการประเมินคุณค่าความคิดสร้างสรรค์จากผลการวาดภาพทั้งหมด

1.3 การใช้แบบทดสอบ

1.3.1 ผู้ถูกทดสอบจะได้รับแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เยลเลนและเออร์บัน (Jellen & Urban) และดินสอ ซึ่งไม่มียางลบ เพื่อมิให้ผู้ตอบเปลี่ยนแปลงภาพที่วาดแล้ว

1.3.2 ผู้ทดสอบอ่านคำสั่งซ้ำๆ และชัดเจน

1.3.3 เมื่อผู้ทดสอบเข้าใจแล้วให้ลงมือวาดภาพ และถ้าหากมีคำถามในช่วงที่กำลังทำแบบทดสอบ ผู้ทดสอบอาจจะตอบคำถามได้ เช่น “หนูจะวาดรูปอะไร” ให้ครูตอบได้ว่า “เด็กๆ อยากรูปอะไรก็ได้ตามที่อยากจะวาดรูปที่วาดเป็นสิ่งที่ถูกต้องทั้งสิ้น ทำอย่างไรก็ได้ไม่มีสิ่งใดผิด”

1.3.4 ในการทดสอบกำหนดเวลา 15 นาที หลังจากนั้นผู้ทดสอบจะเก็บข้อสอบทั้งหมด เขียนชื่อ อายุ เพศ และชื่อเรื่องหรือชื่อภาพที่ผู้ถูกทดสอบเป็นผู้ตั้งไว้ที่มุมขวาของแบบทดสอบ

1.3.5 ผู้ทดสอบจดบันทึกเวลาการทำแบบทดสอบของผู้ที่ทำเสร็จก่อน 12 นาทีไว้ที่มุมขวาของแบบทดสอบ และปฏิบัติเช่นเดียวกับข้อ 1.3.4

1.4 การศึกษาการให้คะแนนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เยลเลนและเออร์บัน (Jellen & Urban .1986) โดยมีเกณฑ์ คือ

- 1) การต่อเติม (Cn)
- 2) ความสมบูรณ์ (Cm)
- 3) ภาพที่สร้างขึ้นใหม่ (Ne)
- 4) การต่อเนืองด้วยสัน (Ci)
- 5) การต่อเนืองทำให้เกิดเป็นเรื่องราว (Cth)
- 6) การข้ามเส้นกันเขตโดยการใช้ชิ้นส่วนที่กำหนดให้นอกกรอบใหญ่ (Bfd)
- 7) การข้ามเส้นกันเขตอย่างอิสระโดยไม่ให้ส่วนที่กำหนดให้นอกกรอบใหญ่ (Bfi)
- 8) การแสดงความลึก ไกล – ใกล้ หรือมิติของภาพ (Pe)
- 9) อารมณ์ขัน (Hu)
- 10) การคิดแปลกใหม่ ไม่คิดตามแบบแผน การวางภาพ (Uca)
- 11) การคิดแปลกใหม่ ภาพที่เป็นนามธรรมหรือไม่เป็นของจริง (Ucb)
- 12) การคิดแปลกใหม่ ภาพที่เป็นสัญลักษณ์หรือการใช้คำพูด (Ucc)
- 13) การคิดแปลกใหม่ ภาพที่ต่อเติมไม่ใช่ภาพที่วาดกันแพร่หลายทั่วไป (Ucd)
- 14) ความเร็ว (SP)

แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เยลเลน; และเออร์บัน (Jellen; & Urban) 14 เกณฑ์ โดยการจัดเป็นกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

- กลุ่มที่ 1 ความคิดริเริ่ม ข้อ 10 , 11, 12 และ 13 คะแนนเต็ม 12 คะแนน
- กลุ่มที่ 2 ความคิดคล่องตัว ข้อ 14 คะแนนเต็ม 6 คะแนน
- กลุ่มที่ 3 ความคิดยืดหยุ่น ข้อ 6 , 7, 8 และ 9 คะแนนเต็ม 24 คะแนน
- กลุ่มที่ 4 ความคิดละเอียดลออ ข้อ 1,2 ,3 ,4 และ 5 คะแนนเต็ม 30 คะแนน

1.5 ศึกษาเกี่ยวกับการใช้แบบทดสอบ และเกณฑ์การให้คะแนนของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากการวาดภาพของ เยลเลน; และเออร์บัน (Jellen; & Urban.1986:138-155) โดยผู้วิจัยได้ไปขอคำแนะนำฝึกฝนและเรียนรู้ในการตรวจให้คะแนน จากผู้เชี่ยวชาญ 2 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย

- 1.5.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดารณี ศักดิ์ศิริผล
 - อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาพิเศษ
 - คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

1.5.2 อาจารย์วรางคณา กันประชา อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาปฐมวัย

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

1.6 นำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เยลเลน; และเออร์บัน (Jellen; & Urban) ไปทดลองใช้กับเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 อายุ 4 – 5 ปี โรงเรียนอนุบาลพิบูลเวศม์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน มาตรวจให้คะแนน เพื่อหาคุณภาพค่าความเชื่อมั่นของคะแนน เนื่องจากแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เยลเลน; และเออร์บัน (Jellen; & Urban) ซึ่งมีวิธีการตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด 14 เกณฑ์ และจัดเป็นกลุ่ม 4 กลุ่ม ได้แก่ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่นความคิดละเอียดลออ ซึ่งบางเกณฑ์ค่อนข้างเป็นอัตนัย (Subjective)

1.7 นำแบบทดสอบที่ดำเนินการสอบแล้วมาตรวจ วิเคราะห์เป็นรายด้านตามเกณฑ์การให้คะแนน กำหนดไว้ในแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเยลเลน; และเออร์บัน (Jellen; & Urban) จำนวน 14 เกณฑ์ โดยนำมาแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิดริเริ่ม ด้านความคิดคล่องตัว ด้านความคิดยืดหยุ่น และด้านความคิดละเอียดลออ โดยผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญทั้ง 2 ท่านรวมทั้งหมด 3 ท่าน

1.8 นำคะแนนที่ได้จากการตรวจของผู้ตรวจทั้งสามท่าน ซึ่งตรวจให้คะแนนอย่างอิสระกันมาประมาณความเชื่อมั่นของคะแนน

1.9 นำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เยลเลน; และเออร์บัน (Jellen; & Urban) ไปทดลองใช้กับเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 อายุ 4-5 ปี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา โรงเรียนอนุบาลพิบูลเวศม์ โดยเลือกเด็กที่มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ต่ำ จำนวน 15 คนอันดับสุดท้าย เพื่อนำมาคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. แผนการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง

การสร้างแผนการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง ผู้วิจัยได้แบ่งลำดับขั้นตอนการทำแผนการจัดกิจกรรมการเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย เป็นลำดับขั้นตอนดังนี้

2.1 การศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะจัดออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มของศิลปะ ศึกษาคู่มือการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะเด็กของสัญญาลักษณ์ สุวรรณรัตน์ (2533) ศิลปะศึกษาของ วิรุณ ตั้งเจริญ (2539) และกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนของสตีลา สายเชื้อ (2541) ส่วนในกลุ่มที่ 2 จะเป็นเรื่องของการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน รวมทั้งสื่อการสอนในระดับปฐมวัยศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมวิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ (2537) ซึ่งการศึกษาค้นคว้านี้ได้รับความรู้ เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กในเรื่องของศิลปะในขั้นของการขีดเขียน (อายุ 2- 4 ปี) ขั้นก่อนแผนแบบ (อายุ 4-7 ปี) ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กอายุ 3-5 ปี ว่าเด็กในช่วงแต่ละอายุจะมีพัฒนาการการเคลื่อนไหวทำอะไรได้บ้าง เพื่อนำมาปรับใช้กับการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้งสำหรับเด็กอายุ 5 ปี การพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กจะเป็นแบบ

ค่อยเป็นค่อยไป สิ่งที่เราควรคำนึงสำหรับครูปฐมวัยในการจัดกิจกรรมก็คือ ควรที่จะส่งเสริมเด็กเพื่อจะนำไปสู่พัฒนาการทางการเขียนต่อไป และไม่ควรวังงัดเด็กเมื่อยังไม่มีความพร้อม รวมทั้งควรให้กำลังใจเด็กทุกคน เพื่อเป็นแรงเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ดี และได้รับความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนศิลปะเด็กก่อนวัยเรียนเกี่ยวกับลำดับขั้นตอนการสอน และวิธีการสอนกิจกรรมศิลปะเด็ก การเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กก่อนวัยเรียน สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ การจัดกิจกรรมศิลปะ สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ซึ่งมีความสำคัญในการจัดกิจกรรมศิลปะ ควรคำนึงถึงวัยพัฒนาการ ความต้องการและธรรมชาติของเด็กมีความเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน และที่สำคัญจะต้องสร้างเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกทำกิจกรรมด้วยตนเองให้มากที่สุด การเตรียมสื่อที่ดีเป็นเสมือนสิ่งเร้าให้เด็กอยากสัมผัส ทดลอง ครูผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้คอยดูแลอยู่ห่างๆ และคอยให้คำแนะนำเมื่อเด็กเกิดปัญหาและเป็นผู้จัดเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ให้เพียงพอกับจำนวน

2.2 สร้างแผนการทำกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง ซึ่งมีกรอบรายละเอียด ดังนี้

2.2.1 ชื่อกิจกรรม

2.2.2 จุดมุ่งหมายของกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้งมี จุดมุ่งหมายเน้นความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ

2.2.3 ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมดำเนินการดังนี้

ขั้นนำ เป็นการนำเข้าสู่กิจกรรมด้วยการสนทนา กระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจการเรียนรู้ลักษณะของดอกไม้สดและดอกไม้แห้ง ที่ได้รู้จักและไม่รู้จัก เพื่อเปรียบเทียบ การเปลี่ยนแปลง ของขนาด สี พื้นผิว รูปทรง ฯลฯ โดยการใช้ประสาทสัมผัส

ขั้นดำเนินกิจกรรม เด็กลงมือปฏิบัติศิลปะด้วยตนเอง โดยการใช้ดอกไม้แห้ง ในการสร้างสรรค์ผลงานตกแต่งต่อเติมด้วยสีต่างๆ ที่ครูเตรียมให้ และครูเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ โดยการใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์จินตนาการในระหว่างการทำกิจกรรม

ขั้นสรุป เด็กและครูร่วมกันสรุปถึงการทำกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง และจดบันทึกรายละเอียดผลงาน

2.2.4 สื่อกิจกรรม สื่อที่ใช้ในกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง ควรมีความหลากหลายราคาถูก หาได้ง่ายในท้องถิ่น รวมทั้งคำนึงถึงการนำมาใช้สร้างสรรค์ผลงานได้ตามคุณลักษณะของกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้เด็กได้คิดสร้างสรรค์จินตนาการด้วยตนเอง

2.2.5 การประเมินผล โดยการสังเกตการทำกิจกรรมของเด็ก ผลงานของเด็กสังเกตพฤติกรรมของเด็กจากคำพูดและการบรรยายผลงาน

2.3 แนวการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง จัดขึ้นในช่วงเวลากิจกรรมสร้างสรรค์ ใช้ระยะเวลาในการดำเนินงาน 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน โดยจัดในวันอังคาร วันพุธ และพฤหัสบดี ในเวลา 10.00 - 10.40 น. วันละ 40 นาที รวม 24 แผน

2.4 นำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง จำนวน 24 แผน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณาเนื้อหา ความสอดคล้องของจุดมุ่งหมาย การดำเนินกิจกรรม สื่อการจัดกิจกรรมและการประเมินผล จำนวน 3 ท่าน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย

2.4.1 อาจารย์ไพบุลย์ อุป็นโน อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาปฐมวัย
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2.4.2 อาจารย์ศิริลักษณ์ ไทยดี อาจารย์ผู้สอน โรงเรียนเรียนสาธิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)

2.4.3 อาจารย์นันทพัชร จิระจรรยา อาจารย์ผู้สอน โรงเรียนบ้านหนองม่วง
อำเภอบ้านหนองม่วง จังหวัดตราด

2.5 ปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง ที่ได้รับการตรวจสอบแล้ว นำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญที่ตรงกัน 2 ใน 3 ท่าน ซึ่งถือเป็นเกณฑ์ที่เหมาะสม ปรากฏว่ามีสิ่งที่ต้องปรับปรุงดังนี้ คือ

2.5.1 ปรับเรื่องการใช้ภาษาในการสื่อสาร ขณะดำเนินกิจกรรม ในขั้นนำ ขั้นดำเนินกิจกรรม การใช้ภาษายังไม่ชัดเจน นำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์

2.5.2 การเพิ่มสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ให้มีเพียงพอและหลากหลาย

2.6 นำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง ที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ทำการคัดเลือก 8 แผน นำไปทดลองใช้ (Try out) กับเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 อายุ 4-5 ปี จำนวน 15 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาข้อบกพร่องของแผนการจัดกิจกรรม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

2.7 นำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปจัดทำเป็นแบบฉบับจริงเพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการทดลองต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบแผนการทดลอง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองโดยอาศัยการวิจัยแบบการทดลองกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังการทดลอง (The One – Group Pretest – Posttest Design) (Jack R. Fraenkel.2000: 288) มาปรับให้เหมาะสมกับงานวิจัยดังนี้

กลุ่มทดลอง	O_{pretest}	$X_{\text{Treatment}}$	O_{posttest}
------------	----------------------	------------------------	-----------------------

- เมื่อ O_{pretest} แทน การทดสอบความคิดสร้างสรรค์ก่อนการทดลอง
 $X_{\text{Treatment}}$ แทน การดำเนินการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง
 O_{posttest} แทน การทดสอบความคิดสร้างสรรค์หลังการทดลอง

วิธีการทดลอง

การทดลองครั้งนี้ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ในวันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี ในช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์ วันละประมาณ 40 นาที โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มเด็กจำนวน 1 ห้อง แล้วเลือกเด็กที่ความคิดสร้างสรรค์ต่ำมาก 15 คนสุดท้าย มาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง
2. จัดเตรียมสภาพแวดล้อมในสถานการณ์ที่ทำการทดลองให้เหมาะสม
3. นำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ของเยลเลน; และเออร์บัน (Jellen; & Urban) มาทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest) กับกลุ่มตัวอย่าง
4. ดำเนินการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง ดำเนินการทดลองโดยผู้วิจัยเป็นผู้ทำการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน รวม 4 ครั้ง ดังตาราง 1

ตาราง 1 ตัวอย่างการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง

สัปดาห์ที่	วันทดลอง	ชื่อกิจกรรม	อุปกรณ์
1	วันอังคาร	เฟื่องฟ้าแปลงกาย	ดอกเฟื่องฟ้าสีขาว, ชมพู, ส้มและใบพุทรา, เฟรินนาคราช, ใบไม้ ทับแห้ง กาว กรรไกร กระดาษ 100ปอนด์ A 4สีขาว ดินสอ สีเทียน สีไม้ สีน้ำ พู่กัน กระดาษสี
	วันพุธ	กุหลาบน้อยหาเพื่อน	ดอกกุหลาบสีต่างๆ, ดอกเบญจมาศ, ใบมะขามเทศ, ใบยางพาราฟอก กาว กรรไกร กระดาษปรอทสี ขนาด A 4 คละสี ดินสอ สีเทียน สีไม้ สีน้ำ พู่กัน ไม้หอม
	วันพฤหัสบดี	คูชิ ฉันทคือใคร	ดอกดาวกระจาย, ดอกมัม, ดอกพุท, ใบแว่นแก้ว, ใบมะขาม ทับแห้ง กาว กรรไกร กระดาษทำปกหนา 180 แกรม A 4 คละสี ดินสอ สีเทียน สีไม้ สีน้ำ พู่กัน กระดาษสี ไม้หอม

ตาราง 1 (ต่อ)

สัปดาห์ ที่	วันทดลอง	ชื่อกิจกรรม	อุปกรณ์
8	วันอังคาร	หมวกสุดเก๋	ดอกไม้แห้งและใบไม้ทับแห้ง กาว กรรไกร หมวกกระดาษ สาทรงสามเหลี่ยม คละสี ดินสอ สีเทียน สีไม้ สีน้ำ พู่กัน กระดาษสี โหมพรหม
	วันพุธ	ซองดอกไม้ส่งรัก	ดอกไม้แห้งและใบไม้ทับแห้ง กาว กรรไกร ซองจดหมาย ขนาด 6"×9" สีขาว สีน้ำตาล ดินสอ สีเทียน สีไม้ สีน้ำ พู่กัน กระดาษสี โหมพรหม
	วันพฤหัสบดี	ถุงดอกไม้แสนสวย	ดอกไม้แห้งและใบไม้ทับแห้ง ถุงหูเชือก กระดาษ ขนาด 10"×12" สีขาว สีน้ำตาล กาว กรรไกร ดินสอ สีเทียน สีไม้ สีน้ำ กระดาษสี

5. เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ของ เยลเลน; และ เออร์บัน (Jellen; & Urban) ไปทดสอบหลังสิ้นสุดการทดลอง โดยดำเนินการทดสอบเช่นเดียวกับการทดสอบก่อนการทดลอง

6. นำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ของ เยลเลน; และเออร์บัน (Jellen; & Urban) มาตรวจให้คะแนนร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ

7. เมื่อสิ้นสุดการทดลองแล้วผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ เพื่อสรุปผลการวิจัยต่อไป

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการทดลองใช้ t-test แบบ Dependent Sample

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ ดังนี้

1.1 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) โดยใช้สูตร (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2526: 36)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	\bar{X}	แทน	คะแนนเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

1.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) โดยใช้สูตร (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2521: 55)

$$S = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

สถิติที่ใช้ในการหาการประมาณค่าความเชื่อมั่นของผู้ประเมิน (Interclass Correlation Coefficient: ICC) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์.2545: 220)

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S^2} \right\}$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของผู้ประเมิน
	k	แทน	จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
	$\sum S_i^2$	แทน	ผลรวมความแปรปรวนของคะแนนเป็นรายข้อ
	S_i^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของแบบทดสอบทั้งฉบับ

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้โปรแกรม SPSS for Windows 11.0 ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการทำการทดลอง โดยใช้ t - test แบบ Dependent Sample (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2521ก: 99)

$$t = \frac{\bar{D}}{S_{\bar{D}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าแจกแจงแบบที (t – Distribution)
	D	แทน	ค่าความต่างของคะแนน
	N	แทน	จำนวนคู่ของคะแนน
	\bar{D}	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลต่าง
	$S_{\bar{D}}$	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความแตกต่างคะแนน

4. การแปลผลระดับคะแนนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ของเฮลเลน; และ เออร์บัน (Jenlen; & Urban) ใช้เกณฑ์ดังตาราง 2

ตาราง 2 การแปลผลระดับคะแนนความคิดสร้างสรรค์

คะแนนรายด้าน				ความคิด สร้างสรรค์รวม 72 คะแนน	แปลผล
ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ 12 คะแนน	ความคิด คล่องตัว 6 คะแนน	ความคิด ยืดหยุ่น 24 คะแนน	ความคิด ละเอียดลออ 30 คะแนน		
9.5 -12.0	4.9 - 6.0	19.3 - 24.0	24.1 - 30.0	57.7 - 72.0	ระดับสูงสุด
7.3 - 9.6	3.7- 4.8	14.5 - 19.2	18.1 - 24.0	43.3 - 57.6	ระดับสูง
4.9 - 7.2	2.5 - 3.6	9.7 - 14.4	12.1 - 18.0	28.9 - 43.2	ระดับปานกลาง
2.5 - 4.8	1.3 - 2.4	4.9 - 9.6	6.1 - 12.0	14.5 - 28.8	ระดับต่ำ
0 - 2.4	0 - 1.2	0 - 4.8	0 - 6.0	0 - 14.4	ระดับต่ำมาก

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เข้าใจตรงกันในการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ยคะแนน
S	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
\bar{D}	แทน	ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย
$S_{\bar{D}}$	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความแตกต่างคะแนนเฉลี่ย
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา t -distribution
P	แทน	ค่าระดับนัยสำคัญของสถิติ

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาระดับความคิดสร้างสรรค์โดยรวมและรายด้าน

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนความคิดสร้างสรรค์โดยรวมก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนความคิดสร้างสรรค์รายด้านก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้น ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาระดับความคิดสร้างสรรค์โดยรวมและรายด้าน

การวิเคราะห์ตอนนี้ ผู้วิจัยนำคะแนนความคิดสร้างสรรค์ โดยรวมและรายด้านของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน ทั้งก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง มาคำนวณ หาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง ของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์

แบบทดสอบ ความคิดสร้างสรรค์	N	คะแนน	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง	
			\bar{X}	S	\bar{X}	S
1.ความคิดละเอียดลออ	15	30	11.82	3.54	19.29	4.21
2.ความคิดยืดหยุ่น	15	24	4.78	4.91	11.53	3.97
3.ความคิดริเริ่ม	15	12	7.16	2.63	9.09	2.61
4.ความคิดคล่องตัว	15	6	1.53	1.55	.87	.99
รวม		72	25.29	6.68	40.78	7.04

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 3 พบว่า ระดับคะแนนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ก่อนได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์โดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 25.29 ซึ่งอยู่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คะแนนความคิดละเอียดลออเฉลี่ยเท่ากับ 11.82 อยู่ในระดับต่ำ คะแนนความคิดยืดหยุ่นเฉลี่ยเท่ากับ 4.78 อยู่ในระดับต่ำ คะแนนความคิดริเริ่มเฉลี่ยเท่ากับ 7.16 อยู่ในระดับปานกลาง และคะแนนความคิดคล่องตัวเฉลี่ยเท่ากับ 1.53 อยู่ในระดับต่ำ

คะแนนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย หลังที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์โดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 40.78 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คะแนนความคิดละเอียดลออเฉลี่ยเท่ากับ 19.29 อยู่ในระดับสูง คะแนนความคิดยืดหยุ่นเฉลี่ยเท่ากับ 11.53 อยู่ในระดับปานกลาง คะแนนความคิดริเริ่มเฉลี่ยเท่ากับ 9.09 อยู่ในระดับสูง และคะแนนความคิดคล่องตัวเฉลี่ยเท่ากับ .87 อยู่ในระดับต่ำมากตามลำดับ

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนความคิดสร้างสรรค์โดยรวมก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง

การวิเคราะห์ข้อมูลตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนความคิดสร้างสรรค์โดยรวมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง มาวิเคราะห์หาค่าความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยและความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของคะแนนความแตกต่างก่อนและหลังทำการทดลองโดยใช้ t-test แบบ Dependent Sample ทดสอบปรากฏดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนโดยรวมแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ก่อน และหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง

ตัวแปรที่ศึกษา ความคิดสร้างสรรค์	ก่อนการทดลอง (N=15)		หลังการทดลอง (N=15)		ความแตกต่าง ก่อนและหลัง		df	t	p
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{D}	$S_{\bar{D}}$			
	รวม	25.29	6.68	40.78	7.04	15.49			

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 4 พบว่า หลังจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้งเด็กปฐมวัยมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์โดยรวมเฉลี่ยสูงขึ้นกว่าก่อนจัดกิจกรรมเท่ากับ 15.49 ($\bar{D}=15.49$) ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P<.01$ แสดงว่า กิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้งส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีความคิดสร้างสรรค์โดยรวมสูงขึ้นอย่างชัดเจน

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง จำแนกรายด้าน

การวิเคราะห์ข้อมูลตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนความคิดสร้างสรรค์รายด้านของเด็กปฐมวัยก่อนและหลัง การจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง วิเคราะห์หาค่าความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยและความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน ของคะแนนความแตกต่างก่อนและหลังทำการทดลอง โดยใช้ t-test แบบ Dependent Sample ปรากฏ ดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้งจำแนกรายด้าน

ตัวแปรที่ศึกษา ความคิดสร้างสรรค์	ก่อนการทดลอง (N=15)		หลังการทดลอง (N=15)		ความแตกต่าง ก่อนและหลัง		df	t	p
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{D}	$S_{\bar{D}}$			
	1.ความคิดละเอียดลออ	11.82	3.54	19.29	4.21	7.47			
2.ความคิดยืดหยุ่น	4.78	4.91	11.53	3.97	6.76	1.22	14	5.55	.000
3.ความคิดริเริ่ม	7.16	2.63	9.09	2.61	1.93	.72	14	2.68	.018
4.ความคิดคล่องตัว	1.53	1.55	.87	.99	.67	.29	14	2.32	.036

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 5 พบว่า หลังจัดกิจกรรมการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง ความคิดสร้างสรรค์รายด้านของเด็กปฐมวัย ด้านความความคิดละเอียดลออ (ค่าเฉลี่ย7.47) สูงขึ้นจากระดับต่ำเป็นระดับสูง ด้านความคิดยืดหยุ่น (ค่าเฉลี่ย6.76) สูงขึ้นจากระดับต่ำเป็นระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < .01$ ด้านความคิดริเริ่ม (ค่าเฉลี่ย1.93) สูงขึ้นจากระดับปานกลางเป็นระดับสูง และด้านความคิดคล่องตัว (ค่าเฉลี่ย .67) ลดลงจากระดับต่ำเป็นระดับต่ำมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < .05$

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบทดลองกลุ่มเดียว มุ่งศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย และพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ กิจกรรมสร้างสรรค์ เพื่อเป็นแนวทางให้ครูผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้นำไปใช้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้งว่าสามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยได้มากน้อยเพียงใด จึงกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะ คือ เพื่อศึกษาระดับความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลัง การจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง และ เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง ตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง และ ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ จึงตั้งสมมติฐานในการวิจัยว่า ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยหลังการทำกิจกรรมสูงกว่าก่อนการทำกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นเด็กนักเรียนชาย-หญิงอายุระหว่าง 4-5 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนอนุบาลพิบูลเวศม์ แขวงพระโขนงเหนือ เขตวัฒนา จังหวัดกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม. กรุงเทพมหานคร 1 จำนวน 5 ห้องเรียน 139 คน โดยวิธีจับสลากนักเรียน 1 ห้อง ทำการทดสอบ เลือกเด็กที่มีคะแนนต่ำ 15 คน อันดับสุดท้ายมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า คือ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากการวาดภาพ TCT-DP (Test of Creative Thinking-Drawing Production) ของ เยลเลน; และเออร์บัน(Jellen; & Urban .1986: 138-155) และแผนการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง

วิธีดำเนินการทดลอง

ศึกษาเกี่ยวกับการใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากการวาดภาพ TCT-DP ของ เยลเลน; และเออร์บัน (Jellen; &Urban.1986) พร้อมทั้งเกณฑ์การให้คะแนน โดยทั้งนี้ได้รับคำแนะนำในการตรวจการให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์จากผู้เชี่ยวชาญ นำผลการตรวจให้คะแนนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าความสอดคล้องของเกณฑ์การให้คะแนนของผู้ประเมินทั้ง 3 ท่าน แล้วนำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ

ของแผนพร้อมทั้งนำผลมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และพบผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าสายชั้น ครูผู้สอนนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 เพื่อชี้แจงพร้อมอธิบายจุดประสงค์และรูปแบบการวิจัย และขอความร่วมมือในการปฏิบัติการทดลอง เริ่มทดสอบก่อนการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเยลเลน; และเออร์บัน (Jellen; & Urban) ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองด้วยตนเอง เก็บข้อมูลพื้นฐาน (Base Line Data) จากการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ครั้งละ ประมาณ 40 นาที รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยได้ทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ของกลุ่มตัวอย่างหลังทำการทดลอง ด้วยแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเยลเลน; และเออร์บัน (Jellen; & Urban) แล้วทำการตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์เพื่อนำคะแนนไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง โดยนำข้อมูลไปหาคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานของเด็กปฐมวัย โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows
2. วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์โดยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ รายด้านก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง โดยใช้ t-test แบบ Dependent Sample

สรุปผลการวิจัย

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์โดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 25.29 ซึ่งอยู่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คะแนนความคิดละเอียดลออเฉลี่ยเท่ากับ 11.82 อยู่ในระดับต่ำ คะแนนความคิดยืดหยุ่น เฉลี่ยเท่ากับ 4.78 อยู่ในระดับต่ำ คะแนนความคิดริเริ่มเฉลี่ยเท่ากับ 7.16 อยู่ในระดับปานกลาง และคะแนนความคิดคล่องตัว เฉลี่ยเท่ากับ 1.53 อยู่ในระดับต่ำ และหลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง มีคะแนนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 40.78 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คะแนนความคิดละเอียดลออ เฉลี่ยเท่ากับ 19.29 อยู่ในระดับสูง คะแนนความคิดยืดหยุ่น เฉลี่ย

เท่ากับ 11.53 อยู่ในระดับปานกลาง คะแนนความคิดริเริ่มเฉลี่ยเท่ากับ 9.09 อยู่ในระดับสูง และคะแนนความคิดคล่องตัว เฉลี่ยเท่ากับ .87 อยู่ในระดับต่ำมาก ตามลำดับ

2. เด็กปฐมวัยได้รับการจัดกิจกรรมการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง หลังจากการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์รายด้าน คือ ความคิดละเอียดละออ (ค่าเฉลี่ย 7.47) สูงขึ้นจากระดับต่ำเป็นระดับสูง ด้านความคิดยืดหยุ่น (ค่าเฉลี่ย 6.76) สูงขึ้นจากระดับต่ำเป็นระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < .01$ ด้านความคิดริเริ่ม (ค่าเฉลี่ย 1.93) สูงขึ้นจากระดับปานกลางเป็นระดับสูง และด้านความคิดคล่องตัว (ค่าเฉลี่ย .67) ลดลงจากระดับต่ำเป็นระดับต่ำมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < .05$

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาคะแนนความคิดสร้างสรรค์โดยรวมและรายด้านของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง สามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยให้เพิ่มขึ้นได้โดยอภิปรายไว้ดังนี้

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นหลังการทดลอง อาจเนื่องจากการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกสื่อ วัสดุ ดอกไม้แห้ง ใบไม้แห้ง ที่มีรูปร่าง ขนาด พื้นผิว และสีที่แตกต่างกัน มาประดิษฐ์ลงในวัสดุที่ทำจากกระดาษ เช่น กระดาษ จานกระดาษ หมวกกระดาษ ฯลฯ นำมาประกอบกับการผสมผสานต่อเติมการวาดภาพ การเล่นสีน้ำ การฉีก ตัดปะกระดาษ และอุปกรณ์ที่หลากหลาย เด็กได้เรียนรู้อย่างสนุกสนาน ได้ลงมือปฏิบัติฝึกฝนและพัฒนางานศิลปะอย่างอิสระ ประกอบเป็นรูปร่างขึ้นตามความคิดริเริ่ม และจินตนาการของเด็กมาประยุกต์ไม่ซ้ำแบบใคร เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้เด็กคิดอย่างสร้างสรรค์และเกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง วิรุณ ตั้งเจริญ; และคณะ (2544: 52) กล่าวถึงกิจกรรมการประดิษฐ์ว่ากิจกรรมการประดิษฐ์เป็นทัศนศิลป์ที่นิยมใช้วัตถุจริง เป็นการสร้างสรรค์รูปทรงและวัตถุหรือวัสดุต่างๆ เข้าด้วยกัน เป็นกิจกรรมที่เด็กชื่นชอบ และสามารถแสดงออกได้อย่างน่าสนใจ เด็กต้องใช้จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์อย่างมาก ในการประดิษฐ์ ต้องจินตนาการถึงรูปทรงที่จะสร้างสรรค์และต้องเลือกสรรสิ่งต่างๆ มาต่อประกอบเข้าด้วยกัน หรือจัดตกแต่งสิ่งต่างๆ เหล่านั้น ให้สอดคล้องกับจินตนาการที่คาดหวัง ดังนั้นงานศิลปะนับเป็นผลงานที่สามารถถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดและจินตนาการของเด็กซึ่งในแต่ละชิ้นงานจะถูกถ่ายทอดออกมาทางความคิดและจินตนาการของเด็กอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ในกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง ยัง

ส่งเสริมให้เด็กรู้จักการตกแต่งต่อเติมภาพ ให้เป็นเรื่องราวเดียวกันกับกิจกรรมที่ทำในขั้นต้นตามความคิดและจินตนาการของเด็ก เป็นการขยายผลงานทางความคิดและจินตนาการของเด็กแบบต่อเนื่องสัมพันธ์กัน เกิดเป็นชิ้นเดียว ดังที่วอลเลซ; และโคเคน (Walach; & Kogan. 1965: 13-12) มีความเชื่อว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นการเชื่อมโยงสัมพันธ์กันที่มีความคิดสร้างสรรค์ คือคนที่สามารถคิดอะไรได้อย่างสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่ ยิ่งคิดมากเท่าไรยิ่งแสดงถึงศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์มากเท่านั้น การลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจในความสามารถของตนเอง เพราะในการต่อเติมแต่ละครั้งเด็กจะคิดสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ เพิ่มขึ้นทุกครั้ง ซึ่งทำให้ผลงานมีรายละเอียดมากขึ้น รวมทั้งการที่เด็กได้สรุปผลงานของตนเองเป็นการทบทวนการทำงานด้วยการเล่าถึงผลงานของตนเองพร้อมทั้งการสะท้อนความรู้สึกนึกคิดของตน เป็นการกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ อารี รังสินันท์ (2526: 166) กล่าวถึง วิธีการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ที่เน้นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน โดยการส่งเสริมให้เด็กถามและให้ความสนใจต่อคำถาม ตั้งใจฟังและเอาใจใส่ต่อการคิดแปลกๆ ของเด็กด้วยใจเป็นกลาง เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ กระตุ้นแบบส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเอง ค้นคว้าอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ หรือชี้แนะให้เด็กหาคำตอบจากแหล่งต่างๆ ด้วยตนเอง พึงระลึกว่าการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในเด็กจะต้องใช้เวลาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ค่อยเป็นค่อยไป ส่งเสริมให้เด็กใช้จินตนาการของตนเอง และยกย่องชมเชยเมื่อเด็กมีจินตนาการที่แปลกและมีคุณค่า สิ่งเหล่านี้เป็นวิธีกระตุ้นและส่งเสริมให้เด็กเกิดการตอบสนองที่ดี เป็นวิธีการเสริมแรงวิธีหนึ่งที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็กให้พัฒนาสูงขึ้น

2. เมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัด กิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง จำแนกรายด้านพบว่า

2.1 ด้านคิดละเอียดลออ มีระดับคะแนนความคิดสร้างสรรค์ในระดับสูงสุด คือก่อนทดลอง ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 11.82 และหลังการทดลอง ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 19.29 พบว่า การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้งนั้น มีความคิดละเอียดลออระดับสูงสุดนั้น เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้เด็กคิดอย่างสร้างสรรค์ เปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกสื่อ วัสดุดอกไม้แห้ง ใบไม้แห้ง อย่างหลากหลาย นำมาประดิษฐ์ลงในกระดาษ ต้องจินตนาการถึงรูปทรงที่จะสร้างและต้องเลือกสรรสิ่งต่างๆ มาต่อประกอบเข้าด้วยกัน ให้เด็กรู้จักการตกแต่งต่อเติมภาพ ประกอบเป็นรูปร่างขึ้นตามความคิดและจินตนาการของเด็ก ซึ่งในแต่ละชิ้นงานจะถูกถ่ายทอดออกมาทางความคิดและจินตนาการของเด็กอย่างเต็มที่ การต่อเติมแต่ละครั้งเด็กจะคิดสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ เพิ่มขึ้นทุกครั้ง อาจเป็นเรื่องราวรอบตัวหรือประสบการณ์เดิม ซึ่งทำให้ผลงานมีรายละเอียดมากขึ้น เป็นการขยายผลงานทางความคิดและจินตนาการของเด็กแบบต่อเนื่องสัมพันธ์ ทำให้เกิดการ

ผสมผสานเป็นงานชิ้นใหม่ๆ เด็กได้เรียนรู้อย่างสนุกสนานได้ลงมือปฏิบัติฝึกฝนและพัฒนางานศิลปะอย่างอิสระด้วยตนเอง

2.2 ด้านคิดยืดหยุ่น มีระดับคะแนนความคิดสร้างสรรค์ในระดับต่ำ คือก่อนทดลอง ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.78 และหลังการทดลองค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 11.53 พบว่า สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ที่ได้จัดเตรียมให้เด็กนั้น เช่นดอกไม้แห้ง ใบไม้แห้ง สีเทียน สีน้ำ สีไม้ กระดาษสี เด็กได้มีโอกาสวางแผนก่อนทำ เลือกใช้อุปกรณ์อย่างอิสระตามความคิดจินตนาการและความพึงพอใจในการสร้างผลงาน แล้วถ่ายทอดออกมาเป็นผลงาน เป็นการสร้างเสริมลักษณะนิสัยทางด้านความประณีต การสังเกต จะเห็นได้ว่าช่วงสัปดาห์แรกของการวิจัย เด็กจะไม่ตกแต่งต่อเติมรายละเอียดมากนัก การเล่าผลงานจะเป็นคำ หรือประโยคสั้นๆ แต่ในช่วงสัปดาห์หลังๆของการทดลอง เด็กจะใช้เวลาในการทำกิจกรรมนานขึ้น มีการคิดวางแผนก่อนทำ ผลงานมีรายละเอียดมากขึ้น การใช้วัสดุในการต่อเติมหลากหลาย การเล่าและบรรยายผลงานงานก็จะเป็นเรื่องราว เด็กการมีสมาธิ มีความตั้งใจ มีความพยายามที่จะทำกิจกรรมให้สำเร็จ เมื่องานสำเร็จเด็กได้รับการชมเชยของเพื่อนและครู เด็กจะเกิดภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันให้เด็กกระตือรือร้นที่จะทำงานชิ้นต่อไป

2.3 ด้านคิดริเริ่ม มีระดับคะแนนความคิดสร้างสรรค์ในระดับต่ำคือก่อนทดลองค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.16 และหลังการทดลอง ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 9.09 พบว่าเด็กมีความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการอย่างอิสระผลงานของเด็กมีหลากหลาย แปลกใหม่ ซึ่งเกิดจากความคิดจินตนาการของเด็กแต่ละคนผสมผสานกับประสบการณ์เดิมและสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว การได้ปฏิบัติลงมือทำทำกิจกรรมอย่างอิสระได้เลือกวัสดุ อุปกรณ์ ดอกไม้แห้ง ใบไม้แห้ง ที่มีรูปร่าง สี ต่างๆ เป็นสื่อร่าที่ ทำให้เด็กเกิดการกระตือรือร้นที่อยากจะทำกิจกรรม และผลงานแปลกใหม่ เด็กจะต้องใช้จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์อย่างมากในการทำผลงาน รวมทั้งการที่เด็กได้สรุปผลงานของตนเองในผู้อื่นได้ฟังเป็นการทบทวนเรื่องราวการทำงาน การสะท้อนความคิดและความรู้สึกของตน การกล้าแสดงออกอย่างภาคภูมิใจ เป็นจุดเริ่มต้นการกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่อยู่ตลอดเวลา

2.4 ด้านคิดคล่องตัว มีระดับคะแนนความคิดสร้างสรรค์ในระดับต่ำ คือก่อนทดลองค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.53 และ .87 มีความแตกต่างของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ต่ำ อาจเนื่องจากการจำกัดในเรื่องของเวลาของแบบทดสอบ ซึ่งไม่มีการบอกหรือวางเงื่อนไขให้กับเด็กตั้งแต่ก่อนการทำแบบทดสอบ ดังนั้นเด็กจึงคิดว่าตนเองมีอิสระอย่างเต็มที่ในการวาดภาพ จึงไม่เร่งรีบที่จะส่งผลงานกับครู ซึ่งในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ให้กับเด็กปฐมวัย ในการทำกิจกรรมสร้างสรรค์ต่างๆ ควรให้เด็กได้ใช้เวลาในการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์อย่างเต็มที่ เพื่อเป็นการให้ความอิสระทางความคิด เด็กจะได้แสดงออกทางความคิดจินตนาการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ อย่างเต็มศักยภาพ และการไม่จำกัดใน

เรื่องเวลา จึงส่งผลให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์ด้านคิดคล่องตัว มีความคิดสร้างสรรค์น้อยกว่าด้านอื่น ๆ ซึ่งเป็นจุดหนึ่งที่ผู้วิจัยได้ค้นพบเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์แก่เด็กปฐมวัย ในโอกาสต่อไป

ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า

ข้อสังเกตที่ได้ จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า เด็กมีการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นมาจากเหตุผลต่อไปนี้

1. การจัดกิจกรรมศิลปะการปะติดดอกไม้แห้ง เป็นกิจกรรมที่เปิดกว้างให้เด็กได้แสดงออกทางศิลปะสร้างสรรค์อย่างเต็มที่ รวมทั้งการส่งเสริมให้เด็กรู้จักเรียนรู้ ประโยชน์จากธรรมชาติรอบตัวจากดอกไม้ ใบไม้ ชนิดต่างๆ การทำให้แห้ง และนำมาเป็นวัสดุในการทำผลงานที่สร้างสรรค์ และการนำมาตกแต่งต่อเติมเป็นการผสมผสานผลงานที่ใช้จินตนาการและนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์อย่างอิสระ ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์งานศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เด็กได้ผ่อนคลายและเกิดการเรียนรู้ ความภาคภูมิใจของตนเอง

2. บทบาทของครูในขณะจัดกิจกรรมศิลปะการปะติดดอกไม้แห้ง ครูมีหน้าที่อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมให้พร้อมตลอดเวลาที่เด็กลงมือปฏิบัติกิจกรรม เป็นผู้สังเกตพฤติกรรม คำพูด หรือการเล่าเรื่องราวต่างๆ ขณะที่เด็กทำ และเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และเป็นผู้สนับสนุนให้กำลังใจ ยกย่องชมเชยเมื่อเด็กมีจินตนาการที่แปลกและมีคุณค่า ครูมีการจดบันทึกพฤติกรรม คำพูด คำสนทนา ในระหว่างที่เด็กทำกิจกรรม เพื่อเป็นข้อมูลที่จะนำไปพัฒนาหรือแก้ไขปรับปรุง ในครั้งต่อไป

3. วัสดุ อุปกรณ์ ในการทำกิจกรรมศิลปะการปะติดดอกไม้แห้งและการต่อเติม ครูควรเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ให้เด็กได้เลือกอย่างหลากหลายและเพียงพอสำหรับเด็กทุกคน และมีปลอดภัยกับเด็ก ควรให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ หรือการให้เด็กนำดอกไม้ ใบไม้มาจากบ้าน และการเรียนรู้วิธีการทำดอกไม้ และใบไม้ให้แห้ง ก่อนที่จะนำมาทำงานศิลปะปะติดและการต่อเติม เป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างบูรณาการ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การทำกิจกรรมศิลปะการปะติดดอกไม้แห้ง ควรเตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ให้พร้อมปริมาณที่เพียงพอสำหรับทุกคน และมีปลอดภัยกับเด็ก

2. ขณะที่เด็กทำกิจกรรมครูมีหน้าที่อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมให้พร้อมตลอดเวลาที่เด็กลงมือปฏิบัติกิจกรรม ควรส่งเสริมและกระตุ้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การสนับสนุน

โดยการให้กำลังใจ ยกย่องชมเชย เมื่อเด็กมีจินตนาการผลงานที่แปลกใหม่และมีคุณค่า ควรสังเกต พฤติกรรมการทำกิจกรรม การสนทนาพูดคุย การเล่าผลงาน และควรจัดบันทึกพฤติกรรมคำสนทนา คำพูดคุย ในระหว่างที่เด็กทำกิจกรรม เพื่อติดตามผลการพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไข

3. ดอกไม้แห้ง ใบไม้แห้ง บางชนิดสามารถหาได้ในท้องถิ่น ควรให้เด็กได้ลงมือเรียนรู้ ขั้นตอนการทำดอกไม้ และใบไม้แห้งด้วย เพื่อให้เด็กได้รู้แหล่งที่มา การทำ ผลิต และนำมาทำผลงาน เป็นการเรียนกระบวนการอย่างบูรณาการ

4. ในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ให้กับเด็กไม่ควรยึดติดกับกิจกรรมเดียว ควรขยาย ผลงานเพิ่มเติม เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกทางผลงานได้อย่างหลากหลายเต็มที่

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาและวิจัยผลของการศึกษากิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง ในระยะยาวเพื่อติดตามผลการทดลองที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

2. ควรมีการศึกษาและวิจัยผลของการศึกษากิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง ทั้งเป็นกลุ่ม รายบุคคล ที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง

3. ควรมีการศึกษาผลของการจัดการศึกษากิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง ที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ในเด็กพิเศษ เช่น เด็กพิการทางหู เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กนิษฐา ชูพันธ์. (2541). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติโดยใช้
แกนนำในหน่วยการสอนที่ต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย. ปรินญาณีพนธ์ กศ.ม
(การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- กรมวิชาการ. (2535). แนวการจัดกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- _____. (2539). แนวการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว.
- _____. (2546). คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี).
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กรองทอง ปลาบู่ทอง. (2545). การประดิษฐ์การ์ดดอกไม้หีบ-ดอกไม้แห้ง. สำนักพิมพ์ เพชรกะรัต.
กรุงเทพฯ
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2534). ความคิดสร้างสรรค์หลักการทฤษฎี การเรียนการสอนการวัดผล
ประเมินผล กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2536). แนวการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว
- กรรณิการ์ โยธารินทร์. (2545). พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะ
สร้างสรรค์เป็นกลุ่ม. ปรินญาณีพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2545). รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา. วารสารการศึกษาปฐมวัย.
5(2).
- กัญญา ศรีคำมูล. (2535). การใช้ชุดฝึกอบรมด้วยตนเองกับการนิเทศแบบมีส่วนร่วมและการนิเทศ
แบบปกติที่ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ของครูระดับก่อนประถมศึกษา.
ปรินญาณีพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เกสร ธิตะจारी. (2543). กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- จงลักษณ์ ช่างปลื้ม. (2541). *ความคิดสร้างสรรค์และความสามารถการวาดภาพจากกิจกรรมการวาดภาพประกอบการฟังนิทาน ของนักเรียนชั้นอนุบาล ปีที่ 3*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ฉันทนา ภาคบงกช. (2535). *สอนให้เด็กคิด: โมเดลการพัฒนาทักษะการคิดเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชวลิต ดาบแก้ว. (2525). *วิธีสอนศิลปศึกษา*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์
- ชัยณรงค์ เจริญพานิชย์กุล. (2532). *กิจกรรมศิลปะเด็กอนุบาล*. กรุงเทพฯ: แปลน ลิขซึ่ง.
- ฐิติพร พิษณุกุล. (2538). *การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ศิลปะประดิษฐ์แบบกลุ่ม*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ณัฐฐากร ถนอมตน. (2536). *ผลของการใช้คำถามปลายเปิดแบบเร้าที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาล*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ธัญลักษณ์ ลิขชวนคำ. (2544). *การคิดวิจารณ์ญาณของเด็กปฐมวัยที่เล่นเกมการศึกษามิติสัมพันธ์*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นนุช ชาญวิทิตกุล. (2545). *ผลของการคิดแบบซีเนคีสที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กนักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 3 โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย เขต วัฒนา กรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บรรพต พรประเสริฐ. (2538, เมษายน-ธันวาคม). *การศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่มีระดับทักษะพื้นฐานการสังเกตแตกต่างกันที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมสร้างสรรค์ทางรูปภาพ กิจกรรมสร้างสรรค์ทางสัญลักษณ์ กิจกรรมสร้างสรรค์ทางภาษาตามแนวปกติ*. *วารสารการวิจัยทางการศึกษา*. 25(2-4): 86-92.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2526). *การวัดและการประเมินผลการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประมวล คิดคินสัน. (2527). *จิตวัฒนา: จิตวิทยาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2542). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: วิสิทธิ์พัฒนา.
- พนิดา ซาดยาภา. (2544). *กระบวนการพัฒนาการสื่อความหมายของเด็กปฐมวัยโดยการสร้างเรื่องราวในกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ*. ปรินญาณินพนธ์

กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.

พีระพงษ์ กุลพิศาล; และคณะ. (2533). 3 มิติ ทักษะทางศิลปะและศิลปะศึกษา. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์การศาสนา กรมการศาสนา.

พรเพ็ญ ศรีวิรัตน์. (2546). การคิดอย่างมีวิจารณญาณของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นเกมฝึกทักษะ
การคิด. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

พรมารินทร์ สุทธจิตตะ. (2529). การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 1 ที่เรียนการสร้างภาพโดยใช้และไม่ใช้รูปเรขาคณิตเป็นสื่อ. วิทยานิพนธ์. ค.ม.
(การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

พัฒนา ชัชพงศ์ .(2530). การจัดประสบการณ์และกิจกรรมระดับปฐมวัย. เอกสารการบรรยายชุด
ที่ 8. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พรรณี เกษกมล. (2534, ตุลาคม-พฤศจิกายน). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์. วารสารพัฒนา
หลักสูตร. 11(107):75-78.

ภรณ์ี คุรุรัตน์. (2523). เด็กก่อนวัยเรียน เรียนรู้อย่างไร. นนทบุรี: สถานสงเคราะห์ปากเกล็ด.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2526). เอกสารการสอนชุดวิชาการสร้างเสริมลักษณะนิสัยระดับ
ปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 1 –7. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

มานพ ถนอมศรี. (2538). ศิลปะในหัวใจเด็ก การเลี้ยงดูให้เป็นอัจฉริยะ. กรุงเทพฯ: มิติใหม่.

ยานากาวะ โยชิโกะ .(2545). การประดิษฐ์ดอกไม้แห้งเป็นงานศิลปะ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
เพชรกระรัต.

เยาวพา เดชะคุปต์. (2522). กิจกรรมก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

_____. (2527). การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์. ในรวมบทความ “การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
ของเด็ก”. เอกสารประกอบการเรียนการสอน วิชากร.531 กิจกรรมสร้างสรรค์ก่อนวัยเรียน
และวิชาจิตศึกษา 304 เด็กพิเศษในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.

_____. (2528). กิจกรรมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

_____. (2536). รายงานการวิจัยความสามารถทางสติปัญญาเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน
ชั้นเด็กเล็กในโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตร
และการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ราศี ทองสวัสดิ์; และคณะ. (2529). *คู่มือการนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: อักษรไทย.
- ละมุล ชัชวาล. (2543) *ผลของการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิดที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เลิศ อานันทนนะ. (2523). *ศิลปะในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: กราฟฟิคอาร์ต.
- _____. (2535). *เทคนิควิธีสอนศิลปะเด็ก*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรารภรณ์ รักวิชัย. (2535). *การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: แสงศิลป์การพิมพ์.
- วารุณี นวลจันทร์. (2539). *ผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบต่อเติมผลงานที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2526). *ศิลปะศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิธีมวลอาร์ต.
- _____. (2539). *ศิลปะศึกษา*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วิรุณ ตั้งเจริญ; และคณะ. (2544). *ผลิตศิลป์น้อย คู่มือการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์*. กรุงเทพฯ: ศูนย์แห่งชาติเพื่อพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษ.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2533). *เอกสารประกอบความคิดสร้างสรรค์ สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอนคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- คันนีย์ ฉัตรคุปต์. (2542). *สิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้สร้างสมองเด็กให้ฉลาดได้อย่างไร (ฉบับพ่อแม่)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สัญญาลักษณ์ สุวรรณรัตน์. (ม.ป.ป). *คู่มือการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1*. อัดสำเนา.
- สัตยา สายเชื้อ. (2541). *กิจกรรมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน*. กรุงเทพฯ: โอ เอส พริ้นติ้งเฮ้าส์.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2541). *โครงการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนการปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวคิด 5 ทฤษฎี*. กรุงเทพฯ: โอเดียน สแควร์.
- สิริพรรณ ดันติรัตน์ไพศาล. (2545). *ศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สิริมา ภิญโญนันตพงษ์. (2545). *การวัดและประเมินแนวใหม่เด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุชา จันทน์เอม. (2543). *จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

- สดใจ ชนะกุล.(2538). ผลของการจัดกิจกรรมวาดภาพนอกชั้นเรียนประถมศึกษาปีที่ 3 จากการใช้
แบบฝึกเสริมทักษะการคิดที่ใช้วาดภาพที่มีสีปรากฏโดดเด่นในคู่สีตัดกัน. ปรินญาณินพนธ์
กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร
- อารี พันธุ์ณี.(2527). *ความคิดสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: ธนาการพิมพ์.
- _____. (2540). *ความคิดสร้างสรรค์กับการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ต้นอ่อนแถมมี.
- _____. (2543). *คิดอย่างสร้างสรรค์. พิมพ์ครั้งที่ 6*. กรุงเทพฯ: ต้นอ่อน.
- _____. (2545). *ฝึกให้คิดเป็น คิดให้สร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: ไยไหม ศรีเอทีพี กรุ๊ป.
- _____. (2546). *จิตวิทยาสร้างสรรค์การเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: ไยไหม เอ็ดดูเคท.
- อารี รังสินันท์. (2526). *เข้าใจเด็กก่อนวัยเรียนเล่ม 2: คุณสมบัติของครูสอนเด็กปัญญาเลิศ*.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เจริญผล.
- _____. (2532). *ความคิดสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง.
- อุบล ตูจินดา. (2532). *หลักและวิธีสอนศิลปะ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- Bell, A.(1984) . *Stories Told by Six and Seven Year Old Boys:Associationswith
Intelligence and creativity*. (Online). Available: [http://www.early childhood.com/
library](http://www.early childhood.com/library). Retrieved November 28,2003.
- Bromfield, C. (2003, September). Promoting Creative Thinking through the Use of ICT.
Journal of computer Assisted Learning. 18(2002): 367-378.
- Cliatt. M.J.P.; Shaw,J.M.; & Sherwood, J.M.(1980). Effect of training on divergent thinking
Abilities of Kindergaten. *Child Development*. 51(9): 1061-1064.
- Davis. (1994). *Education of TheGifted an Tatented*. 3rd ed. Boston: Adivision ofSimon &
Schuster.
- Good. (1959) . *Dictionar of Education*. 3rd ed. New York: McGraw-Hill.
- Guilford, J.P. (1967). *The natur of human intelligence*. New York: McGraw-Hill.
- Guilford, J.P.; & Hoepfner R. (1971). *The anailsis of intelligence*. New York: McGraw-Hill.
- Hutchison, E.D. (1949). *How to Think Creativity*. New York: Abindon press.
- Jellen, G.; & Urban. K. (1986, July). *The creative child and adult quarterly*. 7(3):137-152.
- Mayesky, M., Neuman,D.; & Woodkowski, R.T. (1985). *Creative activities for young
Children*. New York: Pelmar

Rogers, C.R.(1985) .“*What does the Experts Say About Creativenss? In Donald Herberholz and Key Aleaxandar.*” *Developing Artistic and Perceptual. Awreness:Art Practice in the Elementary classroom.* Lowa: WM.C.Brown Company.

Simpson. N.D. (1999, April). Relationships between the Academic Achievement and the intelligence, Creativity. Motivation and Gender Rol Indentit of Gifted children.
Dissertation abstracts International–A. 59 (10): 1999

Sternberg, J.M.; & Williams, B.H. (1996) *Introduction:Theory of Creativity.* New York: The Ronaid Press.

Torrance, E.P. (1969). *Rewarding Creative Behavior: Experiments in classroom Creativity.* New York: The Ronaid Press.

Wallas, G. (1962). *The Art of Thought.* New York: Harcourt Brance C.

www.panmai.com/Leaf/Leaf.shtml.

The logo of Sakon Nakhon Rajabhat University is a circular emblem with a grid pattern in the center. The text "มหาวิทยาลัยราชภัฏนครพนม" is written around the top inner edge, and "นครพนม" is written around the bottom inner edge. The text "ภาคผนวก ก" is centered over the logo.

ภาคผนวก ก

คู่มือการใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากการวาดภาพ TCT-DP
(Test of Creative Thinking-Drawing Production) ของ เยลเลน; และเออร์บัน (Jellen; & Urban)

คู่มือการใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากการวาดภาพ TCT-DP ของ เยลเลน; และเออร์บัน (Jellen; & Urban)

แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากการวาดภาพ TCT-DP (Test of Creative Thinking-Drawing Production) ของ เยลเลน; และเออร์บัน (Jellen; & Urban.1986: 138-155) มีวิธีในการดำเนินการทดสอบ ตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. การเตรียมการทดสอบ

ในการทดสอบครั้งนี้ทำการทดสอบเป็นรายบุคคลการจัดเตรียมสถานที่การทดสอบโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียน อากาศต้องถ่ายเทสะดวก มีแสงสว่างเพียงพอ และเสียงไม่เป็นที่รบกวนสมาธิของเด็ก สร้างสถานการณ์ในการทดสอบให้เป็นสภาพปกติโดยสร้างความคุ้นเคยด้วยการพูดคุยด้วยการสนทนากับเด็กก่อนการทดสอบ จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับเด็กก่อนการทดสอบ ซึ่งได้แก่ ดินสอดำชนิดไม่มีหัวยางลบ นาฬิกาจับเวลา

2. การทดสอบ

2.1 ขั้นเตรียมตัวและสร้างความคุ้นเคย ผู้ทดสอบจะพูดคุยสนทนากับเด็กและสร้างความคุ้นเคยก่อนการทดสอบ

2.2 ขั้นทดสอบ ผู้ทดสอบดำเนินการสอบ โดยการแจกแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเยลเลน; และเออร์บัน ดินสอดำและสีให้เด็ก พร้อมทั้งอธิบายวิธีการทำแบบทดสอบให้เด็กฟังก่อนลงมือปฏิบัติ

3. เกณฑ์การให้คะแนนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์

เกณฑ์การให้คะแนนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์นี้มีด้วยกันทั้งหมด 14 เกณฑ์ แต่ละเกณฑ์มีวิธีการให้คะแนนดังนี้

3.1 การต่อเติม (Cn) ชิ้นส่วนที่ได้รับการต่อเติม (ครึ่งวงกลม จุด มุมฉาก เส้นโค้ง เส้นประ และสีเหลี่ยมจัตุรัสเล็กปลายเปิดนอกกรอบสีเหลี่ยมใหญ่) จะได้คะแนนการต่อเติมชิ้นส่วนละ 1 คะแนน คะแนนสูงสุดคือ 6 คะแนน

3.2 ความสมบูรณ์ (Cm) หากมีการต่อเติมจากเดิมในข้อ 1 ให้เต็มหรือให้สมบูรณ์มากขึ้นจะได้คะแนนชิ้นส่วนละ 1 คะแนน ถ้าต่อเติมภาพโดยใช้รูปที่กำหนด 2 รูป มารวมเป็นรูปเดียว เช่น โยงเป็นรูปบ้าน ต่อเป็นอิฐ ปล่องไฟ ฯลฯ ให้ 1 คะแนน คะแนนสูงสุดคือ 6 คะแนน

3.3 ภาพที่สร้างขึ้นใหม่ (Ne) ภาพหรือสัญลักษณ์ที่วาดขึ้นใหม่นอกเหนือจากข้อ 1 และ 2 จะได้คะแนนเพิ่มอีกภาพละ 1 คะแนน แต่ภาพที่วาดซ้ำหลายๆ ภาพ เหมือนๆ กัน เช่น ภาพป่า ที่มีจำนวนต้นไม้หลายๆ ต้น ซ้ำๆ กัน จะให้ 2 - 3 คะแนน คะแนนสูงสุดของข้อนี้คือ 6 คะแนน

3.4 การเชื่อมโยงที่เกิดโดยเส้น (Cl) แต่ละภาพหรือส่วนของภาพ (ทั้งภาพที่สร้างขึ้นใหม่ในข้อ 3) หากมีเส้นลากโยงเข้าด้วยกันทั้งภาพในและภาพนอกกรอบจะให้คะแนนการโยงเส้นละ 1 คะแนน คะแนนสูงสุดในข้อนี้คือ 6 คะแนน

3.5 การต่อเนื่องที่ทำให้เกิดเป็นเรื่องราว (Cth) ภาพใดหรือส่วนใดของภาพที่ทำให้เกิดเป็นเรื่องราวหรือเป็นภาพจะได้อีก 1 คะแนน ต่อ 1 ชิ้น การเชื่อมโยงนี้อาจเป็นการเชื่อมโยงด้วยเส้นจากข้อ 1 หรือไม่ใช่เส้นก็ได้ เช่น เส้นประของแสงอาทิตย์ เจาต่างๆ การแตะกันของภาพ ความสำคัญอยู่ที่การต่อเติมนั้นทำให้ได้ภาพที่สมบูรณ์ตามความหมายที่ผู้ถูกทดสอบ ตั้งชื่อไว้ คะแนนสูงสุดในข้อนี้คือ 6 คะแนน

3.6 การข้ามเส้นกันเขตโดยการใช้ชิ้นส่วนที่กำหนดให้นอกกรอบใหญ่ (Bfd) การต่อเติมหรือโยงเส้นปิดรูปลี่เหลี่ยมจัตุรัสปลายเปิดซึ่งอยู่นอกกรอบสี่เหลี่ยมใหญ่จะได้คะแนน 6 คะแนนเต็ม

3.7 การข้ามเส้นกันเขตอย่างอิสระโดยไม่ใช้ชิ้นส่วนที่กำหนดให้นอกกรอบใหญ่ (Bfi) การต่อเติมโยงเส้นออกไปนอกกรอบหรือ การวาดภาพนอกกรอบสี่เหลี่ยมใหญ่จะได้ 6 คะแนนเต็ม

3.8 ภาพเปอร์สเปคทีฟ (Pe) ภาพที่วาดให้เห็นส่วนลึก มีระยะใกล้ - ไกล หรือภาพวาดในลักษณะ 3 มิติ ให้คะแนนภาพละ 1 คะแนน หากภาพที่ปรากฏเป็นเรื่องราวทั้งภาพแสดงความเป็นสามมิติ มีความลึก ใกล้ - ไกล ให้คะแนน 6 คะแนนเต็ม ตัวอย่างเช่น บ้านสองด้าน ถนนที่มีความไกล (ภาพเปอร์สเปคทีฟทางลึก) ภาพแนวเส้นขอบฟ้า รูปทรง / องค์ประกอบที่วาดลงหรือจัดให้มีทิศทางในแนวลึกคะแนนสูงสุดในข้อนี้คือ 6 คะแนน

3.9 อารมณ์ขัน (Hu) ภาพที่แสดงให้เห็นหรือก่อให้เกิดอารมณ์ขันจะได้ชิ้นส่วนละ 1 คะแนนหรือดูภาพรวม ถ้าให้อารมณ์ขันมากก็ให้คะแนนมากขึ้นเป็นลำดับ ภาพที่แสดงอารมณ์ขันนี้ประเมินจากผู้ทดสอบในหลายๆ ทางเช่น

- ผู้วาดสามารถล้อเลียนตนเองจากภาพวาด
- ผู้วาดผนวกชื่อที่แสดงอารมณ์ขันเข้าไปหรือวาดเพิ่มเข้าไปและ / หรือ
- ผู้วาดผนวกลายเส้นและภาษาเข้าไปเหมือนการวาดภาพการ์ตูน

คะแนนสูงสุดของข้อนี้คือ 6 คะแนน

3.10 ความไม่กลมกลืนแบบ A (Uca) ความไม่กลมกลืนแบบหลากหลาย ตัวอย่างของความไม่กลมกลืนแบบหลากหลายนั้นเช่นการวางหรือการใช้กระดาษแตกต่างไปจากเมื่อวาระดาษทดสอบให้แบบปกติธรรมดา (มากกว่า 45 องศา) เช่น พับ หมุน หรือพลิกกระดาษไปข้างหลังแล้วจึงวาดภาพ ให้ 3 คะแนน

3.11 ความไม่กลมกลืนแบบ B (Ucb) สัญลักษณ์ ภาพนามธรรมจินตนาการ นวนิยาย สำหรับภาพนามธรรมหรือ องค์ประกอบหรือรูปทรงที่คล้ายสภาพแวดล้อมรวมถึงความเอื้อประโยชน์

ของภาพนามธรรม ภาพสิ่งแวดล้อมจริง นวนิยาย เรื่องรูปสัญลักษณ์ การใช้ชื่อที่เป็นนามธรรมหรือสัตว์ประหลาดผู้วาดจะได้ 3 คะแนน

3.12 ความไม่กลมกลืนแบบ C (Ucc) สัญลักษณ์เป็นรูปทรงที่รวมกัน (S) ถ้าเป็นการรวมกันของรูปทรงกับสัญลักษณ์ สัญลักษณ์ คำ ตัวเลข หรือองค์ประกอบที่คล้ายการ์ตูนประกอบอยู่ด้วย ก็จะได้ 3 คะแนน แต่ถ้ามีชื่อของผู้วาดอยู่ด้วยก็จะมีคะแนนในจุดนี้ ยกเว้น แต่ชื่อนั้นจะเป็นในรูปแบบ รอย ชื่อ สัญลักษณ์ หรือสัญลักษณ์นี้ ชื่อที่เขียนอยู่ในกรอบสี่เหลี่ยมก็จะได้คะแนนเช่นกัน คะแนนสูงสุด 3 คะแนน

3.13 ความไม่กลมกลืนแบบ D (Ucd) ชนิดไม่มีความเอื้อประสมประสานกับจุดประสงค์หรือรูปทรง ภาพที่ต่อเติมไม่ใช่ภาพวาดที่วาดกันแพร่หลายทั่วไป ให้ 3 คะแนน แต่หากมีการต่อเติมภาพในลักษณะต่างๆ ต่อไปนี้

- รูปครึ่งวงกลม ต่อเป็นพระอาทิตย์ หน้าคน หรือวงกลม
- รูปมุมฉาก ต่อเป็นบ้าน กล้อง หรือสี่เหลี่ยม
- รูปเส้นโค้ง ต่อเป็นงู ต้นไม้ หรือดอกไม้
- รูปเส้นประ ต่อเป็นถนน ตรอก หรือทางเดิน
- รูปจุด ทำเป็นตาของนก หรือสายฝน

รูปลักษณะนี้ต้องหักออก 1 คะแนน จาก 3 คะแนนเต็ม แต่ไม่มีคะแนนติดลบ คะแนนสูงสุดในข้อนี้ เท่ากับ 3

3.14 ความเร็ว (Sp) ถ้าการวาดรวมกันแล้วมี 6 จุด โดยนับชนิดและหลักเกณฑ์ 13 ข้อแรก ภาพที่วาดเสร็จใช้เวลาน้อยกว่า 12 นาที จะได้คะแนนเพิ่มโดยดูจากเวลาดังนี้

น้อยกว่า	2	นาที	ได้	6	คะแนน
น้อยกว่า	4	นาที	ได้	5	คะแนน
น้อยกว่า	6	นาที	ได้	4	คะแนน
น้อยกว่า	8	นาที	ได้	3	คะแนน
น้อยกว่า	10	นาที	ได้	2	คะแนน
น้อยกว่า	12	นาที	ได้	1	คะแนน
มากกว่า หรือ เท่ากับ	12	นาที	ได้	0	คะแนน

คะแนนรวมแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเยลเลน; และเออร์บัน
(Jellen; and Urban.1986)

ด้านหนึ่งของข้อสอบมีช่องเล็ก ๆ อยู่ 11 ช่อง แต่ละช่องจะมีรหัสสำหรับให้คะแนน วิธีการให้คะแนนเพียงแต่พับส่วนล่างของแบบทดสอบขึ้นมา ก็สามารถให้คะแนนได้ทันที คะแนนรวมสูงสุดของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเยลเลน; และเออร์บัน (Jellen and Urban.1986) คือ 72 คะแนนแปลและเรียบเรียงโดย: อนินทิรา ไปชะกฤษณะ: 2535)

ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่ควรบันทึกประกอบการทำวิจัย โดยใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ของเยลเลน; และเออร์บัน (Jellen and Urban.1986)

1. อายุ (เช่น 5 ปี)
2. เพศ (เช่น หญิง หรือ ชาย)
3. เชื้อชาติและความเป็นมาของเผ่าพันธุ์ (เช่น มองโกลลอยด์, นิกรอยด์, คอคเคเซียน หรือ
อื่นๆ)
4. ประเภทของสถานศึกษา (เช่น ประถมศึกษา หรืออุดมศึกษา, เอกชน หรือรัฐบาล)
5. ข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคม (เช่น ระดับรายได้ต่ำ, ปานกลางหรือสูง)
6. ความเฉพาะเจาะจงของกลุ่มตัวอย่างที่เลือก (เช่น เด็กพิการ-ทางสมอง และ / หรือเด็กไม่ปกติ - ทางสังคม และ / หรือการเบี่ยงเบนทางจิตวิทยา)
7. ข้อมูลที่บันทึกอย่างย่อของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด (เช่น เลือกโดยการสุ่มตัวอย่าง, สังเกตเก็บข้อมูล ระหว่างการทำแบบทดสอบ หรืออื่น ๆ)
8. การทำการทดสอบใหม่ ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และ / หรือ เฉพาะราย โดยระบุเหตุผล
นั้นๆ ด้วย

ข้อมูลของนักวิจัยผู้สร้างแบบทดสอบ

แฮนส์จีเย์ เยลเลน - อาจารย์ประจำภาควิชา บริหารการศึกษาและ
(HANS G. JELLEN, Fh, D) การศึกษาศาสนาและศึกษามหาวิทยาลัย เซาท์เวิร์น

เคลาส์ เค เออร์บัน - อาจารย์มัธยมในเวอร์ประเทศสหพันธรัฐเยอรมันนี
(KLAUS K. URBAN, Ph, D)

ภาคผนวก ข

- คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง
- รูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง
- ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง

คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง

หลักการและเหตุผล

ความคิดสร้างสรรค์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาการทางสติปัญญา การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สามารถทำอยู่ในรูปแบบของกิจกรรมต่างๆ ได้มากมาย การจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้งที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นกิจกรรมที่เปิดกว้างให้เด็กได้มีโอกาสฝึกฝนและพัฒนางานศิลปะอย่างอิสระ เกิดความสนุกสนานในการเรียนรู้ด้วยการสร้างงานตามความต้องการของเด็ก เลือกดอกไม้แห้ง ใบไม้แห้ง ที่มี ขนาด รูปร่าง สี แต่ละชนิดที่แตกต่างกัน นำมาประดิษฐ์ตามความคิดและจินตนาการของเด็ก ผสมผสานกับการนำศิลปะพื้นฐาน เช่น การวาดภาพ ระบายสี การเล่นสีน้ำ การฉีก ตัดปะกระดาษ มาต่อเติมเป็นเรื่องราวแบบต่อเนื่องสัมพันธ์กันเป็นภาพชิ้นเดียว รวมทั้งการที่เด็กได้ขยายผลงานทางความคิดด้วยการเล่าเรื่องจากภาพ เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์จากความคิดและจินตนาการของเด็ก ซึ่งถ้าเด็กได้ใช้จินตนาการมากเท่าใด เด็กก็ยิ่งอยากเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่ ที่อยู่รอบตัวมากขึ้นเท่านั้น ทำให้เด็กความเข้าใจในตนเอง เข้าใจสิ่งแวดล้อม ตลอดจนส่งเสริมพัฒนาการครบทุกด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญาและพร้อมที่จะเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ

เนื้อหา

กิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง เป็นกิจกรรมที่เกิดจากการเลือกดอกไม้แห้ง ใบไม้แห้ง ที่มี ขนาด รูปร่าง สี แต่ละชนิดที่แตกต่างกัน นำมาประดิษฐ์ ผสมผสานกับการนำศิลปะพื้นฐานเช่น การวาดภาพ ระบายสี การเล่นสีน้ำ การฉีก ตัดปะกระดาษ มาต่อเติมเป็นเรื่องราวแบบต่อเนื่องสัมพันธ์กันเป็นภาพชิ้นเดียวตามความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการของเด็ก

หลักการจัดกิจกรรม

1. การจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง จัดขึ้นในช่วงเวลากิจกรรมสร้างสรรค์ ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน โดยจัดในวันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี วันละประมาณ 40 นาที

2. จัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง โดยการให้เด็กลงมือกระทำกิจกรรมประดิษฐ์ดอกไม้แห้งก่อนแล้วจึงนำศิลปะพื้นฐานมาขยายผลงานทางความคิดด้วยการต่อเติมจากภาพดอกไม้แห้งที่ทำขึ้นต้นให้เป็นเรื่องราวเดียวกันตามความคิดและจินตนาการของเด็ก

3. ให้เด็กมีอิสระในการปฏิบัติจากวัสดุอุปกรณ์ที่ครูจัดเตรียมไว้ให้ในบรรยากาศที่เป็นกันเอง อบอุ่นต่อการเรียนรู้ มีแสงสว่างเพียงพอ ครูมีบทบาทในการช่วยกระตุ้นให้กำลังใจกับเด็กขณะปฏิบัติกิจกรรม โดยการแสดงความชื่นชอบในผลงานที่เด็กสร้างขึ้นมาเพื่อเด็กจะได้แสดงออกทางผลงานอย่างเต็มความสามารถ

4. ระยะเวลาในการดำเนินการ

สัปดาห์ที่ 1 สร้างความคุ้นเคย เก็บข้อมูลพื้นฐาน และฝึกการจัดเก็บอุปกรณ์ให้กับเด็กหลังจากกิจกรรมเสร็จเรียบร้อยแล้ว

สัปดาห์ที่ 2 – 8 ดำเนินการทดลอง ในวันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี และจัดเก็บรวบรวมชิ้นงานทุกวันทีทดลองมา

บทบาทเด็ก

1. เด็กร่วมสนทนาความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อวัสดุ อุปกรณ์ รายละเอียดต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงเป็นส่วนประกอบของงานศิลปะและปฏิบัติกิจกรรมด้วยวัสดุและวิธีการต่าง ๆ ตามความต้องการ

2. พยายามให้เด็กคิดแสดงออกบนภาพโดยการนำศิลปะพื้นฐานมาขยายต่อเติม ตกแต่งสร้างสรรค์ภาพผสมผสานจากกิจกรรมศิลปะชิ้นอื่น ๆ

3. สามารถบอกและเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับผลงานของตน เพื่อให้ทราบถึงสิ่งที่เด็กต้องการสื่อ

4. เมื่อหมดเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม ให้เด็กส่งผลงานและจัดเก็บสื่ออุปกรณ์ต่างเข้าที่ให้เรียบร้อย

บทบาทครู

1. ศึกษาแผนการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้งให้เข้าใจก่อนลงมือจัดกิจกรรม

2. แนะนำสื่ออุปกรณ์ในการทำกิจกรรมและให้โอกาสเด็กร่วมกันสร้างข้อตกลงเกี่ยวกับการใช้วัสดุ อุปกรณ์ พร้อมทั้งอธิบายขั้นตอนในการปฏิบัติกิจกรรมให้เด็กทราบชัดเจน

3. ให้แรงเสริม กระตุ้นและจูงใจให้เด็กสนใจในกิจกรรมและแสดงออกอย่างเต็มที่ตามความสามารถ ความสนใจและความถนัดตามศักยภาพของแต่ละคน รวมถึงการให้แรงเสริมทางบวกขณะที่เด็กปฏิบัติกิจกรรม

4. เปิดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมศิลปะการปะติดดอกไม้แห้งอย่างอิสระ แล้วใช้ศิลปะพื้นฐานในการตกแต่งต่อเติมผลงานของตนเอง

รูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ

เนื้อหา

กิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง เป็นกิจกรรมที่เกิดจากการเลือกดอกไม้แห้ง ใบไม้แห้ง ที่มี ขนาด รูปร่าง สี แต่ละชนิดที่แตกต่างกัน นำมาประดิษฐ์ ผสมผสานกับการนำศิลปะพื้นฐานเช่น การวาดภาพ ระบายสี การเล่นสีน้ำ การฉีก ตัดปะกระดาษ มาต่อเติมเป็นเรื่องราวแบบต่อเนื่อง สัมพันธ์กันเป็นภาพขึ้นเดียวตามความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการของเด็ก

การจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง

1. ครูนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการสนทนา กระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจ การเรียนรู้ลักษณะของดอกไม้สดและดอกไม้แห้ง ที่เด็กรู้จักและไม่รู้จัก เพื่อเปรียบเทียบ การเปลี่ยนแปลง ของขนาด สี พื้นผิว รูปทรง ฯลฯ โดยการให้ประสาทสัมผัส และสร้างความพร้อมก่อนเข้าสู่กิจกรรม
2. เปิดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมศิลปะพื้นฐานตามแผนที่กำหนดในตารางในการจัดกิจกรรม โดยครูแนะนำอุปกรณ์สื่อที่ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้เด็กแสดงออกทางความสามารถอย่างเต็มที่
3. ในกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง เด็กลงมือกระทำกิจกรรมประดิษฐ์ดอกไม้แห้งก่อน แล้วจึงนำศิลปะพื้นฐานมาขยายผลงานทางความคิดด้วยการต่อเติมจากภาพดอกไม้แห้งที่ทำขึ้นต้น ให้เป็นเรื่องราวเดียวกันตามความคิดและจินตนาการของเด็กอย่างอิสระ
4. ชื่นชมรูป เด็กนำเสนอผลงานของตนเองด้วยการเล่าเรื่องจากภาพให้ครูฟัง
5. ครูจัดบันทึกชื่อภาพและเรื่องราวที่เด็กเล่าเกี่ยวกับเรื่องราว

สื่ออุปกรณ์

ในกิจกรรมแต่ละวัน จะมีดอกไม้ และใบไม้แห้ง อย่างละ 3 ชนิด สลับเปลี่ยนกันทุกวัน การเลือกใช้ควรคำนึงถึงลักษณะความแตกต่าง ของขนาด สี รูปร่าง เช่น

ดอกไม้ทับแห้ง ได้แก่ ดอกเฟื่องฟ้า, ดอกกุหลาบ, ดอกเดซี่, ดอกกระดาษ, ดอกพุด, ดอกรัก, ดอกเข็ม, ดอกบัว, ดอกดาวเรือง, ดอกเบญจมาศ, ดอกดาวกระจาย, ดอกกล้วยไม้, ดอกนกยูง, ดอกมัม, ดอกพวงคราม, แพงกรวย, ดอกบานไม่รู้โรย, ดอกคานะฮัน, ดอกหญ้า, ดอกคัตเตอร์,

ใบไม้ทับแห้ง ได้แก่ ใบพุทรา, ใบเฟิร์นนาคราช, ใบเฟิร์นก้านดำ, ใบยางพารา, ใบมะขาม, ใบขามเทศ, ใบกาหลง, ใบไผ่, ใบกระทินณรงค์, ใบชงโค, ใบดอกแค, ใบผักแว่นแก้ว

การประเมินผล

1. สังเกตการณ์ลงมือปฏิบัติกิจกรรม และผลงานของเด็ก
2. สังเกตการนำเสนอผลงานจากการเล่าเรื่องจากภาพของเด็ก

ตารางการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง

ในระยะเวลาการดำเนินการ 8 สัปดาห์ โดยดำเนินการทดลองสัปดาห์ละ 3 วัน คือ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี ในกิจกรรมสร้างสรรค์ เวลา 10.00-10.30 น. ใช้เวลาในการทดลองประมาณ 30 นาที

สัปดาห์ที่	วัน	ชื่อกิจกรรม	อุปกรณ์
1	วันอังคาร	ดอกไม้แปลงกาย	ดอกไม้และใบไม้ทับแห้ง กระดาษ 100 ปอนด์ ขนาด A 4 สีขาว กาว กรรไกร ดินสอ สีเทียน สีไม้ สีน้ำ พู่กัน กระดาษสี
	วันพุธ	คูชิ ฉันคือใคร	ดอกไม้และใบไม้ทับแห้ง กระดาษทำปก 180 แกรม ขนาด A 4 คละสี กาว กรรไกร ดินสอ สีเทียน สีไม้ สีน้ำ พู่กัน กระดาษสี
	วันพฤหัสบดี	ดอกไม้ผู้กล้าหาญ	ดอกไม้และใบไม้ทับแห้ง กระดาษปรอเตอร์สีแข็ง ขนาด A 4 คละสี กาว กรรไกร ดินสอ สีเทียน สีไม้ สีน้ำ พู่กัน กระดาษสี
2	วันอังคาร	ฉันชื่อขนม	ดอกไม้และใบไม้ทับแห้ง กระดาษทำปกหนา 180 แกรม ขนาด A 4 คละสี ดินสอ สีเทียน สีไม้ สีน้ำ พู่กัน กระดาษสี
	วันพุธ	โมบายดอกไม้	ดอกไม้และใบไม้ทับแห้ง กระดาษ 100 ปอนด์ ขนาด A 4 สีขาว กาว กรรไกร ดินสอ สีเทียน สีไม้ สีน้ำ พู่กัน กระดาษสี
	วันพฤหัสบดี	ดอกไม้แสนสวย	ดอกไม้และใบไม้ทับแห้ง กระดาษสาคละสี ขนาด A 4 กาว กรรไกร ดินสอ สีเทียน สีไม้ สีน้ำ พู่กัน กระดาษสี

สัปดาห์ ที่	วัน	ชื่อกิจกรรม	อุปกรณ์
3	วันอังคาร	ดอกไม้้นักเต้น ระบำ	ดอกไม้และใบไม้ทับแห้ง กาว กรรไกร กระดาษกระดาษ 100 ปอนด์ ขนาด A 4 สีขาว ดินสอ สีเทียน สีไม้ สีน้ำ พู่กัน กระดาษสี
	วันพุธ	เรขาคณิตเรใจ	ดอกไม้และใบไม้ทับแห้ง กระดาษโปรเตอร์สีแข็ง ตัดเป็น วงกลม สามเหลี่ยม สีเหลี่ยม กาว กรรไกร ดินสอ สีเทียน สีไม้ สีน้ำ พู่กัน กระดาษสี
	วันพฤหัสบดี	ฉันคือ.สัตว์ ประหลาดผู้น่ารัก	ดอกไม้และใบไม้ทับแห้ง กระดาษ 100 ปอนด์ ขนาด A 4 สีขาว กาว กรรไกร ดินสอ สีเทียน สีไม้ สีน้ำ พู่กัน กระดาษสี
4	วันอังคาร	งานดอกไม้ตั้งโชว์	ดอกไม้และใบไม้ทับแห้ง งานกระดาษสีขาวขนาด 12" กาว กรรไกร ดินสอ สีเทียน สีไม้ สีน้ำ พู่กัน กระดาษสี
	วันพุธ	พัตดอกไม้	ดอกไม้และใบไม้ทับแห้ง กระดาษกระดาษ 100 ปอนด์ ขนาด A 4 สีขาว กาว กรรไกร ดินสอ สีเทียน สีไม้ สีน้ำ พู่กัน กระดาษสี
	วันพฤหัสบดี	ภาพแห่งความ ประทับใจ	ดอกไม้และใบไม้ทับแห้ง กระดาษโปรเตอร์แข็ง ขนาด A 4 สีขาว กาว กรรไกร ดินสอ สีเทียน สีไม้ สีน้ำ พู่กัน กระดาษสี
5	วันอังคาร	ฉันคือสัตว์น้ำ	ดอกไม้และใบไม้ทับแห้ง กระดาษ 100 ปอนด์ ขนาด A 4 สีขาว กาว กรรไกร ดินสอ สีเทียน สีไม้ สีน้ำ พู่กัน กระดาษสี
	วันพุธ	กรอกรูปดอกไม้	ดอกไม้และใบไม้ทับแห้ง กระดาษโปรเตอร์แข็งกระดาษสี ขนาด A 4 ตัด เป็นกรอกรูป กาว กรรไกร ดินสอ สีเทียน สีไม้ สีน้ำ พู่กัน กระดาษสี
	วันพฤหัสบดี	กล่องของขวัญ แสนรัก	ดอกไม้และใบไม้ทับแห้ง กล่องกระดาษใส่ขนม ขนาด เบอร์ 2 สีขาว กาว กรรไกร ดินสอ สีเทียน สีไม้ สีน้ำ พู่กัน กระดาษสี

สัปดาห์ ที่	วัน	ชื่อกิจกรรม	อุปกรณ์
6	วันอังคาร	สมุดบันทึกส่วนตัว	ดอกไม้และใบไม้ทับแห้ง กระดาษทำปก180 แกรม คละสี ขนาด A 4 สีขาว กาว กรรไกร ดินสอ สีเทียน สีไม้ สี น้ำ พู่กัน กระดาษสี
	วันพุธ	อาหารจานโปรด	ดอกไม้แห้งและใบไม้ทับแห้ง งานกระดาษขนาด 12” สีขาว กาว ดินสอ สีเทียน สีไม้ สีน้ำ พู่กัน กระดาษสี ใหม่พรม
	วันพฤหัสบดี	มงกุฎดอกไม้	ดอกไม้และใบไม้ทับแห้ง กระดาษโปรเตอร์แข็งสีคละ กาว กรรไกร ดินสอ สีเทียน สีไม้ สีน้ำ พู่กัน กระดาษสี
7	วันอังคาร	การ์ดส่งรัก	ดอกไม้แห้งและใบไม้ทับแห้ง กระดาษสาคละสีขนาด A 4 กาว กรรไกร ดินสอ สีเทียน สีไม้ สีน้ำ พู่กัน กระดาษ สี ใหม่พรม
	วันพุธ	แก้วน้ำแสนสวย	ดอกไม้แห้งและใบไม้ทับแห้ง แก้วกระดาษ สีขาว กาว กรรไกร ดินสอ สีเทียน สีไม้ สีน้ำ พู่กัน กระดาษสี ใหม่พรม
	วันพฤหัสบดี	เพื่อนฉันชื่อ	ดอกไม้แห้งและใบไม้ทับแห้ง กระดาษโปรเตอร์อ่อนคละสี ขนาด A 4 กาว กรรไกร ดินสอ สีเทียน สีไม้ สีน้ำ พู่กัน กระดาษสี
8	วันอังคาร	หมวกสุดเก๋	ดอกไม้แห้งและใบไม้ทับแห้ง กาว กรรไกร หมวก กระดาษสาทรงสามเหลี่ยม คละสี ดินสอ สีเทียน สีไม้ สีน้ำ พู่กัน กระดาษสี ใหม่พรม
	วันพุธ	ซองดอกไม้ส่งรัก	ดอกไม้แห้งและใบไม้ทับแห้ง กาว กรรไกร ซองจดหมาย ขนาด 6”×9” สีขาว สีน้ำตาล ดินสอ สีเทียน สีไม้ สีน้ำ พู่กัน กระดาษสี ใหม่พรม
	วันพฤหัสบดี	ถุงดอกไม้แสนสวย	ดอกไม้แห้งและใบไม้ทับแห้ง ถุงหูเชือก กระดาษ ขนาด 10”×12” สีขาว สีน้ำตาล กาว กรรไกร ดินสอ สีเทียน สีไม้ สีน้ำ กระดาษสี

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง

สัปดาห์ 1 วันอังคาร

กิจกรรม ดอกไม้แปลงกาย

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิดริเริ่มความคิดคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ
2. การแสดงความคิดเห็น/เล่าเรื่องเกี่ยวกับรูปภาพและสื่อความหมายของภาพได้
3. ส่งเสริมให้รักการประดิษฐ์โดยให้วัสดุ ในการตกแต่งที่หลากหลายเพื่อให้ได้ผลงานที่แปลกใหม่

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ขั้นนำ

1. เด็กเล่นกับนิ้วมือ โดยชูนิ้วขึ้นมาแล้วปฏิบัติตามครูด้วยการวาดรูปวงกลม แล้วหยุด หลังจากนั้น ให้เด็กวาดรูปต่อเติม วงกลมของตนเองในอากาศ และให้อาสาสมัครออกมาวาดให้เพื่อ ดู และให้เพื่อนทาย
2. ครูอธิบายขั้นตอนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมกับแนะนำวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ทำ กิจกรรมให้เกิดเข้าใจก่อนลงมือปฏิบัติ

ขั้นดำเนินการ

เด็กหยิบกระดาษคนละ 1 แผ่น แล้วติดดอกไม้แห้ง ไปไม้แห้ง แล้วนำไปตกแต่งต่อเติม ด้วยดินสอ สีเทียน สีน้ำ กระดาษสี ตามความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการของเด็กอย่างอิสระ ครูกระตุ้นการใช้คำถามอย่างสรรค์ ส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเอง ให้ใช้ความคิดและจินตนาการของตนเอง และยกย่องชมเชยเมื่อเด็กมีจินตนาการที่แปลกใหม่

ขั้นสรุป

1. เด็กนำเสนอภาพผลงานของตนเอง และเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับภาพ พร้อมกับครูจัดบันทึก คำบรรยาย / การเล่าเรื่อง
2. นำผลงานไปจัดแสดง

สื่อการจัดกิจกรรม

1. ดอกไม้แห้ง ใบไม้ (ดอกเฟื่องฟ้า ดอกกุหลาบ ดอกดาวกระจาย ใบพุทธรักษา)
2. กาว ดินสอ สีเทียน สีน้ำ กระดาษสี

การประเมินผลกิจกรรม

สังเกตเด็กขณะปฏิบัติกิจกรรม ผลงานของเด็ก และการบรรยาย / การเล่าเรื่องผลงาน

ภาคผนวก ค

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

- รายนามผู้เชี่ยวชาญ หาค่าความเชื่อมั่นการตรวจให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์
- รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจแผนการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญ หาค่าความเชื่อมั่นการตรวจให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดารณี ศักดิ์ศิริผล
 อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาพิเศษ
 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. อาจารย์วรางคณา กันประชา
 อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาปฐมวัย
 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจแผนการจัดกิจกรรมศิลปะการประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง

1. อาจารย์ไพบุลย์ อุปันโน
 อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. อาจารย์ศิริลักษณ์ ไทยดี
 อาจารย์ผู้สอน
 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)
3. อาจารย์นันท์ชพร จิระจรรย์
 อาจารย์ผู้สอน โรงเรียนบ้านหนองม่วง
 อำเภอบ้านหนองม่วง จังหวัดตราด

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ สกุล นางสาวศิริประภาพรภรณ์ ตุ่มวิจิตร
 วันเดือนปีเกิด 6 กุมภาพันธ์ 2523
 สถานที่อยู่ปัจจุบัน 731/49 อาคารไวกท์แฮทพาร์ทเมนท์ (408) ซ. สุทธิพร
 ถนนประชาสงเคราะห์ แขวงดินแดง เขตดินแดง
 กรุงเทพมหานคร 10400
 ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน พนักงานราชการ ครู
 สถานที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนอนุบาลพิบูลเวศม์ กรุงเทพมหานคร

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2545

ค.บ. วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย

จาก สถาบันราชภัฏจันทรเกษม

พ.ศ.2552

กศม. สาขาวิชาเอกการศึกษาปฐมวัย

จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิไล

